

ARKIPUNKTUR HELSINGBORG

Restaurering – en global angelägenhet är underrubriken till årets tema om stadsförnyelse. Utifrån studier av erfarenheter från restaureringskonst ur ett urbant perspektiv i England – London, York och Sheffield – har vi ägnat årets arbete åt generella frågeställningar som vi funnit i Helsingborg, så som nedslag i olika delar av stadskroppen. De kan handla om förtätning och att undvika gentrifiering i den högprioriterade stadskärnan med dess historiska arkitektur lika väl som i den nedvärderade industriförorten med dess alla tillfälligt hopkomna delar och etniska brokighet. Vi har studerat hur siktlinjerna och stråken i stadslandskapet bör förtydligas för att inte försvinna och vi har tittat närmare på stadens centrala hamnområde och hur det kan förtätas och samtidigt bevara platsens minnen. En bakgrund är det kanske mest omfattande stadsbyggnadsprojektet i landet just nu, H+, som vi har granskat och önskat ge vissa planeringsalternativ till som utgår från platsens småskaliga potential. En fråga som är speciell för Helsingborg är att värna om den dominerande naturformationen som förkastningsbranten Landborgen utgör. I vår studie av olika nedslag i stadskroppen ingår också framtiden för miljonprogramsområdena.

Vi behandlar frågor som att värna om stadens identitet och minne, att låta den täta urbana förändringen ske i samklang med topografins egenart och nyttjarnas divergerande värderingar. Vi vill slå vakt om också den mer ordinära platsens mångfald.

Restaureringskonst vid Kungl. Konsthögskolan är en ettårig post-graduate-utbildning för redan yrkesverksamma inom byggnadsrestaurering och byggnadsvård: arkitekter, ingenjörer, byggnadsantikvarier o. a. Inriktningen koncentreras främst på urbana förändringsprocesser i ett globalt perspektiv. Året har förutom projektarbetet innehållit workshops, studieresor, seminarier och föreläsningar i ämnen som berör årets tema och Restaureringskonstens kärnämnen; restaureringsideologi, -teori, -historia och -filosofi, kulturminneslagstiftning, energi- och miljöfrågor samt historiska byggnadsmaterial och konstruktioner. Stadens miljöer och värden undersöks både praktiskt, teoretiskt och analytiskt utifrån olika metoder inom restaureringsmetodikerna.

Elever 2010-2011:
Hedvig Bellberg
Malin Brusewitz
Tommy Carlsson
Peter Hesselgren
Jessica Jönsson
Dan Larsson
Anette Lund
Cathrine Mellander
David Noriega
Louise Rangmark
Leena Seim
Jonna Stewenius
Marika Strömberg
Zuzanna Trebska
Helena Wennerström

Lärare:
Gästprofessor arkitekt – Tina Wik
Professor i Arkitekturhistoria –
Fredric Bedoire
Adjunkt arkitekt – Cecilia Sagrén

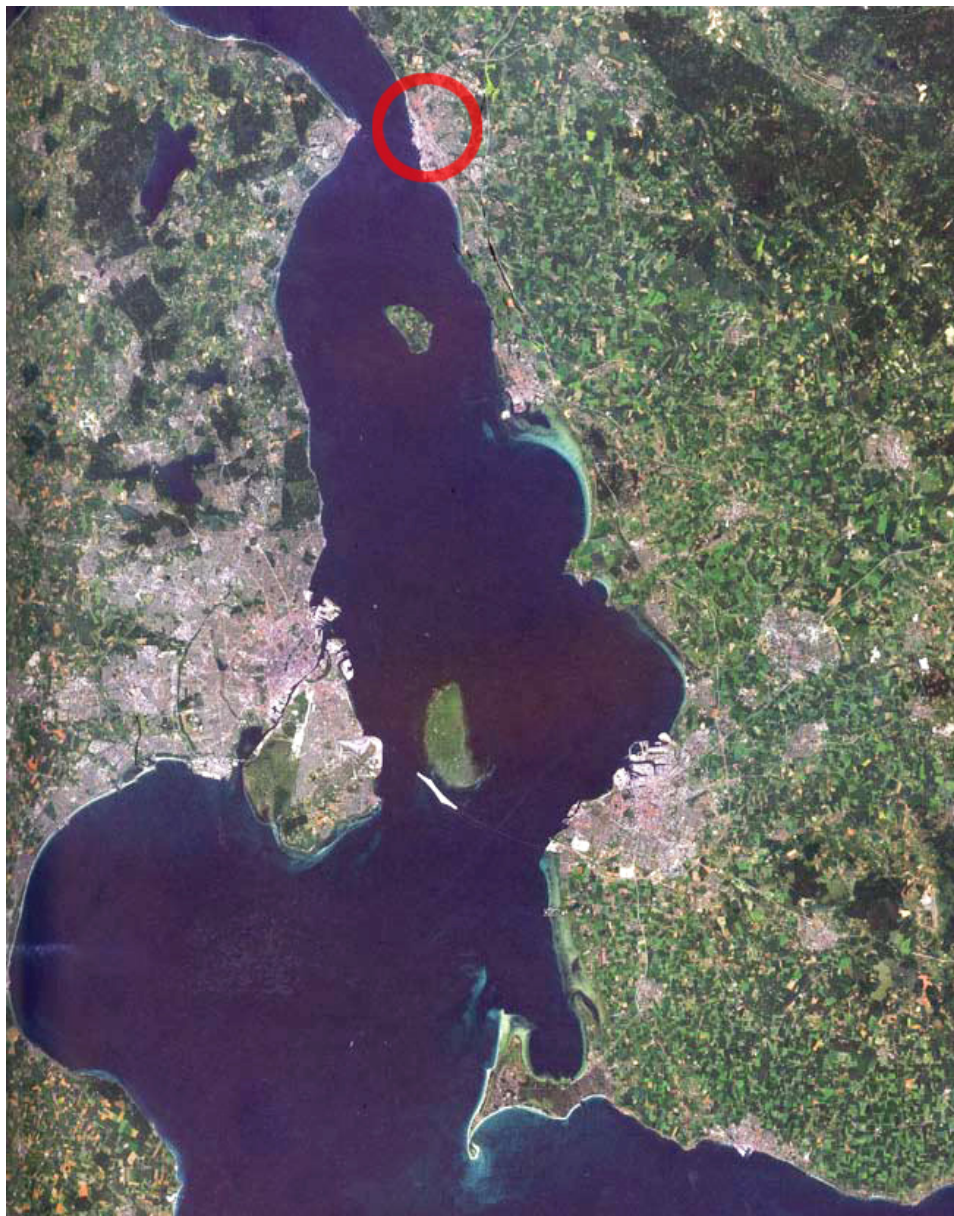

restaureringskonst för urban utveckling

ÖRESUNDSREGIONEN

Öresundsregionen, med 3,6 miljoner invånare, präglas av en stark framtidstro och expansion. Helsingborg är en del i detta.

Regionen och Helsingborg

Staden har ett mångfasetterat näringsliv med tyngdpunkt på logistik, IT, livsmedel och läkemedel/ hälsa.

Av betydelse för stadens fortsatta utveckling är en planerad fast förbindelse Helsingborg-Helsingör, en kommande bana för höghastighetståg och en nationell, strategiskt viktig hamn.

Utbildning och kopplingen till Lunds universitet är en annan viktig del i stadens utveckling.

Helsingborg samarbetar med tio kommuner inom länsdelen Skåne Nordväst med målsättning att effektivisera näringslivsarbetet och att stärka identiteten som näringslivs- och turistområde.

Det finns stora planer på förändring och expansion inom staden. Det mest omfattande är projektet H +, som gäller de gamla industri- och hamnområdena söder om Knutpunkten, stadens kommunikationscentrum.

Andra projekt är omvandling av Hamn-
torget med ett tänkt nytt kongresscenter i
kombination med bostäder, utbyggnad av
miljonprogrammets bostadsområden och
tillgängligheten för Landborgen.

De senaste 20 åren har Helsingborg växt
med nästan 20 000 invånare. År 2035 be-
räknas invånarna till närmare 160 000. En
utbyggnad på ca 18 000 bostäder fram till år
2035 planeras.

Det kommer att kräva en väl fungerande
och hållbar stadsutveckling. Nya årsringar
kommer att ge sin prägel på staden. I denna
omfattande stadsomvandling är det av stor
vikt att beakta de olika områdenas historiska
värden och kulturarv.

Kartillustration

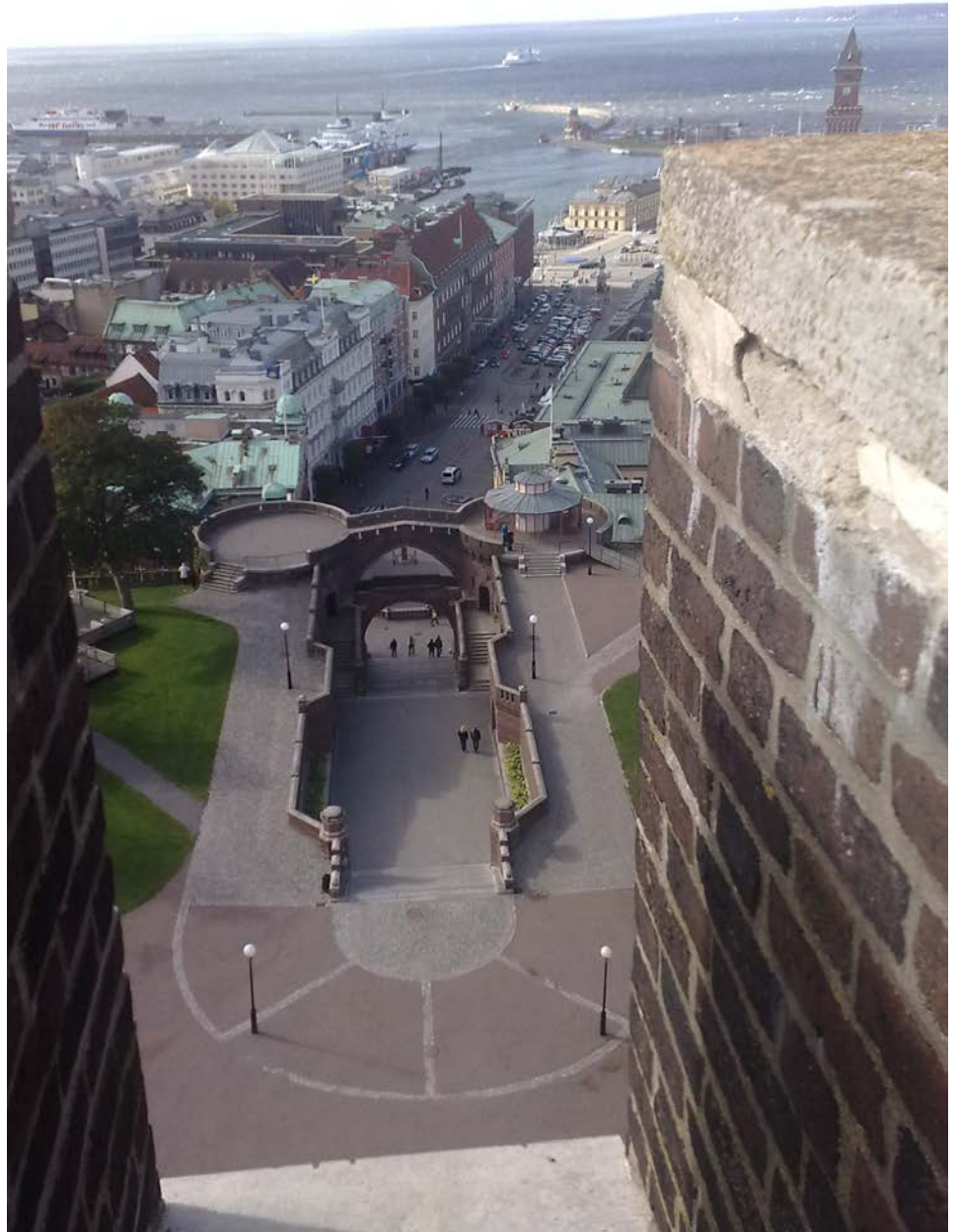

Bild fotograferad från Kärnans tak

Öresundsbron

LONDON - HELSINGBORG

London och Helsingborg skiljer sig åt på de mest uppenbara plan. En världsmetropol med miljontals invånare där aktiviteten flödar dygnet runt jämförs inte lätt med en mindre stad i södra Sverige vid första ögonkastet. Men skrapar man lite på ytan finns det likheter som är väl värda att lyfta fram för att inspireras till att granska vårt sätt att hantera stadsomvandlingar i Sverige. Främst delar städerna en ambition att växa som ekonomiska centra i sina respektive regioner och skalor. Denna företagsamhet och framåtanda återges i stora satsningar på infrastruktur och affärsdistrikt, till viss del på bekostnad av existerande kulturarv i stadsbilden. Andra exempel från London visar hur man kan integrera nysatser med befintliga strukturer på ett lyhört och tilltalande sätt.

London och Helsingborg har viktiga historiska kopplingar. Under 1800-talet utfodrades Londons hästar med havre från den bördiga åkermarken i Skåne och utskedad från Helsingborg. De två städerna växte proportionellt under industrialiseringen med svindlande befolkningsökningar och följande sociala problem. Det finns även byggnadstekniska och estetiska paralleller att dra mellan städerna. Pittoreska korsvirkeshus och stora bostadskomplex i båda städer har teglet som gemensam nämnare. Helsingborgsteglet och det engelska teglet

Centrum

Helsingborgs centrum präglas av en horisont/waterfront med låg bebyggelse. Man har värnat om Landborgens höjd och Kärnans karakteristiska form. London har genom tider förhållit sig till St Pauls Cathedral som riktmärke då det gäller dess "skyline". Men under de senaste åren har man valt ut ett område i stadens centrum där man tillåter skyskrapor. Enligt stadsplanechefen var man tvungen att skapa ett område för höga byggnader för att kunna behålla London som världens ekonomiska centrum.

Landborgen

London har inga markanta nivåskillnader till skillnad från Helsingborg där Landborgen haft en framträdande roll i stadens karaktär och utveckling. Det finns däremot paralleller i Themsen, som utgör en liknande barriär i stadsbilden. Millenniumbron påvisar vilka konsekvenser det kan ha att bryta barriären med helt nya flöden som genererar nya ekonomiska möjligheter i staden.

Grönområdesstråket St James Park, Green Park och Hyde Park sammanlänkar liksom Landborgspromenaden olika delar av sta-

den. Inspirerande lösningar, där promenadstråket hindras av biltrafik, kan ses i rondellen mellan Green Park och Hyde Park. Med statyer och täta buskage mitt i rondellen bildas en rumslighet och trafiken blir mindre påtaglig.

Gåsebäck

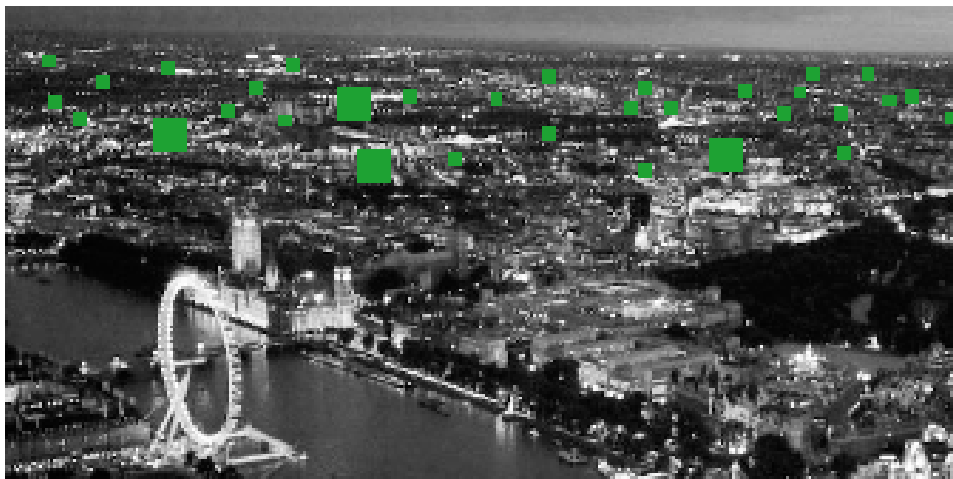
Intensivt både natt o dag - relation till Helsingborg o småindustriområdet Gåsebäck Spitfields East End i London, med sin gentrifiering från att ha varit platsen för Huguenoternas omfattande silkesväverier på 1700-talet, judarnas kvarter à la 1800-tal, till att nu 2011 vara BanglaDeshs invandrardistrikt, samtidigt som området ligger i direkt omedelbar närhet till Citys pågående skyskrapsutveckling med att vara hela finansvärldens centrum som mål: kontraster! "tråsig" och tomma kvarter!

Pietetsfull och ytterst kompetenta renovering, med den extremt höga glasade framtiden som direkt utsikt från det sotiga 1800-tals sovrumsfönstret sätter de finansiella och stadsbyggnadsmässiga förutsättningarna för småindustriområdet i Gåsebäck i skarpt strålkastarljus.

är starka kännetecken för stadsutvecklingen i vardera stad.

English Heritage, den engelska motsvarigheten till Riksantikvarieämbetet, bygger mycket av sin verksamhet på volontärarbete, medlemskap och donationer. Deras arbete stöds även av välgörenhetsorganisationer som till exempel Society for the Protection of Ancient Buildings (SPAB), vars expertis rådfrågas inför rivning av skyddade byggnader. Det finns även ett flertal stora och små välgörenhetsorganisationer som bidrar till kulturarvsbevarandet. Ett par exempel är National Trust som förvaltar historiska byggnader och landskap för allmänheten att besöka och SAVE Britain's Heritage som uppmärksammar byggnader med otillräckligt skydd i behov av omvårdnad. Gemensamt för alla ovanstående organisationer är att en stor del av deras verksamhet för-

litas på allmänhetens intresse och villighet att bidra finansiellt och genom volontärarbete. Stora finansiella insatser för kulturarvet i Storbritannien kommer även från The National Heritage Lottery Fund, som får in

205 miljoner pund per år till sin verksamhet. Dessa pengar investeras i utvalda kulturarvsprojekt, stora som små.

Samtidigt som kontrasterna är övertydliga, trivs gatumodet, ungdomarnas nattliga rock-konserter i gamla bryggeriområdet och framtidens mest hypade multinationella reklambyrå med den vackraste designcykeln sida vid sida. Kontrasterna ger spänningen: Samtidigt vet vi att nästa år är området ett steg mer turistifierat och kommersialiserat, spänningen vandrar vidare till nästa område i stadslandskapet.

Närlunda vs. Barbican

Intryck från Barbican

Stadsdelen har ett cityläge, är populärt och med stigande bostadspriser.

Byggt 1965-76, på område som bombats sönder under 2:a världskriget. Tidstypiskt arkitektoniskt uttryck: betong som fasadmateriell, överdimensionerad skala, trafikseparering.

Arkitekter Chamberlain, Powell och Bon skapade ett område representativt för engelsk brutalism.

Stort och populärt kulturcentrum med blandad verksamhet.

Väl genomarbetat område, val av kvalitativa material, det mesta ser ut att ha bevarats sedan byggnadsåren. Barbicanområdet är numera listat som ett kulturhistoriskt minne. Vissa delar ej tillgängliga för allmänheten, endast för de boende.

Exempel på paralleller:

Uppfört under en begränsad period
Marken totalt rensad från äldre bebyggelse.
Avskärmad från omgivande kvarter
Trafikseparering
Grönstruktur – planerad från början. I Barbican koncentrerad till områdets centrum - i Närlunda utspridd inom hela området.
Material – betongelement, råa betongytor, betongfasader
Hustyper – loftgångshus, höghus
Parkeringsplatser/garage

Exempel på olikheter:

Skalan
Läget i staden
Flera verksamheter i Barbican med kulturcentrum, skola, kyrka, kontor, caféer, restaurang
Öppna platser för möten och rekreation i Barbicans centrala del
Lagskydd, Barbican listade byggnader.

CENTRUM – LANDBORGEN

Helsingborg har en unik vy med Kärnan uppe på Landborgen, karaktärsdrag som utgör bakgrunden till det lågt belägna stadsområdet ned mot Öresund. Stadens siluett och front, och också den utsikt som ges ut över Öresund, är viktiga för Helsingborgs identitet. De har också ett stort symboliskt värde för staden.

Etsning från 1580-talet

De centrala delarna präglas av det medeltida fästet Kärnan uppe på Landborgens förkastningsbrant och det medeltida gatunätet nedanför. Centrum har till stor del småskalig bebyggelse, smala gator och små platsbildningar. Till detta har under åren tillkommit större och högre byggnader, allt efter tidens ideal.

Det sena 1800-talets bebyggelse, ofta med representativa och påkostade fasader, markerar en viktig årsring i staden. Flera av dessa byggnader uppfördes som frontlinje mot vattnet men är idag förbyggda av bebyggelse från det sena 1900-talet. Det arkitektoniska språket skiftar med tydligt urskiljbara årsringar.

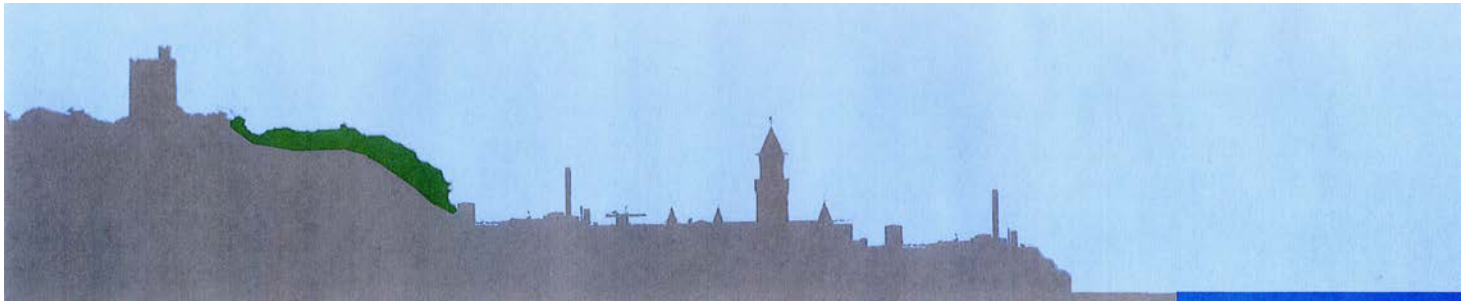
Stortorget avslut före och efter terrasstrappornas tillkomst 1903

Staden etableras

Helsingborgs läge har präglat dess historia, dels såsom sjöfarts- och handelsstad men också genom det utsatta läget vid Öresund. Platsen där Helsingborg etablerades hade flera goda förutsättningar med Landborgen som strategisk plats för en befästning. Därifrån kunde Öresunds smalaste del bevakas och överfarten mellan Skåne och Själland gå snabbt. En enkel befästning anlades på Landborgen redan på 900-talet, och på 1000-talet började stadsbebyggelse att växa fram däromkring. Först i slutet av 1100-talet började permanent bebyggelse att uppföras nedanför Landborgen. Det torn som finns på platsen idag, Kärnan, började uppföras på 1300-talet.

Stadens profil från öster till väster. Landmärkena Kärnan och rådhustornet utgör tydliga karaktärsdrag

Krigens förödelse

Under de följande århundradena växade Helsingborg flera gånger från att än höra till Danmark, än till Sverige. I krigens spår brändes staden flera gånger, och under 1600-talet och tidigt 1700-tal ödelades nästan all bebyggelse. Under 1700-talet uppfördes ny bebyggelse med enklare hus i korsvirke längs de senmedeltida gatorna.

Karta från 1853

Den stora expansionen

Först under andra halvan av 1800-talet återhämtade staden sig efter kriget. Då skedde en kraftig expansion av näringslivet och befolkningen mångdubblades. I mitten av 1800-talet hade Helsingborg ca 4000 invånare och 1890 hade antalet stigit till 20 500. 1920 hade staden vuxit till att vara Sveriges femte största stad med 50 000 invånare. Det var en av Nordens snabbast expanderande städer.

Från 1850 utvecklades Helsingborg till en modern industri- och handelsstad. Karaktären ändrades från en liten skånsk korsvirkesstad till en modern stenstad. 1850-70 växte staden genom utökad handel och under de följande årtiondena, efter järnvägens tillkomst, etablerades en stor mängd industrier. Under 1870-1890 byggdes stadens nya frontlinje med en pampig arkitektur utmed kuststräckan, delvis på utfylld mark.

På 1890-talet växte den moderna storstaden fram med stora och påkostade byggen som Rådhuset, banker och hotell. Helsingborgstegel från Helsingborgs Ångtegelbruk AB blev ett vanligt förekommande byggnadsmaterial, den vanligaste sorten är det hårdbrända s.k. "Persateglet" i mörk-rödröda nyanser.

Hamn och järnväg

Hamn- och rederiverksamheter har varit avgörande för Helsingborgs utveckling. Den första hamnen byggdes 1832, fram tills dess hade det endast funnits en enkel brygga. Fler hamnar har senare även in på 1900-talet byggts ut på utfyllnadsmark. Järnväg söderifrån anlades 1865 och tjugo år senare även en järnväg norrut. Förbindelsen mellan de båda stationer kom att utgöra en barriär i centrum ända fram till 1980-talet.

Konsolidering och bostäder

Perioden kring första världskriget präglades av konsolidering och inkorporeringar av närliggande samhällen. Flerbostadshus i centrumnära områden uppfördes och funktionsarkitektur tog form kring 1930, bl.a. det av Sven Markelius ritade konserthuset.

Cityomvandlingar

Under perioden kring 1950-60 präglades Helsingborg av modernistiskt tänkande med köpkraft och bilism som ledord. Omvandling av innerstadsområdet medförde ett stort antal rivningar av äldre byggnader. På de avrivna tomterna tog senmodernistiska byggnader plats, ofta stora byggnadsvolymer med brunt tegel i fasaderna. Tegelfasaderna ansluter till byggnadstraditionerna med Helsingborgstegel i staden.

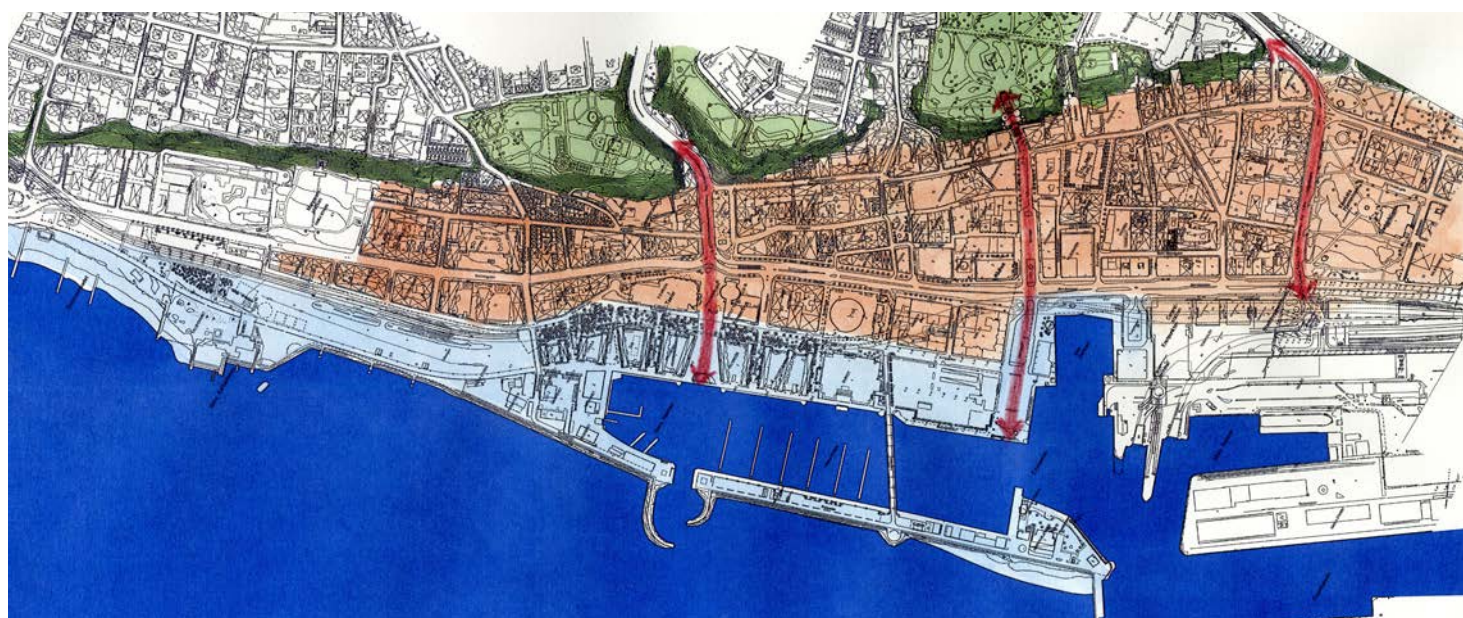
I samband med att järnvägen grävdes ned under 1980-talet uppfördes en ny terminalbyggnad för tåg- båt och busstrafik, Knutpunkten. Samtidigt frilades områden i norra hamnen vilket möjliggjorde bostadsmässan H99. Den nya bebyggelsen, i framförallt vit puts och med nymodernistiskt formspråk, blev till stor del stadens ansikte ut mot vattnet.

CENTRUM - LANDBORGEN

Stadens stråk

Karaktäristiskt för upplevelsen av Helsingborg är de tre nord-sydliga stråken, Landborgsstråket, Stadsstråket och Kajstråket, med platsbildningar där de möter korsande tvärstråk. Utblickar och kontakt mellan staden och vattnet finns på flera ställen. Stråk och utblickar mot vattnet bör bevaras och utvecklas eftersom stadens läge vid Öresund och Landborgens brant är av så stor betydelse för Helsingborgs identitet.

Helsingborgs centrum från norr till söder

Landborgsstråket

Landborgen löper genom hela staden i nord-sydlig riktning med en promenad utmed branten som sammanlänkar olika typer av områden. Förkastningsbranten är en tillgång i staden, utsikten är en unik, men nivåskillnaden skapar även en barriär som försvårar rörelser i öst-västlig riktning. Vid flera platser längs Landborgen upplevs stråket som avbrutet, allra främst vid Sofiakällan, där Hälsövägen korsar Landborgen.

Området bildar en grön korridor genom staden och bidrar till ett rikt djur- och växtliv liksom bättre livskvalitet för Helsingborgarna. Landborgen har varit och är signifikant för Helsingborgs karaktär och identitet och hjälper invånare och besökare att orientera sig i staden. Landborgen löper som en röd tråd genom historien och landskapet – en kvalitet som måste förvaltas och förbättras.

Stadsstråket

I Helsingborgs centrum blandas byggnader från olika tider och det ger stundtals ett brokigt intryck. Ändå upplevs staden som sammanhållen. Anledningar till detta kan vara att den medeltida stadsstrukturen fortfarande är avläsbar med utblickar mot sundet, att staden avgränsas av Landborgen samt att tegel ofta har använts som fasadmateriäl. Den varierade bebyggelsen ger utrymme för blandade funktioner, vilket skapar ett levande centrum.

Kajstråket

Det sena 1800-talets bebyggelse, ofta med representativa och påkostade fasader, markerar en viktig årsring för staden. Flera av dessa byggnader uppfördes som frontlinje mot vattnet, men har under det sena 1900-talet ofta blivit förbyggda. H99 har bidragit till att kajerna har utvecklats till ett rekreationsstråk med bad- och båtplatser. Stadens frontlinje mot vattnet är ett viktigt karaktärsdrag, som hör samman med 1800-talets stenstad. Detta karaktärsdrag måste bevaras.

Tvärstråk

Tvärstråken som löper i väst – östlig riktning från Landborgen genom staden till vattnet är karaktäristiska för stadskärnan och upplevs mycket positiva när de har en obruten linje. Flera av dem är naturliga raviner som har använts för kommunikationer under århundraden, till exempel Långvinkelsgatan och Hälsovägen. Ett viktigt tvärstråk är den centralt belägna axeln som löper över Kärnan – Stortorget – Hamntorget med Helsingör i horisonten. Detta stråk är strategiskt placerat mellan norr och söder i staden och binder samman de tre nord-sydliga stråken.

Förtydliga stråken

Genom att förtydliga och lyfta fram stråken kan man förebygga att stadens särart går förlorad i ett utvecklingsarbete. Kontakten mellan Landborgen – staden – Öresund, och i förlängningen även Helsingör, är påtaglig, synlig och nära på många platser i staden, tydligast i den medeltida stadskärnan och i den senaste årsringen i Norra hamnen. Siktlinjer och stråk med obruten linje mellan staden och vattnet bör därför tas till vara och förstärkas.

CENTRUM - LANDBORGEN

Från Kärnan till Hamntorget

Kärnan – Stortorget – Hamntorget är ett viktigt stråk i staden med fantastiska förutsättningar. Genom att förstärka och utveckla några platser kan det bli än mer attraktivt. Det är ett strategiskt stråk som binder ihop stadens olika riktningar med fri sikt från Landborgen ner till hamnen med Helsingör längst bort i perspektivet. Historien är tydligt läsbar i arkitekturen och platsen är omistlig för stadens identitet.

Historiska minnen

Stråket börjar vid 1300-talsborgen Kärnan uppe på Landborgen, ett av Danmarks viktigaste fästena, och därifrån leder terrasstrapporna ner mot staden. Vid trappornas fot ligger Konsul Trapps plats, en stenlagd öppen yta, som är början på en öppen torgaxel med Stortorget i centrum och därefter Hamntorget. I samband med det sena 1800-talets expansion förändrades Stortorget. Sikten blev fri genom att det gamla rådhuset revs samtidigt som man uppförde ett nytt, ett av landets ståtligaste, liksom flera

påkostade banker, hotell och bostadshus med butiker i bottenvåningarna.

Stortorget avgränsas av den kraftigt trafikerade Järnvägsgatan/Drottninggatan, anlagd i slutet av 1800-talet för att vara paradgata. Hamntorget avslutar den öppna axeln enligt en modern rutnätsplan på utfyllnadsmark i samband med att hamnen tillkom. I anslutning norrut ligger en stor, öppen plats, ”Ångfärjan”, med stationen från 1898 bevarad. Platsen leder i sin tur bort mot Dunkers

Äldre foto över stråket från Hamntorget till Kärnan

Tv, utsikt från Kärnan över Stortorget ner mot Hamntorget.

kulturhus och Norra Hamnen. Kontakten mellan Landborgen, staden och Öresund är tydlig genom hela stråket. Stadens historia från det sista kriget med Danmark markerar sig med Magnus Stenbocks staty.

Vattnets närhet i stadens centrum ger en förståelse för stadens placering och utveckling och det ger också en positiv upplevelse av miljön. Det öppna stråket har möjliggjort att flera av stadens årsringar och den varierade bebyggelsen kan upplevas från sundet.

Byggnaderna vid Stortorget och Hamntorget speglar en viktig epok i stadens historia. Även senare tillägg, såsom ett par kvartersstora byggnader i brunt tegel från 1960-talet, visar på arkitektoniska kvaliteter som speglar stadens utveckling efter andra världskriget. Hamntorget och platsen runt ångfärjestationen berättar om minnen från de oroliga åren under själva kriget, när staden spelade en viktig roll för flyktingar från Danmark. Idag tar parkeringsplatserna över, här liksom på Stortorget.

Attraktivare stråk

Många rör sig dagligen över detta attraktiva stråk, men varken Stortorget eller Hamntorget inbjuder till att stanna till utan är platser som passeras, till fots eller i bil. De upplevs som de saknar tydliga avgränsningar. Förbättringar av några byggnader/platser kan ge hela stråket Kärnan – Stortorget – Hamntorget ett lyft. Dessutom kan de nord-sydliga stråken Landborgstråket och Kajstråket på så sätt förstärkas. Vi har här studerat några områden närmare.

I. Kärnan- ett otillgängligt landmärke

Kärnan är Helsingborgs främsta landmärke. Dess dignitet kan motivera att man gör byggnaden tillgänglig för fler människor. Självklart måste en avvägning göras mellan tillgängliggörandet och byggnadens och platsens kulturhistoriska värden.

II. Mötesplats Slottshagen

Slottshagen är den park som breder ut sig ovanför Terrasstrapporna. Längs Landborgsbranten bjuds på flera ställen en enastående utsikt. Genom att skapa en ny byggnad med flera funktioner kan platsen utvecklas till en intressant mötesplats.

III. Infill i Centrum: Posthuset vid Konsul Trapps plats

Det gamla posthuset invid Konsul Trapps plats var ursprungligen en pampig byggnad men har genomgått stora förändringar. Genom att förbättra en trasig miljö, delvis genom rekonstruktion av huset, och genom att utveckla citykvarteret kan nytt liv ges åt hela området med en ny mötesplats invid Landborgen.

IV. "Ångfärjan"

Platsen har ett fantastiskt läge på ett hörn vid stadens inlopp men utnyttjas inte tillräckligt idag. Det är en plats som är utpekad att rymma stadens nya kongresscenter, men som med föreslagna utformningen skulle störa stadens frontlinje mot vattnet som det viktiga karaktärsdraget är idag. Ett alternativt förslag presenteras, vilket utgår från att den historiskt betydelsefulla färjestationen kan bevaras på plats.

KÄRNAN - Ett svårtillgängligt landmärke

Jessica Jönsson

Kärnan kan ses som en tillgång som staden inte tar tillvara. Helsingborgs utveckling har i hög grad påverkats av Kärnans närvaro. Är det då möjligt att tänka sig en förändring av Kärnan för att göra den mer tillgänglig, drygt 100 år efter den senaste stora förändringen?

Kärnan är 34,5 meter hög, mätt upp till de övre tinnarna. Murarna reser sig i tre led med indragningar på 11 och 23 meter. De är skalmurar och i de nedre delarna fyra och en halv meter tjocka och i de övre knappt fyra. Tornet är huvudsakligen murat med hårdbränt tegel av en järnrik lera. Det nuvarande tornet började uppföras ca 1313 och ersatte då ett runt sandstentorn från 1100-talet. På 1680-talet förlorade Helsingborgs slott sin betydelse och befästningarna revs, endast Kärnan bevarades.

Förfall och återuppbyggnad

Under 1700- och 1800-talen stod Kärnan övergiven och inträngande fukt och frostsprängningar ledde till förfall. 1893 påbörjades därför en restaurering med avsikt att återställa tornet till ursprungligt utseende. Dock höjdes tornet med drygt fyra meter och en krenelering, som aldrig funnits, tillkom. Trapphustornet höjdes också. Vid restaureringen användes samma sorts tegel, bränt på Helsingborgs Ångtegelbruk, som i de ursprungliga murarna.

En oljemålning från 1890 som visar Kärnans tillstånd, i en ruinromantik som det sena 1800-talet inte kunde acceptera

Linjen markerar Kärnans höjd före restaureringen på 1890-talet

Restaurering och modernisering

Under 1950-talet installerades en toalett i det översta planet som tillkommit på 1890-talet. Vid samma tidpunkt försågs Kärnan med ett nytt tak och nya bjälkar och golv lades in på tre våningsplan. Vid en skadeinventering 1996 konstaterades att Kärnan hade omfattande vittringsskador och en vårdplan upprättades. 2001 murades takterrassen om och under de följande åren har mer omfattande arbete gjorts, både invändigt och utvändigt.

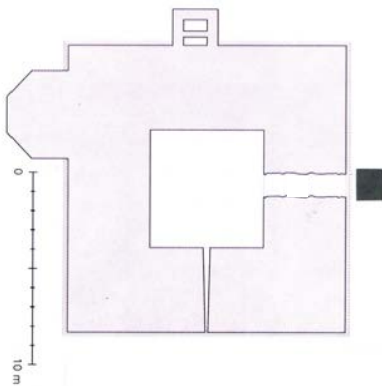
Historia och utsikt för alla?

Kommunen har betonat att det ska finnas en samsyn mellan bevarande och tillgänglighet, Kärnan ska inte bara bevaras till eftervärlden utan även aktivt kunna användas av medborgarna. Många kulturhistoriskt värdefulla byggnader, exempelvis borgar, kom till under en tid då de ofta symboliserade makt och de skulle vara otillgängliga. Under 1900-talet har samhällets människosyn radikalt förändrats och idag menar vi att kulturarvet ska vara öppet och tillgängligt för alla.

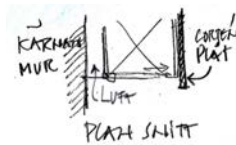
Kärnan har mycket branta och smala trappor, utan anpassning för personer med funktionshinder. Genom att tillföra en hiss skulle alla få en möjlighet att på plats uppleva en viktig del av stadens historia och även få tillgång till den magnifika utsikt som bjuds upp från Kärnan.

Ett fristående hisstorn

För att minimera ingreppen i murverket föreslås att en utvändig hiss placeras på Kärnans baksida. Hissen ska löpa i ett fristående torn med anslutning till takterrassen och på plan ett där det redan finns en öppning i muren. En öppen fackverkskonstruktion på sidorna och in mot muren underlättar underhållet samt ger en möjlighet till utsikt om hissväggarna är transparenta. Baksidan av hisstornet utgörs av corténplåt.

Hissmått ca 1,7 x 1,5 m. Ett utrymme lämnas fritt mellan hisstornet och Kärnans mur.

Plan ett med ingång på Kärnans baksida

Corténplåt

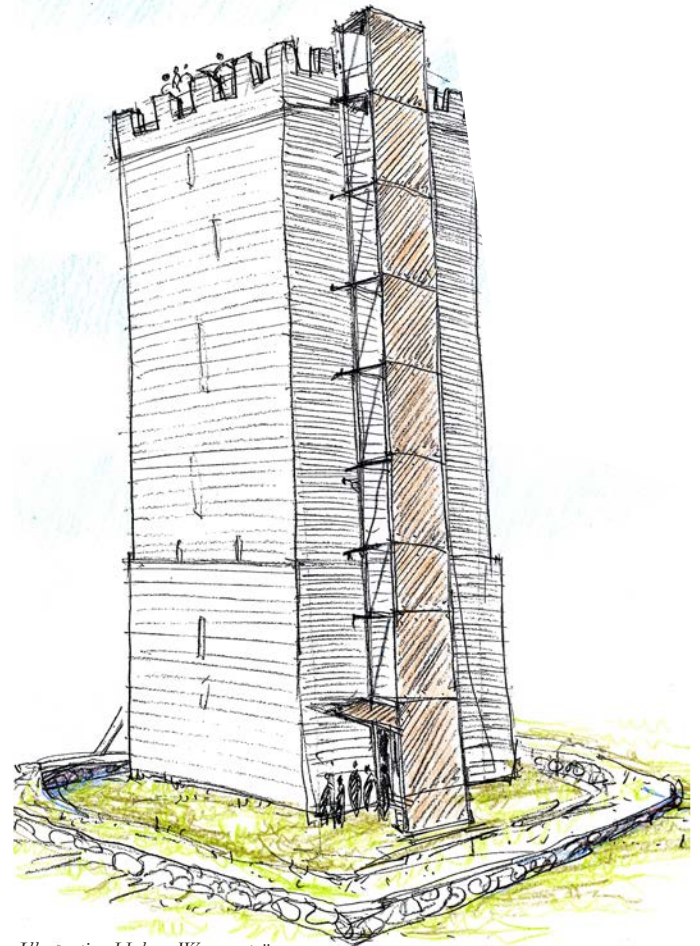

Illustration Helena Wennerström

Ingrepp och konsekvenser

Kärnan är ett byggnadsminne, byggt på medeltiden, vilket innebär att man måste vara mycket restriktiv med ingrepp i murverket. Det kulturhistoriska värdet är stort och byggnaden utgör en symbol för Helsingborgs stad. Ingrepp i murverket skulle vara oundvikligt, men framförallt är det partierna från sent 1800-tal som berörs och inte de medeltida murarna. En del av kreneleringen måste tas bort för att underlätta angöringen vid takterrassen och för att undvika att hisstornet sticker upp för mycket. Ingrepp i mantelmuren som löper runt Kärnan krävs också, men även den är en senare rekonstruktion.

Tillgänglighet till varje pris?

Att tillföra en hiss till Kärnan skulle bli dyrt och kräva nya tekniska lösningar, vilket är ett måste för att projektet ska vara försvarbart. Stadens viktigaste symbol bör inte få en förändring som syns nere från staden och Helsingborgs siluett bör inte störas av ett uppstickande hisstorn. Dock skulle ett tillägg av hög kvalitet på Kärnans baksida kunna ge ett mervärde till staden och besökarna. En vackert utformad hiss kan bli ett värdigt spår från 2000-talets förändrade attityd.

MÖTESPLATS SLOTTSHAGEN

Anette Lund

Vid Terrasstrapporna i Slottshagen finns möjlighet att skapa en mötesplats – nya offentliga rum i staden som samverkar med parken, Kärnan och platsens historia. Det är en strategisk plats och en nod i stadens struktur där det öst-västliga stråket Kärnan -Stortorget- Hamntorget möter det nord-sydliga stråket Landborgen.

Slottshagen

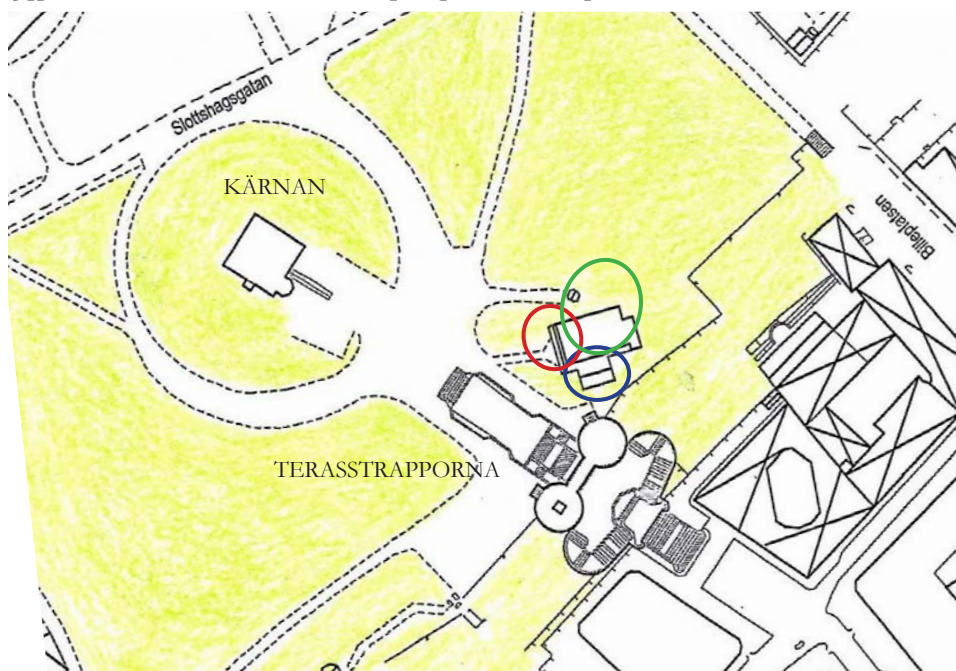
Slottshagen utgjordes under 1700- och 1800-talet av åkermark, kring sekelskiftet 1900 förändrades området påtagligt då Kärnan restaurerades och Terrasstrapporna invigdes 1903. En engelsk park anlades 1909 och på 1930-talet utvidgades parken åt syd-väst med Rosenträdgården. Både parken och rosenträdgården har höga kulturhistoriska värden. En stor Konst- och Industriutställning genomfördes 1903 och Slottshagen byggdes med mängder av stora och små tillfälliga, några mer bestående, byggnader och paviljonger. I samband med utställningen uppfördes en stor restaurangbyggnad söder om Terrasstrappornas uppgång, ”Terrasrestaurangen”. Byggnaden fanns kvar, om än i ombyggt skick, till mitten av 1980-talet då den brann ned. Efter det har det funnits enklare kiosk- och barackliknade byggnader med servering öppen under sommaren.

Mötesplats

I området vid terrasstrappornas samlas stadens unika resurser, Landborgen, Kärnan och utsikterna. Området i Slottshagen var på medeltiden stadens centrum och blev åter en mötesplats i början av 1900-talet i

Situationsplan över området kring Kärnan i Slottshagen. De nya byggnadens zoner lagda över befintlig byggnad. Röd - centralhall, blå - restaurang och grön - vinterträdgården.

samband med terrasstrappornas tillkomst, uppförandet av terrasrestaurangen samt de andra byggnaderna som byggdes till Konst- och industriutställningen. Idag är platsen inte omhändertagen på ett tillfredställande sätt. De befintliga barackliknande byggnaderna bör ersättas med en ny byggnad som samspelar med och lyfter fram de kulturhistoriskvärdena. Platsen har goda förutsättningar att förbättras och det strategiska läget i parken där två av stadens värdefulla stråk möts bör utvecklas. En byggnad med många funktioner där det ges möjligheter till möten och folkliv skulle öka dynamiken och attraktionsvärdet på platsen och därmed bli en viktig mötesplats i regionen.

Och ett nav i staden

Platsens historia och parkens natur är centrala. Den nya byggnaden bör ansluta väl till parkmiljön och ta vara på befintliga markförhållanden. Byggnaden kan indelas i tre zoner, centralhall, restaurang och vinterträdgård, zoner som är sammanlänkade med varandra och välkomnar alla stadens invånare. I nordost placeras en centralhall med entré mot Kärnan och uppgången av terrasstrapporna. I centralhallen ska finnas möjlighet att ordna mindre utställningar, visa samhällsinformation samt vara en utgångspunkt för stads- och landborgsvandringar. I anslutning till centralhallen placeras ett par större rum för utställningar, matsäcksrum, föreläsningar, konferens etc.

Centralhallen blir ett nav inte bara i byggnaden utan även för staden. En turistbyrå kan med fördel finnas i byggnaden. Mot väster placeras en restaurangdel med glasad gavel och utsikt över staden samt uteservering i markplan. I söder i anslutning till restaurang och centralhall uppförs en vinterträdgård, som öppnar sig mot söder med ett grönt rum att vistas i året runt. Även i vinterträdgården ges möjlighet till utsikt mot staden och även in mot Slottshagen. Vinterträdgården knyter samman till Hallbergstrappor, som finns i dess förlängning i söder, och erbjuder en mängd möjligheter till olika verksamheter, festväning, kontemplation, pedagogik etc. På så sätt skulle man kunna föra vidare de höga ambitionerna från 1900-talets början och ge området kring Kärnan den attraktionskraft som det bör ha.

Illustrationer Helena Wennerström

INFILL I CENTRUM

Marika Strömberg

Med det ökade ekonomiska trycket på centralt belägna fastigheter i större städer krävs en förnyad syn på restaurering av kulturarvsbyggnader. För att kunna behålla historiska värden i en byggnad (vid framtida ändringar) är det viktigt, i en planeringsprocess, att lägga tid för researche och dokumentation. Det krävs att gestaltungsprocessen beaktar den historiska kontexten för att bevara byggnadens identitet. Detta kan förbättra sammanhanget i en sönderrestaurerad byggnad eller plats som genomgått många negativa förändringar utan helhetsgrepp. Samtidigt kan kreativa tillskott i stadsbilden, om de uppfyller tillräcklig kvalitet, bli framtida kulturarv.

Jag har studerat ett mellanrum som kan utnyttjas effektivare. En "icke-plats" med potential att bli ett mer offentligt stadsrum av intimare karaktär än det angränsande Stortorget vid Kärnan.

Case :

Kv Kärnan norra 21, Norra Storgatan 6, Stortorget 17, Helsingborg

1902-03, arkitekt Gustaf Améen, Stockholm, byggmästare Anders P Retzner, byggherre: Kungliga Generalpoststyrelsen. Ombyggnad 1940-41 arkitekt Erik Lallerstedt. Byggnaden är gulmärkt i Helsingborgs bevarandeprogram vilket innebär "Kompletterande värde" (nummer tre på värdeskalen).

"Då terrasstrapporna byggdes mellan 1899 och 1903 revs det gamla postkontoret. Ett nytt posthus uppfördes 1903 till vänster om trapporna efter ritningar av G. Améen.

1940-41 byggdes huset om. Fasaden fick ett enklare utförande och tornöverbyggnaden togs bort."

Detta beskrivs på skylt på husets fasad.

Bild 1. - 1. POSTHUSET, 2. LANDBORGEN, 3. SKÅNSKA BANKEN, 4. STORTORGET

Bild 2. Stortorget 1903.

Bild 3. Stortorget, bild tagen 2011. Posthuset i dess nuvarande utseende, utan torn.

Man kan i sitt samband på Stortorget se att byggnaden har ett högt miljöskapande värde.

Detta värde försvagades av E. Lallerstedts renovering och ombyggnad 1940.

Då avlägsnades tornen och hela fönstersättningen förenklades på bottenvåningen i fasaden mot torget.

Detta gör att den motsatta fasaden, G. Wickmans Skånska Privatbanken (klart 1900), dominerar platsen på grund av sin bibehållna rika dekor. Torgets helhetsintryck, symmetri och forna dignitet har rubbats.

Plan av området

Tomten har en oregelbunden och smal form. Byggnaden ligger placerad upp mot Landborgen.

En mindre offentlig gång löper längs "baksidan" mot Landborgen. Allmänheten kan dock inte gå in på gården i dag. Gården och området upp mot Landborgen är eftersatt.

Fasaderna mot Landborgen på både Posthuset och den motsatta, Skånska Banken, är utformade med samma detaljering som de mot Stortorget. Det tyder på att man inte ansåg dessa som en baksida.

Byggnaden idag

Byggnadens inredning har helt och hållet rivits ur på de plan man hyr ut som kontor idag. Man har även ändrat planlösningar genom rivning av ett flertal väggar. Men postfunktion för företagspost finns kvar på bottenplanet i den del som ligger närmast Landborgen. Lokalerna ägs idag av Whilborgs fastigheter

Kulturhistorisk värdering

Postkontor är en publik byggnad med statligt administrativ funktion, ett historiskt värde att bevara. Tidsepoken är sekelskifte med internationell, nordeuropeisk renässansstil, 1890-tal, det ger det byggnadshistoriska värdet. Byggnaden avviker från den lokala byggnadstraditionen med sin ljusa puts och Övedssandsten i fasaden.

Arkitekturhistoriskt värde; Arkitekten Gustaf Améen 1864-1849, Stockholm. Améen studerade vid Kungliga Tekniska högskolan 1883-1887 och vid Konstakademien 1887-1890. Améen är känd för de byggnader som han ritade som byggnadschef i Stockholms stad; Vattenreservoaren i Vanadislunden, entrén till Skansen och terrassanläggningen framför Kärnan i Helsingborg.

Samhällshistoriskt och socialhistoriskt värde; Posten har förändrat sin verksamhet till mer digitala metoder och ”vanliga brev” har successivt ersatts av digital kommunikation. Postbyggnader var förr offentliga mötesplatser. Det var därför viktigt att denna på den tiden värdefulla funktion placerades vid det förlängda Stortorget.

Nu omvandlas det till andra verksamheter. Detta gör att just Posthuset/byggnaden med sitt centrala läge och viktiga funktion som framhävdes med rik utformning, i framtiden kommer att få ett större samhällshistoriskt värde som ett minne över tidigare posthantering.

Bild 4. Fasad mot Stortorget, ritning från 1903. Markeringar anger borttagna byggnadsdelar vid 1940 års ombyggnad.

Bild 5. Stortorget, bild tagen 1903. Det då nybyggda Posthuset med dess ursprungliga torn till vänster i bild.

Upplevelse-värde

Arkitektoniskt värde; Byggnaden innehåller tre våningar. Med sin höga sockelvåning och detaljer, portal och fronton, i Övedssandsten, som spelar mot varmgul puts är byggnaden en representant för 1890-talets friare stilarkitektur och förkärlek för s k äkta material, helst med regional anknytning. En tidstypisk arkitektur i en mindre stad som hämtat inspiration från F.Bobergs byggnader med sina fönsterbågar i grovhuggen sten. De avlägsnade tornen var dock av stor betydelse för dess helhetsverkan.

Miljöskapande värde; Styrkan i miljövärdet beror i hög grad av byggnadens läge.

Man måste anse att Posthuset har ett starkt miljöskapande värde pga. dess läge i anslutning till både Stortorget och Landborgen. Byggnaden har förändrats och en väsentlig del av den välbekanta gatubilden i Helsingborgs mest centrala del har förlorats.

Identitetsvärde; Med sin tidigare funktion som huvudpostkontor i Helsingborg har denna byggand ett högt identitetsvärde.

Bild 7. Posthuset, entréfasad från Stortorget

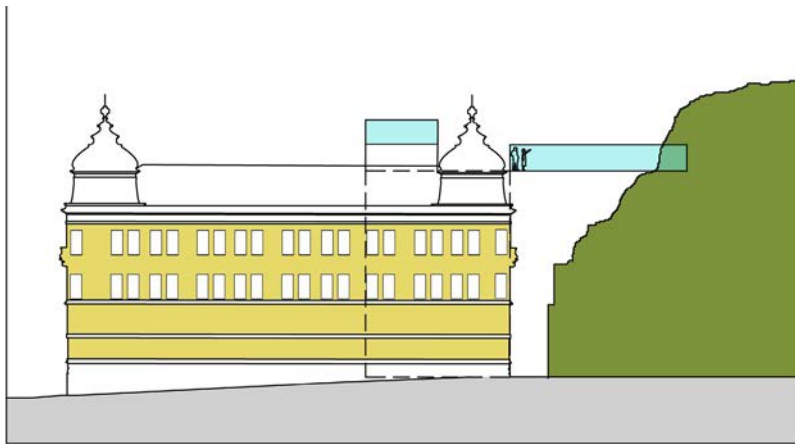
Bild 6. Posthuset, 1980-talets tillbyggnad på gården i nuvarande form.

Den stora skylten i guld på takets hörngavel, Stortorget / Norra Storgatan, som anger ”POST” är viktig att behålla för att värdet inte ska försvinna. Att bevara platsens minnen ger en upplevelse och en förståelse för sin miljö. Personliga relationer till byggnaden finns nedtecknade av Fritz Lundström som började arbeta där 1942.

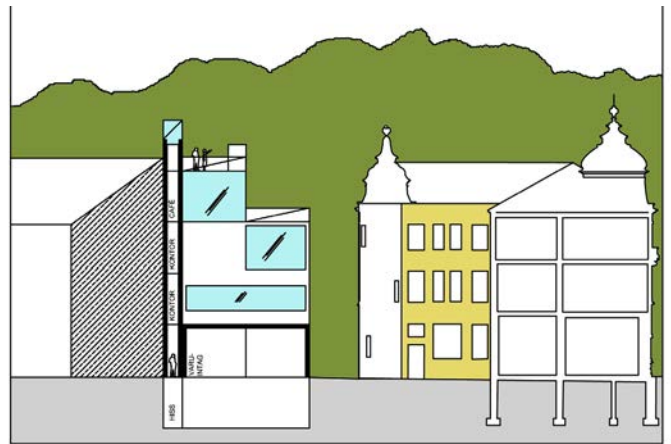
Kontinuitetsvärdet och symbolvärdet ligger främst i byggnadens bibehållna historiska funktion som postkontor.

Bild 8. Skånska Banken, entréfasad från Stortorget

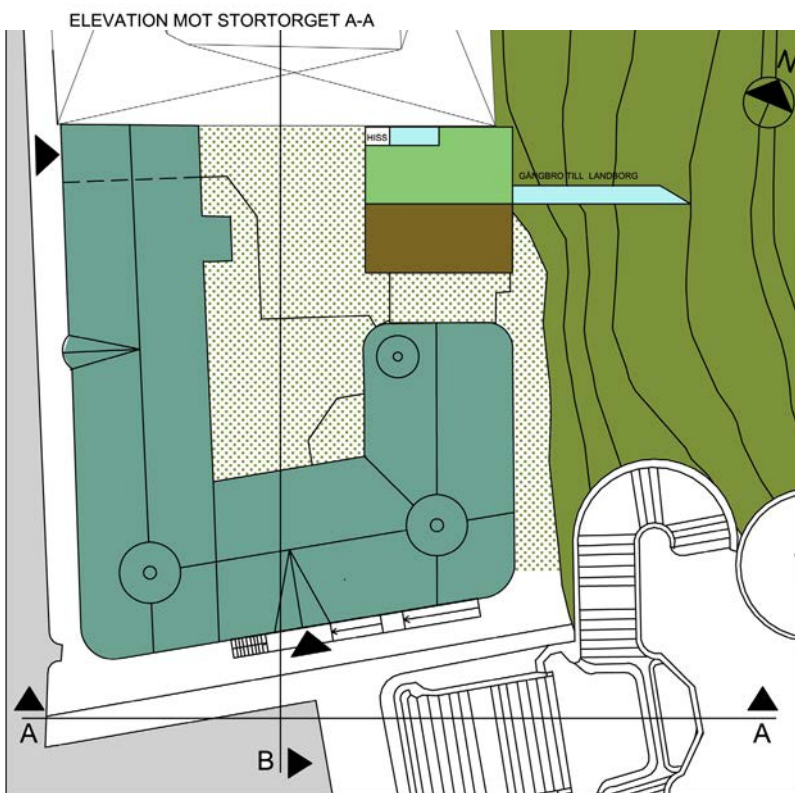

KÄRNAN NORRA 21 : POSTHUSET, FASADEN MOT TORGET INFILL PÅ GÅRDEN LANDBORGEN

KÄRNAN NORRA 28 INFILL PÅ GÅRDEN KÄRNAN NORRA 21 : POSTHUSET

ELEVATION MOT STORTORGET A-A

ELEVATION FRÅN GÅRDEN MOT LANDBORGEN B-B

Bildsvit 10.

PLAN AV BYGGNADERNA

Bild 9. Posthuset sett uppifrån Landborgen med inlagt förslagskiss.

NYBYGGNAD MED TILLGÅNG TILL LANDBORGEN

Årsringar 1900 - 1940 - 1980 - 2020

1. 1900 - huset byggdes.
2. Ombyggnaden 1940 innebar en förenkling av fasaden för att skapa ett praktiskt och solitt utseende som en statlig byggnad då skulle utstråla. Jag har här valt att rekonstruera den ursprungliga byggnadens gestaltning med mer markerade fönstersättning på bottenvåningen och torn på takkonstruktionen. Detta för att förhöja upplevelsevärde på Stortorget och få symmetri mellan byggnaderna på torgets översta del. Se markeringar bild 4.
3. Om- och tillbyggnaden från 1980 talet rivs eftersom den är en ren bruksarkitektur, utan gestaltningsmässiga eller materiella kvaliteter. Se Planritning bild 6 och bild10.
4. Förslaget till en ny byggnad på gården med nutida formspråk ska ge kvarteret en ny årsring - 2020. Denna byggnad skall även skapa ett offentligt rum av mer intim karaktär i jämförelse med Stortorget. Det är tänkt som ett publikt rum med en lägre grad av offentlighet, men önskan är att samtidigt göra både gård och Landborgen mer tillgängliga för allmänheten med tillägg av hiss och gångbro. Kvarteret ska fortsättningsvis användas för postverksamhet och i mellanliggande våningar bostäde och kontor med café överst i samband med gångbron till Landborgen.

Designbaserad undersökning, frågeställningar

● Vad innebär en förtätning, ett tillägg i kvarteret?

I gårdsområdet har man gjort tillägg på 1980-talet som är ren bruksarkitektur med korrugerade plåtfasader. De gamla vagnshusen har rivits och här ligger en lastkaj i betong. Denna yta ser jag som platsen för ett nytt tillägg.

● Kan man förhöja värdet på byggnaden genom att lägga till eller ta bort, utan att den historiska kontexten förloras?

Om man tillåter sig att lägga en ny byggnad, större och högre, på gården mot Landborgen (men fri från Landborgen och Posthuset) och dessutom rekonstruera gårdens ursprungliga rymd får man fram ett högre upplevelse- och exploateringsvärde.

● Vad skall respekteras var?

Sekelskiftesbyggnaden "Posthuset" återställs till dess ursprungliga utformning och anslutningen med anståndet till Landborgen för att återskapa torgets upplevelsevärden.

● Var bidrar en större förändring positivt?

Både mot torget, Landborgen och mot gården skapas en förhöjd kontext med nya tillägg.

5. Hur kan nytillskott förstärka platsens identitet och historiska lager?

Ny byggnad placeras på gårdsidan mot Landborgen. Det gör att man infogar en ny årsring i kvarteret vilket kan öka den historiska kontexten. Kgl. Posthuset byggdes 1903, med torn. Det byggdes om 1940, tornen rivs då och det byggdes till 1980, en bruksbyggnad på gården tillkom. Hur ser det ut 2020? Med 40 års intervaller skapas årsringar. Den som byggs 2020 kan hålla längre om man beaktar ovanstående värden och gestaltar med utgångspunkt i historiken.

● Växtligheten på Landborgssidan?

Fasaden på den nya byggnaden kan få en utformning av spegelglas för att fånga upp landborgens verkan i den smala passagen mellan byggnaderna. Målet är även att göra den tillgänglig för allmänheten. Detta genom att man ska kunna gå från passagen utmed Landborgen, över gården och ut på Norra Storgatan – dvs. runt "Posthuset". Man får då även en vertikal siktlinje från gården upp på Landborgen. En öppenhet skapas.

● Ljusförhållandena i miljön?

Den nya byggnadens övre del ligger mot söder. Det gör den extra gynnsam för terrass, café och gångbro till Landborgen. De mellanliggande planen för bostäder, alt. kontor och postverksamheten behålls i gatuplan.,

● Förhållandet mot Landborgens förkastningsbrant?

Det finns en möjlighet att bygga högt tack vare närheten till Landborgen och dess höjd. Men förhållandet med Posthusets volym måste beaktas för att inte förstöra gårdens intima värde. Proportioner ska beaktas.

● Finns det andra liknande platser i Helsingborg?

Landborgen är på en rad ställen redan exploaterad. Man har gjort ingrepp i den på ett flertal platser. Men man har inte lyckats göra det mer tillgängligt mellan stad och Landborg ändå, tvärtom. Förslaget här är att lägga en hiss i den nya gårdsbyggnaden och en "gångbro" från caféet över till Landborgen.

Nytt hus

Gestaltungsprogrammet för en framtida infill skulle kunna utformas med följande utgångspunkter.

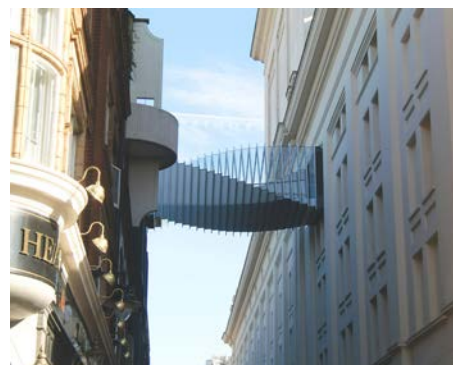
Den nya byggnadskroppen placeras mot brandgavel på intilliggande kvarter och släpper ett mellanrum/passage både mot Posthuset och Landborgen. Grunden har ett ca mått på 12x12 meter. För att bygganden inte skall kännas för kompakt i sin volym görs en gradvis avtrappning i formen uppåt på gaveln mot Posthuset. Detta även för att få en utblick över sekelskiftesarkitekturen och för att fånga upp dess proportionering i den nya byggnaden. Den delen av nya byggnaden ligger mot söder.

På en av de övre sk. avsatserna läggs en gångbro över till Landborgen, den ansluter till den nya byggnadens hiss. På det övre planet placeras ett café med terrass mot söder som kan ge ytterligare värde åt Landborgens promenadstråk. Väningsplanet i gatunivå görs med indragen fasad mot gård, för att bryta ner skalans i gårdsrummet och för att ge plats för den kommersiella postverksamheten som fortfarande ska finnas kvar i byggnaderna. Här ligger även hissentrén i en markerad volym.

Material i fasader är valda för att klara samspråket med den putsade sekelskiftesbyggnaden i gult och sandsten och mötet med Landborgen. Mot den får byggnaden knappast någon insyn, då fasaden utformas med en glasad yta som speglar Landborgens växtlighet. Mot passage och gård har fasaden ett material i varm färgsättning av tegel (ett Helsingborgshistoriskt material) med detaljer i cortenplåt.

Infill i Köpenhamn, Ark. Holscher

Gångbro mellan byggnader, London

Cortenplåt på fasad, London, Ark. Wiggelsworth

Bild ovan Tegelfasad, Bild nedan Beläggning gård

KULTURHAMN HELSINGBORG

ÅNGFÄRJAN

Helena Wennerström

**Hur kan man möta dagens behov av stadsomvandling?
Låta platsen berätta sin historia i förening med utveckling.
Att analysera och förstärka platsens speciella karaktär och kvaliteter
och bygga vidare på den kreativitet som redan existerar.**

Ångfärjan

Platsen har en unik placering i stadens centrum som strategisk knutpunkt med en mångfald av verksamheter och lång kontinuitet genom historien.

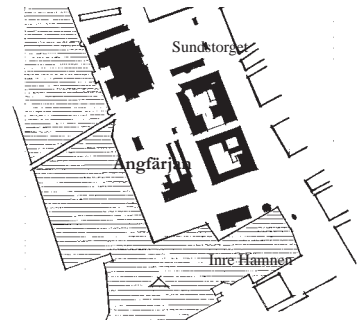
Här möts två av stadens viktigaste stråk. Kajstråket med rekreation, hamnverksamhet och kulturliv och det centrala tvärstråket med Hamntorget-Stortorget upp till Kärnan.

Själva torget vid Ångfärjan används nu mest som parkering, men vid särskilda tillfällen, som vid Helsingborgsfestivalen, används det för tivoli och utomhusscener.

I den gamla **Ångfärjestationen** huserar Helsingborgs enda rockklubb, samt mindre kontor och verksamheter. Även en liten skateboard-bana för ungdomar finns på torget. Det gamla Tullhuset används som terminal för färjetrafik.

Kajpromenaden i nordlig riktning leder via Kwickbron ut på Parapeten med restaurang och havsbad och inte minst drömmen om kontinenten.

Den öppna ytan möjliggör att fler av stadens olika årsringar kan upplevas från Sundet, vilket ger platsen en unik förståelse för

Planområde Ångfärjan med omgivning

stadens utveckling. Siluetten och fronten är viktig för både staden och Helsingborgarna. Vattnets närvaro i stadens centrum ger en positiv upplevelse av miljön, avstånden känns korta mellan olika verksamheter.

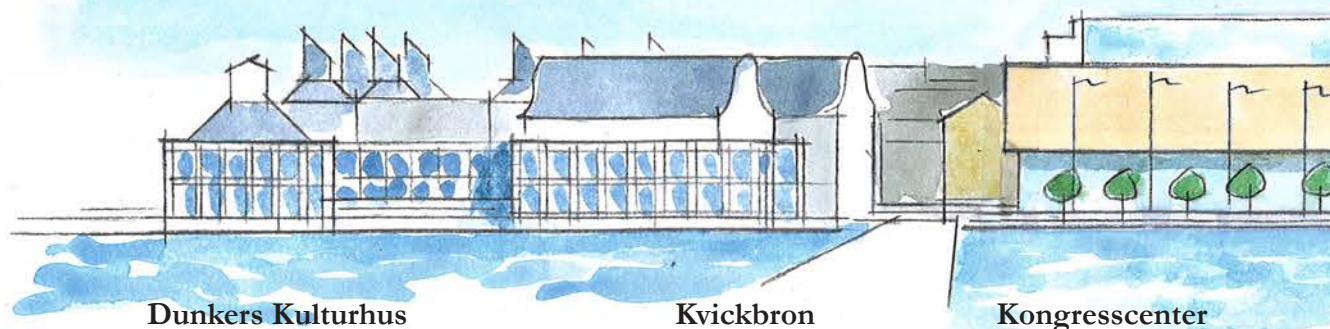
Platsens speciella kvaliteter och karaktär måste bevaras och förstärkas.

Stadskärnans frontlinje

Det sena 1800-talets bebyggelse, ofta med representativa och påkostade fasader, vittnar om stadens framgångsrika utveckling under industrialismen. Flera av dessa byggnader är utformade som en ståndsmässig frontlinje mot vattnet. Idag är stora delar förbyggda av Knutpunkten, Dunkers Kulturhus och Norra hamnen, medan den fria sikten fortfarande finns vid Ångfärjan. Det är betydelsefullt att ta hänsyn till detta när man bygger nytt.

Viktigt för frontlinjen är också att Kärnan uppe på Landborgen får förbli det dominerande landmärke utan konkurrens från något nybygge.

FÖRSLAG

De äldre byggnaderna vid Hamntorget som Ångfärjestationen, magasin och tullhus är nödvändiga att bevara som minnen från de verksamheter som hör samman med en hamn, handel, transporter och rekreation.

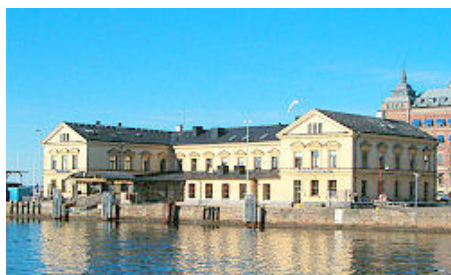
Ångfärjestationen byggdes 1898.

Arkitekt var SJs arkitekt Folke Zettervall som gav byggnaden en nationalromantisk arkitektur med inspiration från fornnordisk stil. Stationen utformades med arkitektonisk omsorg men i trä, då man ansåg den som ett provisorium i väntan på en ny lösning av järnvägens sträckning. Stationen har byggts om och till i olika omgångar. Tyvärr har mycket av den ursprungliga detaljrikenheten förenklats.

Perrongtaken som är i ursprungligt skick kom till på 1930-talet.

Byggnaden är en symbol för den verksamhet som pågick där under nästan 100 år, för tåg- och färjekommunikationer, en samlingsplats i staden till dess den nya Knutpunkten invigdes.

Tullhuset byggdes först som varmbadhus 1833 i två våningar. 1856 lät staden köpa byggnaden och gjorde om den till tullhus. Exteriören förändrades först 1887 i en tidstypisk nyrenässans efter ritningar av stadens stadsarkitekten Mauritz From. Övervåningen fungerade länge som stadens festvåning.

FRAMTIDA OMVANDLING

Hur kan man då möta dagens behov av utveckling och stadsomvandling?

Många städer vill idag markera sig med nya landmärken/märkesbyggnader.

Så kallade märkesbyggnader har ingenting med skalan att göra. Även den minsta byggnad kan utformas och genomföras så att den blir en märkesbyggnad.

Ångfärjan står idag inför en stor omvandling. Planer finns på att bygga ett nytt kongresscenter med hotell i ett torn på 14-15 våningar, samt ett bostadskvarter intill Dunkers Kulturhus på upp till 9 våningar högt.

Dessa innebär att fronten med 1800-talskvarteren mot Öresund helt byggs för i en skala som kraftigt avviker från sin omgivning. Risken är stor att den planerade bebyggelsen, med sin utformning tar över all bebyggelse längs Kajstråket och stadens centrum.

Kommunens förslag, Saltkristallerna

Helsingborg borde ha råd att avstå från ett höghuskomplex just på denna plats i synnerhet som hela Södra kajen nu står inför en omvandling av stora dimensioner, H+.

Vy över nya Teatertorget ut mot havet och Varmbadhuset

Varmbadhus

Perrongen & Teatertorget

Ångfärjestationen

Gamla Tullhuset

KULTURHAMN HELSINGBORG

Platsen Ångfärjan skulle kunna bli en del av en "Kulturhamn Helsingborg" mitt i hjärtat av staden genom att förstärka det redan idag rika kultur- och rekreativliv som kajstråket erbjuder.

Ambitionen med detta förslag är:

att skapa en plats som attraherar olika typer av intressen, aktiviteter och tillfälliga verksamheter.

att låta platsen behålla sin öppenhet och vara en plats att samlas på för utomhusaktiviteter av skilda slag.

att ge utrymme åt mångfald både vad gäller gestaltning och utbud.

att skapa en bebyggelse i samklang och dialog med sin omgivning, där skalan är anpassad till platsen och till människan.

Det är en utmaning att kunna låta fungerande verksamheter stanna kvar och bygga vidare på den kreativitet som redan idag existerar. För den stora skalan står havet med närheten till kontinenten.

Ångfärjestationen ska givetvis ligga kvar på sin historiska plats i hamnen i ett öppet sammanhang.

Rockklubben The Tivoli kan ges utrymme att fortsätta sin verksamhet med ytterligare lokaler för ungdomsverksamhet. Viss renovering behövs av fasaderna liksom att återta upp lanterninen på taket. Tillbyggnader mot norr rivs och Ångfärjestationen får två framsidor.

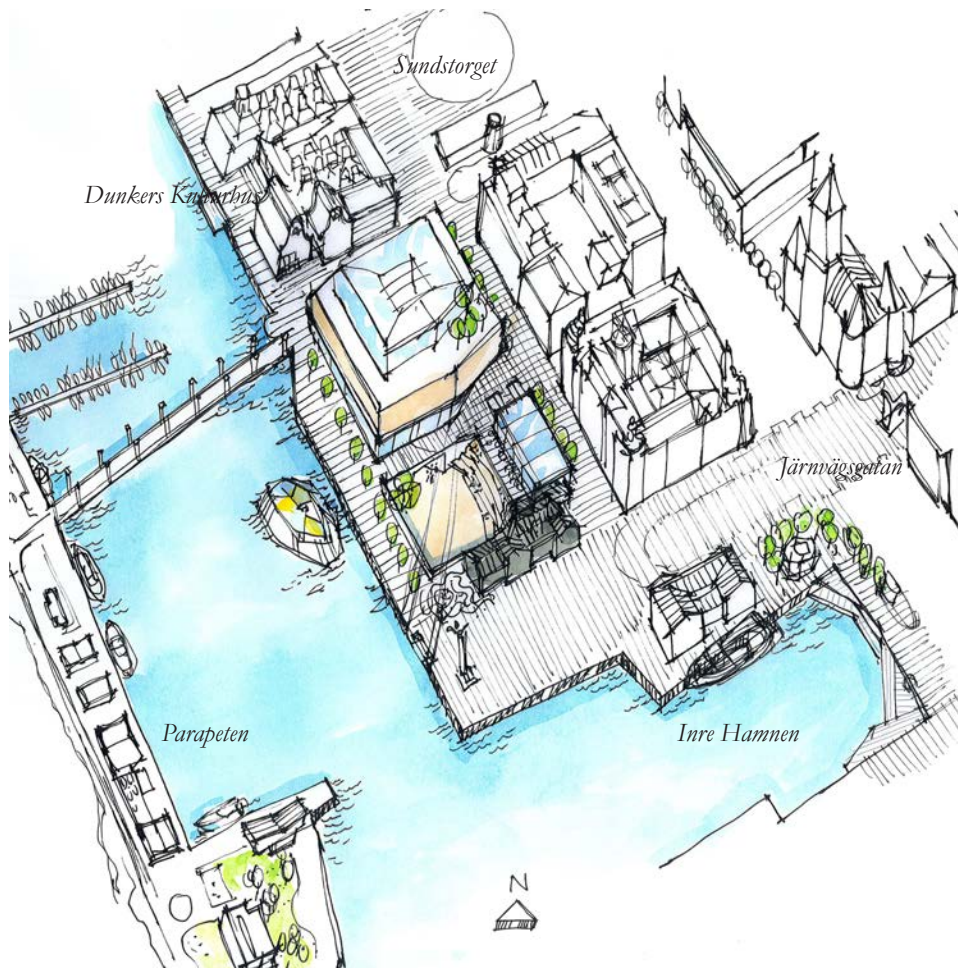
Ångfärjestationen med sin perrong berättar om stadens betydelse för kommunikationerna med Danmark och kontinenten.

För att ytterligare förstärka historien föreslås en gatubeläggning som visar spårens tidigare dragning.

Hamntorget /Inre Hamnen

snyggas upp och får en sammanhållen markbeläggning. Platsen bevaras öppen med en flexibel användning med personbåtar till Helsingör/Köpenhamn och möjligen en ny tur längsmed Helsingborgs långsträckta strandlinje.

Den nya markbeläggningen binder samman hela Kajstråket även med Sundstorget och Kungsgatan.

Inre Hamnen

är det första besökarna möter när man anländer med buss, tåg eller färja till Helsingborg. Det är därför särskilt önskvärt att göra entrén till Helsingborg mer attraktiv och vacker.

Flytta restaurangbåten som effektivt skärmar av vyn mot vattnet!

Rensa bort pollare och stängsel vid kajen och anlägg istället gradängar som trappor ner vid vattnet i innersta hamnen.

Det gör kajen både tillgänglig och attraktiv året om.

Kongresscenter

Det planerade Kongresscentret byggs in till Dunkers kulturhus, i enlighet med rutnätsstadens struktur. Dock blir hela ytan planerad som en "shared space", en del i ett större torgstråk, där Kungsgatan ingår i torgytan och Badhusgatan får fortsätta i ett promenadstråk ut till kajen.

Siktlinjen vid Badhusgatan lämnas obruten upp mot Kärnan.

Höjden anpassas till sin omgivning. Fasaden föreslås få beklädnad i natursten med indragen glasad entréväning i dubbel höjd. Byggnaden avslutas med två indragna glasade våningar och vinterträdgård. Fasaden vid Kungsgatan är ytterligare indragen i markplanet för att öppna upp mot Teatertorget och Perrongen. Parkering sker under mark.

Byggnaden binds samman till en enhet med det nya Teatertorget.

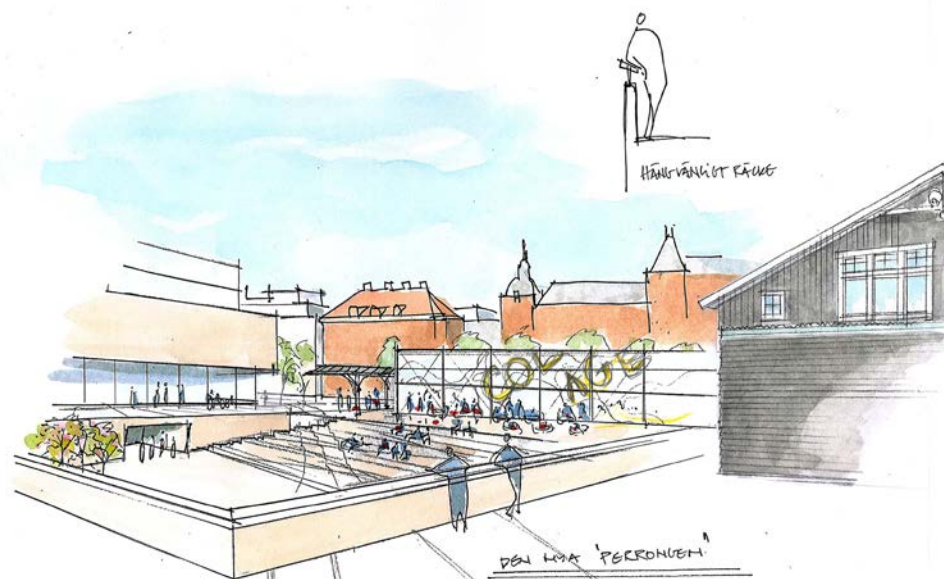
Perrongen/Allhuset är en ny tillbyggnad som utgår från den bevarade perrongen. Dess tak i originalskick rustas upp och byggs in i en lätt glasad paviljong. De två ändarna av perrongtaken i norr kortas av något men tillåts skjuta ut ur glaspaviljongen. Perrongen är tänkt att rymma tillfälliga verksamheter med flexibel användning, t ex som annex till teaterhuset med träningslokal, en marknadsplats där perrongtaken blir en del av marknadsständer eller kanske utställningar, café. etc. – helt enkelt ett kreativt rum för skapande, såväl inne som ute. En mångkulturell mötesplats för unga och gamla.

Teatertorget är det nya namnet på den plats som idag nyttjas till parkering bakom gamla Ångfärjestationen.

Torget sänker sig sakta ner likt en amfiteater mot väster. En vindskyddad plats skapas närmast kajen.

Här ligger entrén till det nya Varmbadhuset och till Kongresscentret.

En liten trädklunga förstärker lugnet på platsen. Här kan man hämta andan innan man promenerar vidare längs den vindutsatta Strandpromenaden.

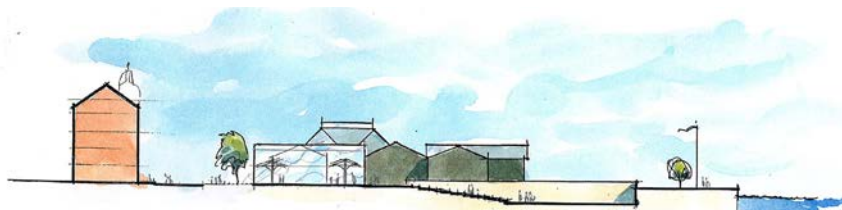
Vy över Teatertorget från kajpromenaden med Kongresscenter och Perrongen i fonden.

Här samlas helsingborgarna i den soliga trappan och tar del av de spontana eller planerade aktiviteter som platsen inbjuder till.

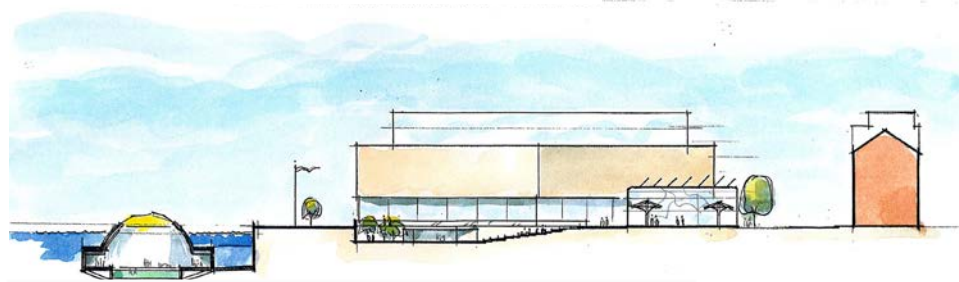
Varmbadhus byggs åter invid hamnen. Det placeras ute i hamnbassängen vilket ger det en illusion av att flyta fritt. Det gamla badet flyttade från Badhusgatan på 1940-talet då det nya badhuset uppför-

des på Söder. Entrén ska ligga nersänkt på Teatertorget, medan största delen av badet ligger under vatten. Endast ett litet glasat krön sticker upp likt toppen av ett isberg. Allt ljus silas in via prismor i taket.

Det ska vara ett bad som kombinerar olika badkulturer och inbjuder till lugn och meditativ avkoppling och rening.

Sektion mot söder genom Perrongen och Teatertorget

Sektion genom Badhuset och Teatertorget mot Kongresscenter

HELSINGBORGS HAMN

Nytt offentligt rum för stadsbor

Malin Brusewitz

Det har alltid funnits mötesplatser. Människan har ett behov att stimulera sina sinnen, att uttrycka åsikter och ta intryck av andras, att betrakta och betraktas. Det offentliga rummet utgörs av mötesplatser för våra vardagliga rutiner, som sker i matbutiken, caféet, torget eller parken. Helsingborg står inför en omfattande stadsutveckling av Södra hamnen och kvarvarande delar av Norra hamnen, där Kv Ångfärjestationen och Hamntorget ingår.

Mitt förslag är att använda denna kulturhistoriska miljö som ett offentligt rum där ny och befintlig bebyggelse samverkar på ett varsamt sätt.

Mellan staden och sundet

Platsen är ”öppen” med utblick i flera riktningar, strategiskt placerad mellan staden och sundet.

Kv Ångfärjestationen, med anslutande stadskvarter, är ett av Helsingborgs absolut mest centrala lägen, omgiven av vatten i väster och söder. Området ligger i en skärningspunkt och korsas av två av stadens huvudstråk i syd - västlig riktning, samt kajstråket i nord - sydlig riktning.

Ångfärjans kvarter omfattar av två kvarter och utgör en del av Hamntorget, Kungsgatan och Kajplatsen.

Den befintliga bebyggelsen som finns kvar på området har stark anknytning till platsens tidigare verksamhet, som av- och pålastningsplats för handel och godstrafik. Ångfärjestationen, med tillhörande perrongtak, tullhuset samt Kv Karl XV är en praktbyggnad från förra sekelskiftet, och speglar tiden då Norra hamnen var en av Sveriges mest betydande hamnar och en symbol för Helsingborgs näringsliv. Områdets yta är ca 40 000 m² och försörjer idag staden med parkeringsplatser.

Skatepark, en av flera aktiviteter som ingår i förslaget.

Ny och befintlig bebyggelse – offentligt rum i Helsingborgs hamn

I det nya området blandas befintlig med ny bebyggelse. Det är viktigt att områdets kulturhistoriska värde och platsens identitet inte ska gå förlorad genom nya tillägg och ändringar. En förändring av området innebär att gestalta ändringar, tillägg och materialval, som kan ge uttryck av ett modernt formspråk i samspel befintlig bebyggelse.

Det nya området Ångfärjan och Hamntorget, skall upplevas som en tillgång för stadens invånare att vistas och bo i. Nya rörelsestråk, aktivitetsytor, saluhall, restauranger och handelsytor, tillför nya mötesplatser för stadsbor och för turism. Platsen återtar därmed sin historiska bakgrund som en viktig knutpunkt för handel, riktad mot sundet och det första som besökare möter som anländer sjövägen.

Platsen ger även möjlighet för en mindre expansion av stadsbebyggelsen. Ett kvarter av bostäder tillför ett befolkningsunderlag med människor som använder platsens

Mötesplats i det offentliga rummet.

Vy mot Kv Ångfärjan och Hamntorget.

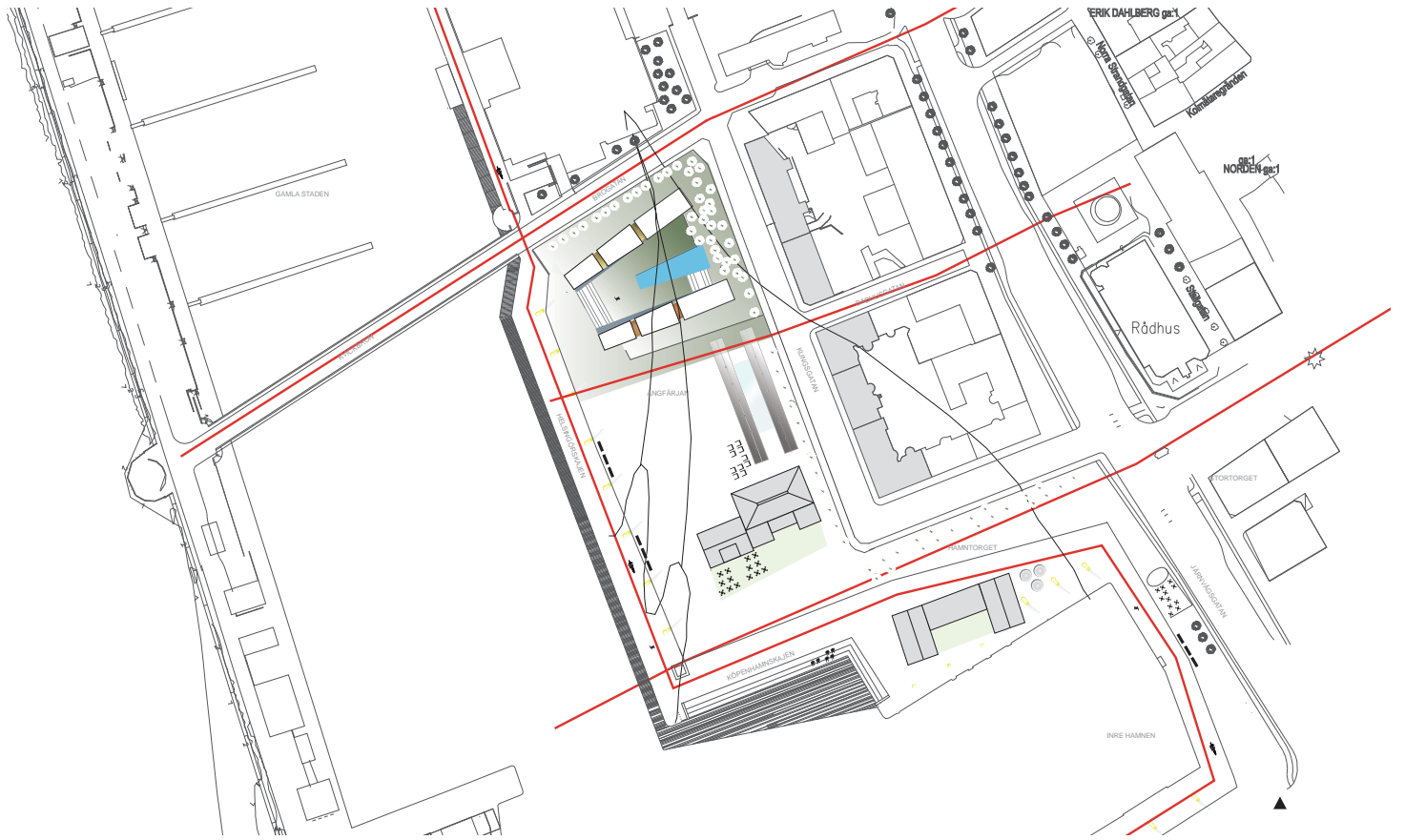
utbud för sina vardagliga behov. Ett tillägg av en offentlig byggnad i form av ett museum, skulle kunna ge uttryck för att staden värnar om sin arkitektur, som man gärna vill framhäva. Ett museum skulle även bygga vidare på den kulturverksamhet som redan finns i området. Väl genomtänkta mötesplatser och bostadsområden, där äldre och ny bebyggelse ingår gemensamt i stadsutvecklingen, medför trivsel, trygghet och en ansvarstagande gestaltning för sin omgivning.

Stråk nord-syd

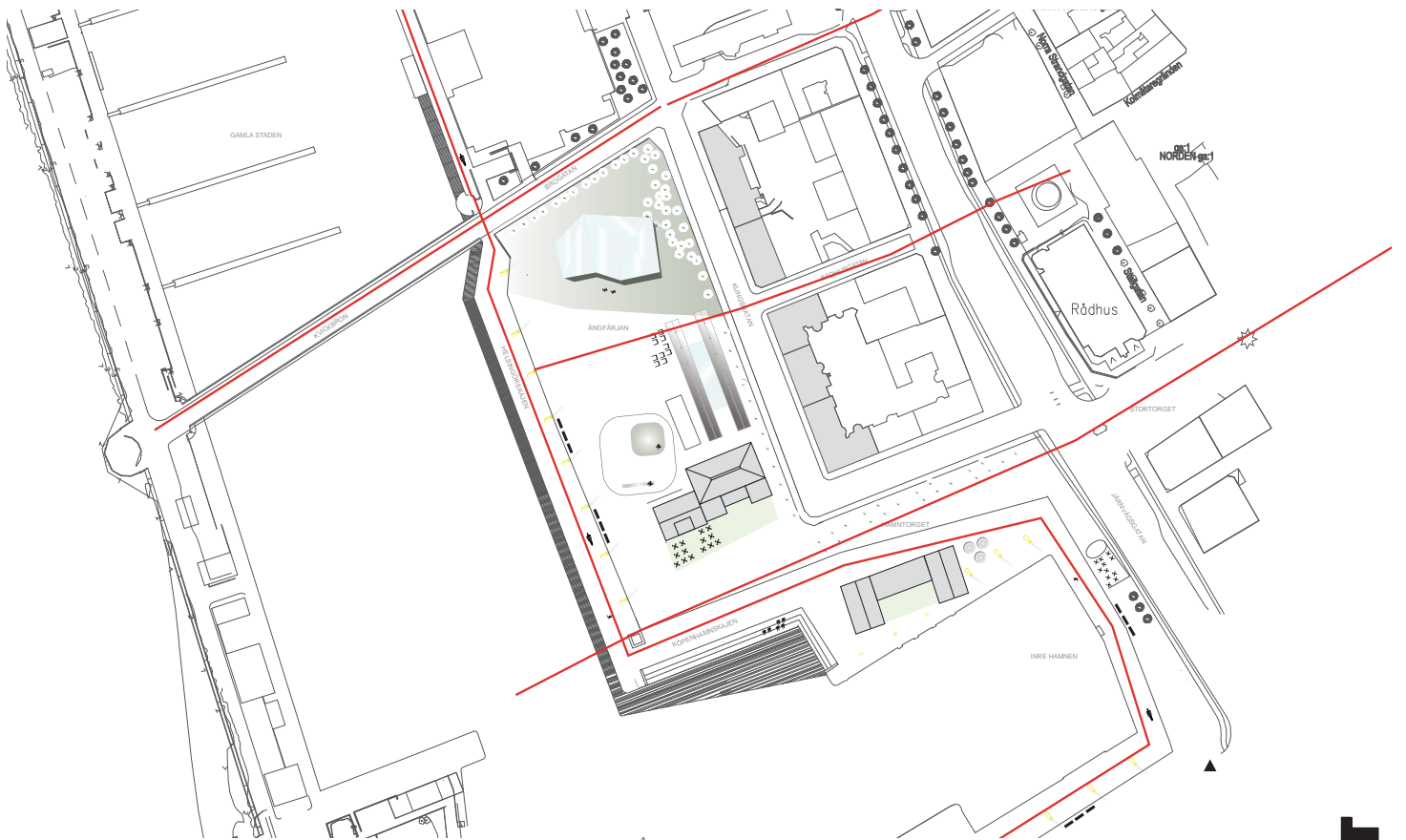
Rörelsestråket anpassas för funktionshindrade, cyklister och gående. Längs med kajstråket finns det utplacerade sittplatser, tillgänglighetsanpassade informationsskyltar och pumpstationer för cyklar. Det ska finnas möjlighet att ta en paus, pumpa cykeldäcket, och orientera sig. Belysningen av Kajpromenaden skall gestaltas så att det upplevs som både trygghetsskapande och attraktivt, eftersom promenaden ingår i stadsfronten ut mot sundet. En ny hamntrappa anläggs vid cityhamnen, med utrymme för många besökare.

Stråk öst-väst

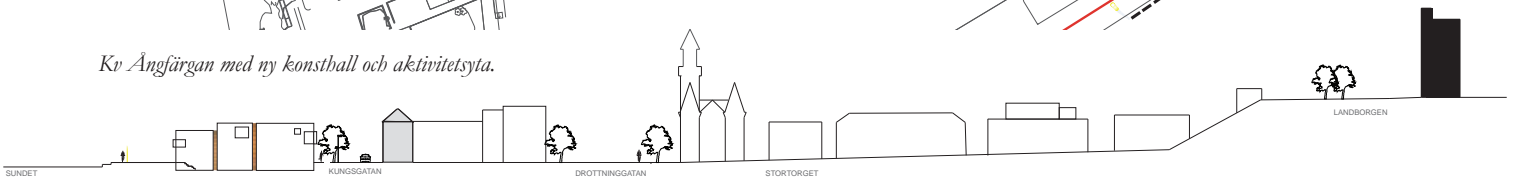
Det går två huvudstråk i öst - västlig riktning mellan landborgen och hamnen, ett av stråken, mellan kärnan, stortorget och hamntorget, byggs om till ett promenadstråk med färre avbrott för biltrafiken. Kommunens mål är att lägga om nuvarande genomströmning av trafiken till att passera utanför stadskärnan.

Kv Angfärjan med nytt stads kvarter med bostäder.

Kv Angfärjan med ny konsthall och aktivitetsyta.

Mötesplatser

Möjligheten till mötesplatser finns tillgänglig på flera platser området, såsom saluhallen, caféer, aktivitetsytan, hamntrappan och offentliga möbler som är placerade längs med kajpromenaden eller grupperade på utvalda platser.

Aktivitetsyta

Den lilla skateboard ytan som finns i dag, ersätts med en mer genomtänkt aktivitetsyta med utrymme för flera verksamheter, exempelvis skateboard, boule, klättrvägg och schack. Ett bra exempel på skateboardpark är Stapelbäddsparken i Malmö.

Handel

Tillgång till utbudet av handel ska anpassas för boende, besökare och turister. Ångfärjestationen byggs om till saluhall med restauranger och uteservering. Ett urval av butiker, caféer med utsikt mot sundet inryms i under perrongtaken med tillägg av glasade väggpartier som fasadlösning. Takbelägningen byts ut till plåt och glas.

Bostäder

Bostadskvarteret föreslås ligga i nordöstra hörnet av Ångfärjan in till Brogatan och Kungsgatan, med anslutande stads kvarter från 1800-talets stadsplanering. Bebyggelsens placering och huskropparnas riktning, följer huvudprincipen för H99, och tillåter utblick mot sundet för bakomliggande kvarter. Byggnadshöjderna varierar mellan en och tre våningar, med ett nedre plan anpassat för serviceverksamheter, som exempelvis förskola, frisörsalong etc. Grundutförandet i materialvalkan varategel, glas-, träinklädnader och plåt.

Kulturcentrum

Tomten medger liksom när det gällde bostäderna en fristående byggnadsvolym med ett friare arkitektoniskt formspråk och materialval, men med anpassning till omkringliggande bebyggelse.

Med ett nytt kulturhus och en ny konsthall kan området ge staden ett tillskott för dess kulturella ambitioner och större utbud för turistverksamhet. Konsthallen skulle kunna ha en inriktning på internationell konst och därigenom komplettera Dunkers kulturhus. Hamnens betydelse för Helsingborgs utveckling, både historiskt och i dag, borde kunna få en permanent presentation i kulturbyggnaden.

Träd och markytor

Trädalléer anläggs intill Kungsgatan och dess 1800-talskvarteren, och minskar därmed höjdskillnaden mellan stadsbebyggelsen och de ”öppna” hamnytor. Markytan är hårdgjord, med varierande formationer, inlägg av olika material och reliefer, som minskar upplevelsen av att platsen kan upplevas som stor och platt. Utsmyckningar/spår av metall i markytan visar järnvägens tidigare placering, och är en påminnelse om platsens tidigare funktion.

Tillgänglighet

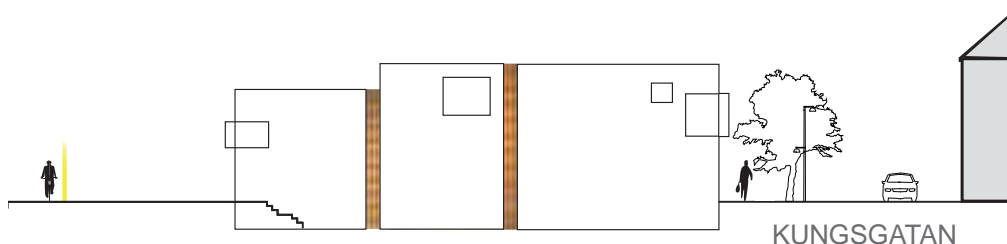
Området tillgänglighetsanpassas med framkomlighet för alla.

Offentliga utsmyckningar

Offentliga utsmyckningar placeras på väl valda platser, med fördel att utsmyckningen inte bara ska betraktas utan även upplevas.

Resultat

Förslaget visar på hur Kv Ångfärgan och Hamntorget, på ett varsamt sätt kan utveckla ett stadsområde med hänsyn till dess befintliga bebyggelse, och ge ett tillskott av nya mötesplatser och ny bebyggelse som är anpassad till invånarnas behov. Med anledning av Helsingborgs kontinuerliga och snabba tillväxt är det lätt att dra förhastade slutsatser för hur ”outnyttjade” områden skall exploateras. Att ta tillvara på kvaliteter på platsen som redan finns och förvalta det kulturhistoriska värdet, berikar och ger platsen integritet.

Mellan staden och sundet.

Ångfärjestationen

Ångfärjestationen är en utmärkande byggnad, på många vis. Den uppfördes 1898 som provisorisk stationsbyggnad, och ligger kvar på sin ursprungliga plats. Under åren har färjestationen kommit att bistå järnvägs-, färje- och busstrafik och var länge en viktig knutpunkt i Helsingborg, fram till slutet av 1900-talet. När färjestationen verkade som stationsbyggnad fanns det tull- och restaurangverksamhet för resenärer och kontorspersonal.

Folke Zettervall ritade stationsbyggnaden i nationalromantisk stil, med fornnordisk inspiration i material av trä, som ett provisorium. Utmärkande är att byggnaden är en träbyggnad i en annars dominerande stenstad. Utöver tillbyggnaden från 1902 har Färjestationen genomgått flera hyresgästanpassningar och ombyggnader.

Fasaden är klädd med liggande träpanel, med detaljer i trä på fasad och gavlar. Fönstren delar in byggnaden i två våningar, varav det nedre våningsplanet har betydligt högre fönster med kornischer. Generellt är fönstren spröjsade med markerade fönsterfoder. Taket är ett stegrande tak, med kröning av takryttare. Fasadkulören är mörkbrun, fönsteromfattning och mittpost vitmålad, med båge och spröjs i grönt, liksom dörrarna.

Under åren har byggnadens ursprungliga utförande ändrats, och präglat byggnadens proportioner och gestaltning. Takbeläggningsen, som tidigare var i plåt, är idag asfaltspapp. Lanterninfönstret är borttaget. Snickerierna är förenklade vid vindskydden, och fönsteromfattningarnas detaljer borttagna. Ångfärjestationens kvalitéer, borde vid en restaurering, återgå till sin ursprungliga gestaltning.

Ångfärjestationen, med tillägg av en ny saluhall med restaurangverksamhet, återtar delar av sin tidigare funktion som restaurang för resenärer och kontorspersonal, och återtar sin roll som mötesplats i det offentliga rummet.

Perrongerna för godsomlastning mot norr, som tillkommit senare, finns kvar i ursprungligt utförande.

Ångfärjestatione i sitt ursprungliga utförande.

Ångfärjesstatinen i sitt nuvarande utförande.

EN RÖD LINJE GENOM HELSINGBORG

David Noriega

Tillsammans med Kärnan och Rådhuset, är Landborgsromenaden en av de viktigaste landmärkena i Helsingborg. Då den sträcker sig genom hela staden, från norr till söder och markerar Helsingborgs geografiska utbredning och stadsstruktur, ger detta en utmärkt möjlighet för att lyckas integrera de olika sociala skikten i staden, en sammanbindande grön park, en identitet som man kan referera till som inte är exklusiv för centrum.

Vindskyddet fungerar även som ridå och avskiljningsmarkering mellan intilliggande byggnader och promenaden. Integrerade informationsceller om Helsingborgs historia förhöjer mosaikkänslan.

Naturliga material och färger bidrar till att integrera ingreppet i den existerande miljön.

Ett förstärkande element i form av ett vindskydd som med sina cellformade trästrukturer med genomskiktligt, färgat och helt täta celler i glas, metall och trä söker avbilda den naturliga miljön utan att kopiera den.

Sittplatser längsmed promenaden för tillfälliga pauser, picknick och vila.

Ledande markering integrerad i markmaterial fungerar som förstärkning av identifikationsaspekten. Repeteras längt hela Landborgsromenaden.

BORG

Landborgspromenaden sträcker sig genom hela Helsingborg

Landborgen som integrerad del av Helsingborg

Helsingborgs karakteristiska takprofiler

Media och ljus som del av arkitekturen

Landborgspromenaden

Landborgen är ett kärt inslag i helsingborgarnas vardagsliv, alltid närvarande ger den en karisma till staden som är svår att bortse ifrån. Promenadstråk, utsiktsplats, picknickställe, joggingsrunda, användningsområdena är många och ger en speciell karaktär till invånarna som på ett mer eller mindre kärleksfullt sätt refererar till Landborgen som ett oundgängligt inslag i vardagslivet.

Vision

En promenad för alla, intressen, årstider och tider på dygnet.

- Användning av både ljus och media som integrerad del av promenaden.
- En informativ promenad om Helsingborg, historia, nyheter, musik och kultur.
- Olika "mediaspår" vänder sig till olika intressenter, alla valbara via mobil.
- "Sagotråd", punkter där man kan stanna på och få pedagogisk information om olika teman.
- Cafeér på vissa strategiska byggnaders tak i koppling till promenaden utökar stadens aktiviteter, en slags "hängande cafeér".

Förutom att fungera som en "handledare", har denna en viktigare funktion som identifikations-element baserad på repetitionen endast på Landborgspromenaden.

Framhävande identifikation

Då promenaden ej är sammanhängande över hela dess sträckning skapas ett distinkt formspråk exklusivt för Landborg. Vindskydd, handledare, bänkar, etc. bidrar alla till att brukaren hela tiden vet vart denne befinner sig. Utmärkande för detta formspråk är användningen av naturliga material och färger, cellformade trästrukturer med genomskiktligt, färgat och helt täta celler i glas, metall och trä; alla dessa söker avbilda den naturliga miljön utan att kopiera den. Detta ger möjligheten att i kombination med ljus referera till trädens täta samtidigt lätta karaktär och ge en ny prägel till platsen som ej är naturen överskuggande utan komplementär.

Då Landborgen är en historisk grön vertikal barriär, används naturliga material i största mån, tåliga återvinningsbara material som utgör kärnan av ett formspråk vars uppgift är att framhäva och ej ta relevans från vare sig Landborg eller de historiska byggnader som finns i anknytning till denna, en varsam inramning av historien med moderna inslag.

Behandlat trä, relativt enkel träspång som söker ha minst möjliga inverkan på mark.

Utsiktsplats (sekundär), broar över vegetationen agerar perfekta mötesplatser.

Utsiktsplatser

Gröna utsiktsgluggar som agerar uppehållsplatser och picknickställen, förutom att ha element som förstärker och ramar in utsikten agerar de en utmärkt ursäkt att stanna till och insupa miljön. Sittplatser, bord, informationsmuraler och "sagoträd" ger besökaren mer saker att upptäcka.

Enhetlig skyltning, informationsplakat, papperskorgar och diverse bidrar till att förstärka identifikationsaspektet.

Material

Komplementerande markering
Via integrerad information för blinda personer i handledare, informationsplakat (braile), klara markeringar av gränser mellan markmaterial och de existerande ljudslingorna, förstärker man upplevelsen för blinda personer.

En historisk berättelse om Helsingborg är integrerad i handledaren, och ger även information om diverse teman.

Trä

Återkommer både i gåtor, struktur, inramning, markering och skyltning. Varierar mellan obehandlat och trä med viss behandling.

Glas

Genomsiktligt, färgat och helt tätt, används i vindskydds-mönstret tillsammans med metall, refererar till trädens karaktär.

Metall

Inslag av objekt och struktur i metall, t.ex. markslinga som refererar till Helsingborgs historia, järnväg och industri som en integrerande del av staden.

Media

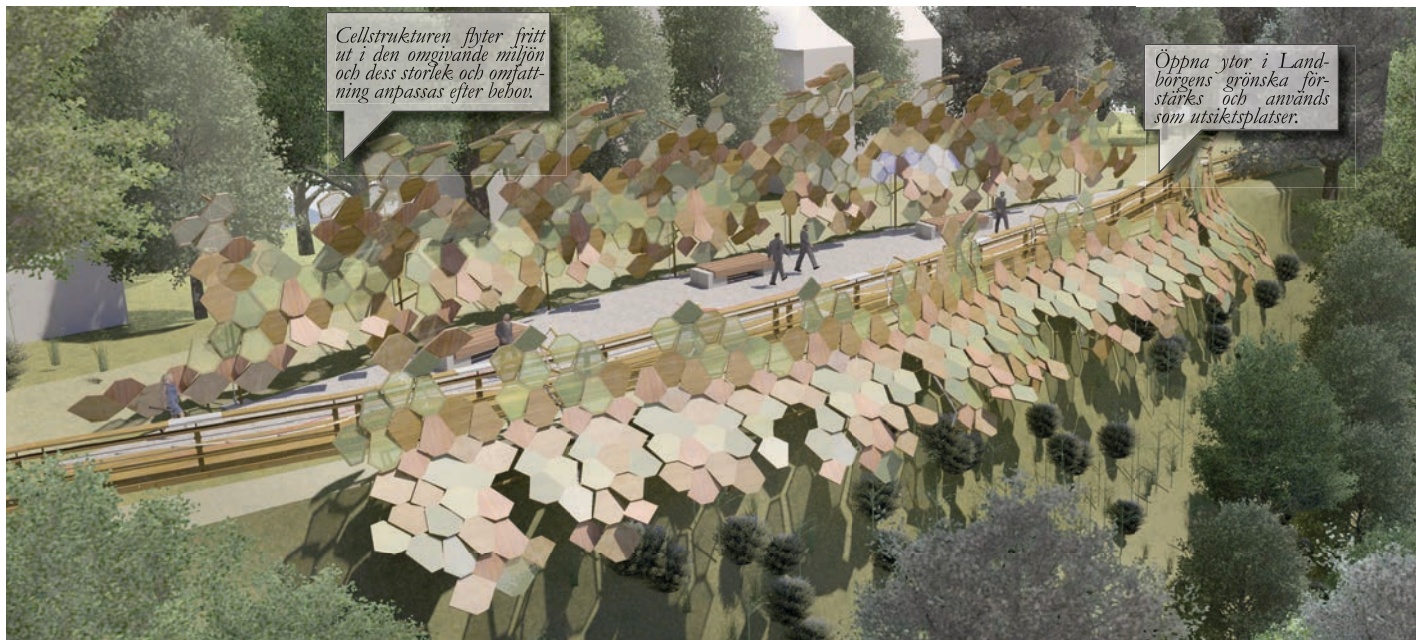
Placeringen av diskreta högtalare och på vissa strategiska platser interaktiva skärmar ger möjligheten att användaren kan koppla till ljudspår, informations- och nyhetsslingor.

Växtlighet

Rensning och borttagning av sly och på de platser där strategiska utsiktsplatser identifierats, kan plantering av lägre inramande växtlighet projekteras, men utgångspunkten är att behålla Landborgens gröna karaktär.

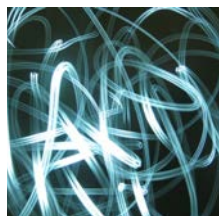
Schematisk situationsplan av Landborgspromenaden och markering av föreslagna ingreppspunkter

Vindskydd och inramning skapar privata rum där man kan uppebålla sig

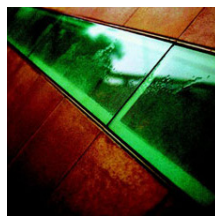
Trä

Ljus

Media

Markslinga

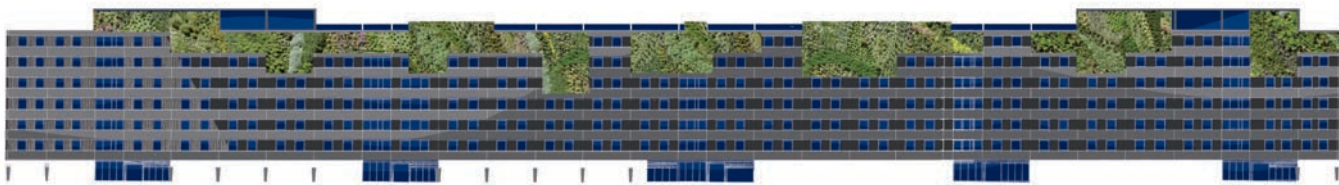
Braileskrift

Metall

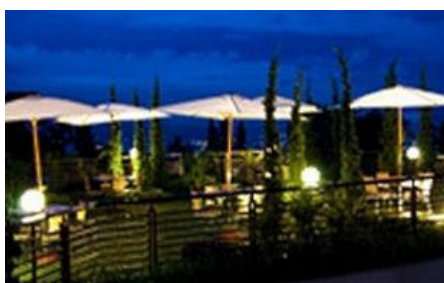

Fasadspråk av gröna rum och parker (förslag)

Sektioner av gröna rum och parker (förslag)

”Hängande cafeér”

Cafeér på vissa strategiskt utvalda byggnaders tak i koppling till promenaden bidrar till att öka stadens aktiviteter, en slags “hängande trädgårdar” där helsingborgaren kan uppehålla sig på. Musik,evenemang, konstutställningar eller en fika med utsikt gör att Landborgens inte längre bara blir en transportsträcka utan även en plats att stanna till på och njuta av.

Historisk Mosaik

Helsingborgs historia sammanflätar olika tidsperioder, från det medeltida som representeras i Kärnan till H+ som projekterar stadens framtid. Landborgspromenadens ingrepp söker ge helsingborgaren en möjlighet att återkoppla med sin hemstad.

Landborgens Konstpromenad

Tillfälliga och mer långvariga utställningar längst Landborgspromenaden söker öka användarens förståelse av de faktorer som lade grund för staden. Både boende som turister kan välja att få information via sin mobil om diverse teman; arkitektur i staden, järnvägen, kriget mot Danmark, aktuella projekt, etc. eller bara lyssna på musik för att akompanjera både utsikten som konsten.

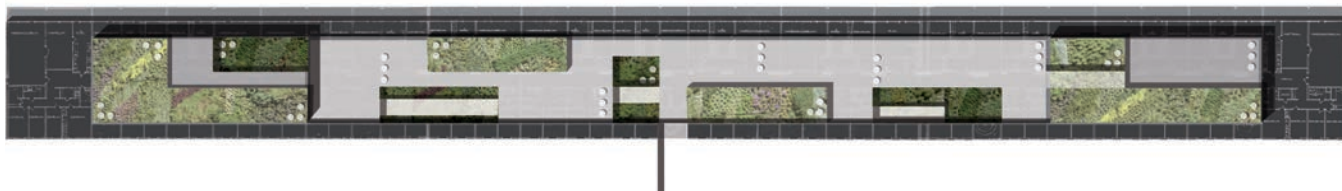
Friluftsliv och undervisning

Anpassade ljudspår och tipspromenader för barn och skolklasser ger möjligheten för skolor att ha utflykter inom staden, som samtidigt bidrar till undervisning och friluftsliv.

Arkitektur vs. Konst

Arkitekturen i sig blir en del av konstutställningen, en böljande organisk form, i vissa fall framträdande och i andra diskret, söker förena funktionalitet och estetik, med naturtrogna material i återvinningens anda och teknologins språk genom de tillgängliga hjälpmedlen.

Terrasstudie "Hängande café" (förslag)

Planritning "Gröna rum" (förslag)

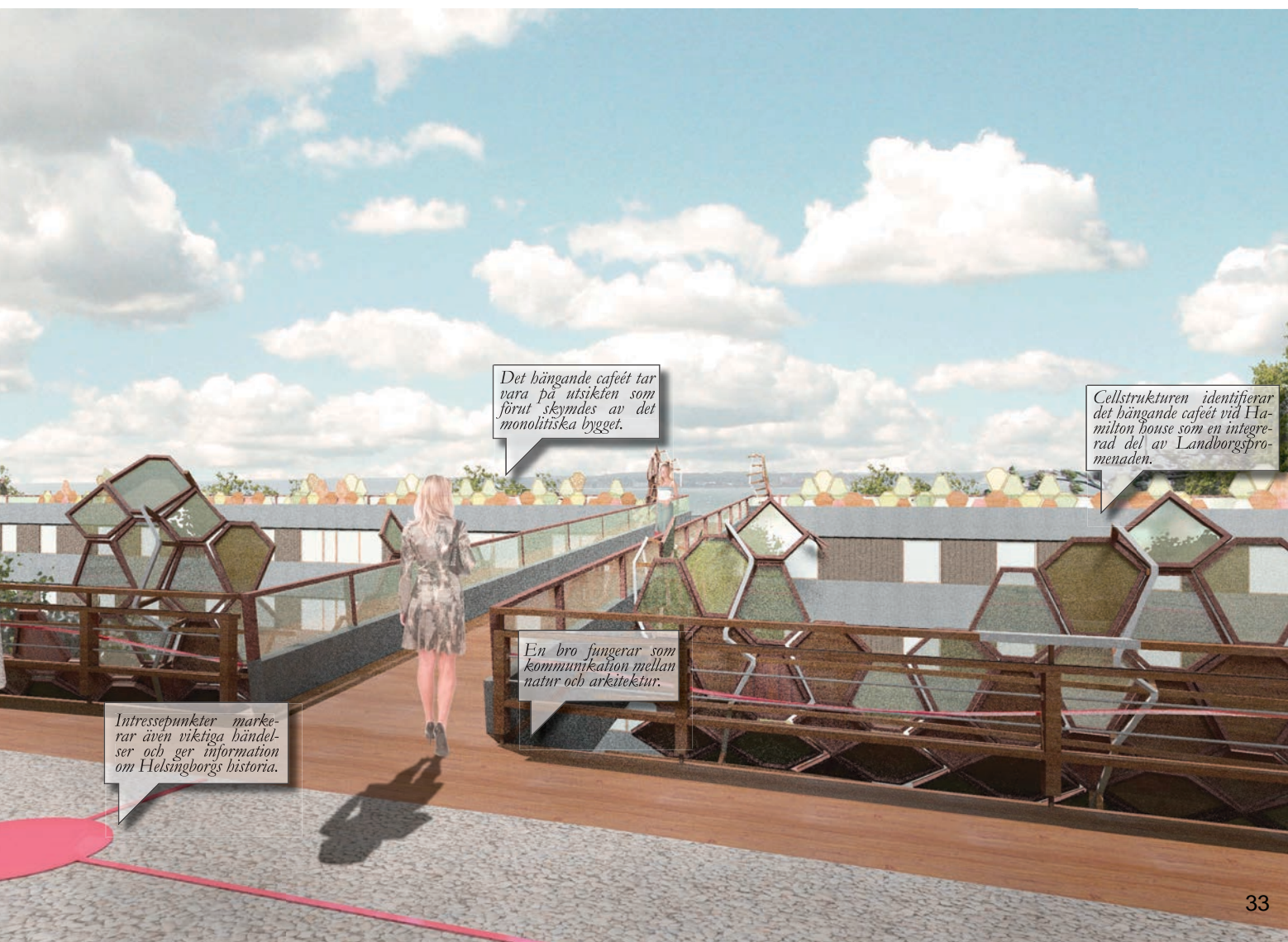
Hamilton House

Vid Hamilton House skapas det en större terrasscafé för Helsingborgarna, ett kulturcafé med musik som "rinner ner" i byggnaden och skapar interna gröna rum, både av offentlig som privat karaktär. Detta gör att grönskan kan bibehållas även under vintermånaderna och bidrar till att skapa en levande och grönskande byggnad.

Rinnande natur

De interna gröna rummen som även agerarrepresenteras även på Hamilton Houses fasader, där växväggar "rinner" ner från det nya hängande cafeét, en naturlig genomsyning och återtagande av byggnaden.

Det hängande cafeét tar vara på utsikten som förut skymdes av det monolitiska bygget.

Cellstrukturen identifierar det hängande cafeét vid Hamilton house som en integrerad del av Landborgs promenaden.

En bro fungerar som kommunikation mellan natur och arkitektur.

Intressepunkter markerar även viktiga händelser och ger information om Helsingborgs historia.

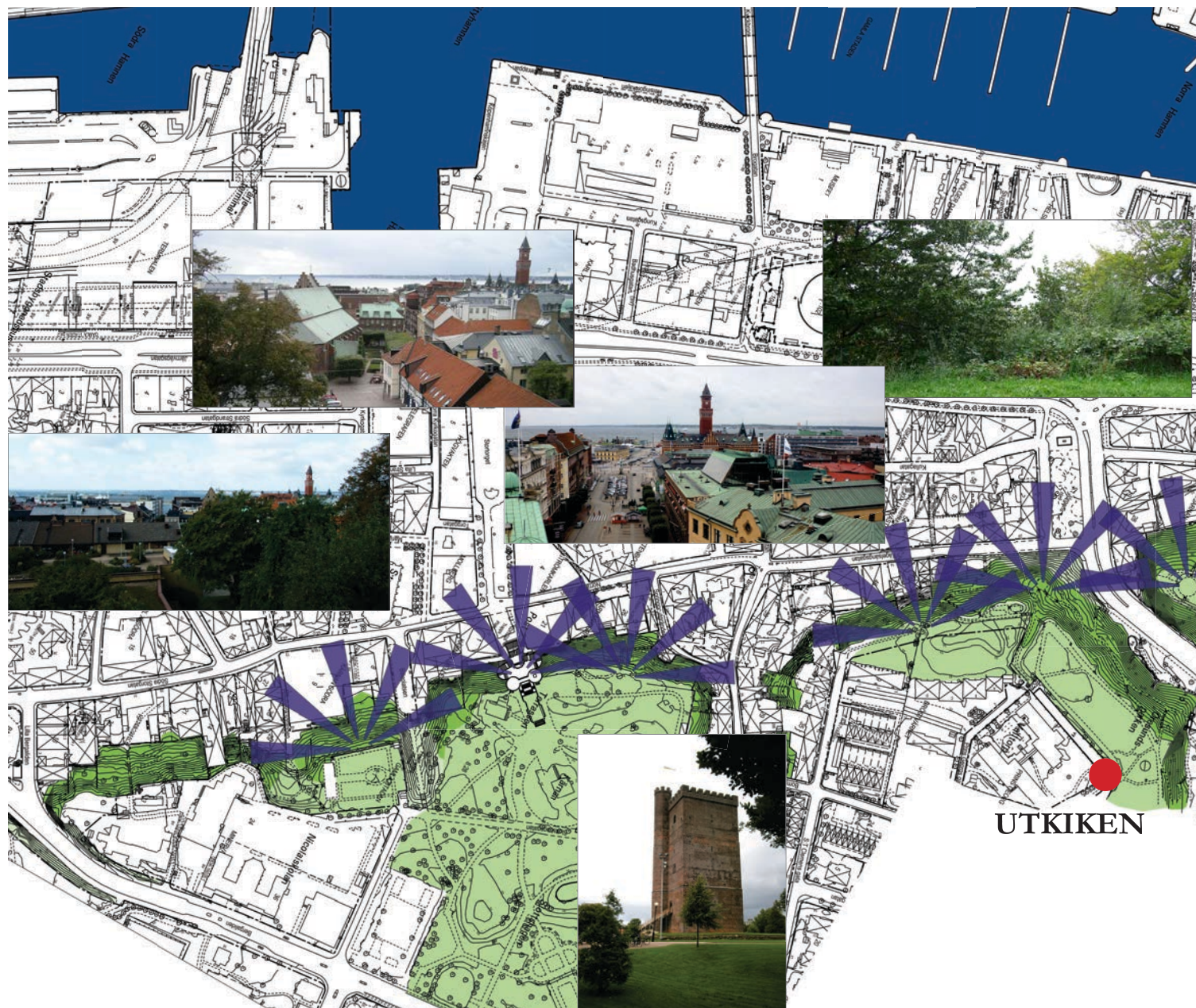
UTSIKTER OCH INSIKTER

Leena Seim

Utsikten från Landborgen är en nyckel till att förstå Helsingborg, både dess historia och struktur. Branten och de öppna vyerna ger geografiska referenspunkter för både invånare och besökare, och att se stadens struktur genom stråken är en förutsättning för att röra sig i dem. Kopplingen mellan havet och Landborgen utgör stadens viktigaste egenskap och bör framhävas genom utsikterna.

Med blicken bakåt eller framåt?

Det finns flera byggnader utmed Landborgen som genom historien vittnar om beroende, utnyttjande och uppskattande av utsikten över Öresund. Kärnan är ett historiskt och geografiskt landmärke och utgör en av de äldsta och mest ikoniska i den byggnadsgruppen. Utsikten över sundet möjliggjorde en stark försvarspost och blev dess hela anledning till existens. Redarvillorna i norr berättar om storslagna affärer som övervakats från dessa högre höjder. Slutligen finns

flera byggnader och anläggningar vars enda syfte varit rekreation vid vackra vyer, så som till exempel Utkiken i Öresundsparken. Utsikten har således inte bara format stadens bebyggelse, utan även helsingborgarnas vardag.

Möjligheten att kunna fortsätta se havet från just denna plats är därför viktig för Helsingborgs identitet. Att se havet från Landborgen är att läsa stadens historia, nutid och förhoppningsvis även dess framtid.

En syn för gudar

Utsikten från Landborgen har skiftat genom århundradena med stadens utveckling, men det finns också element som har bestått tidens tand. De kan beskrivas som en fond mot vilken tiden målar stadens historia. Sedan staden anlades, med Kärnan som höjdpunkt, har man alltid blickat västerut över sundet. Där har Helsingborg speglat sig i Helsingör - en annan befäst stad som varit dess parhäst genom historien. Bilden omramas av ytterligare en spegling mellan him-

melen och havet som återger varandras växlingar för väder och vind. Mot denna fond har Helsingborgarna sett krigen, sjöfarten, industrialiseringen och handeln forma staden.

Övan: Utkiken och del av den gamla vallgraven kring Kärnan.

Nedan: Utkikens interiör.

Syns inte – finns inte

Utsikterna från Landborgen ger visuell koppling mellan staden, landet och havet. De förstärker därigenom tvärstråken som annars är svaga på flera ställen utmed Landborgen. Ett exempel är vid Hälsovägen där stråket går från Kajpromenaden till Fågelsångsgatan, men kopplingen till Landborgen och de historiska utsikterna därifrån är inte tillräckligt tydlig. Detta kan åtgärdas genom att lyfta fram Utkiken.

Utkiken är en liten paviljong från 1877 i Öresundsparken som hörde till Villa Valltorp. Den ligger vid kanten av en damm, som är en rest av vallgraven som omgärdade Kärnan. Idag har byggnaden förfallit och används av hemlösa för övernattnig. Äldreboendet Valltorp som tagit villans plats har också rest ett högt stängsel mot parken, vilket ökar känslan av otrygghet på platsen. Eftersom utsikten och branten inte syns härifrån är det svårt att förstå varför man skulle välja denna plats för en utsiktspaviljong, eller hur en vallgrav här bidrog till att försvara Kärnan.

Ser man skogen för alla träd?

Det finns två typer av hot mot utsikterna från Landborgen – överexploatering och förbiset underhåll.

Utkiken vid vallgraven förlorar sin existensgrund bakom vildvuxen vegetation, till följd av försummade beskärningsbehov. Här kunde buskagen tunnas ut avsevärt för att bringa folk till parken, och få dem att stanna en stund. Ett hänglås på Utkiken, eller en kioskverksamhet kunde avstyra övernattnare. Förutom Öresundsparken finns flera liknande exempel längsmed Landborgens brant där beskärning kunde öka utsiktsmöjligheterna, säkerheten och även förstärka tvärstråken genom staden.

Det finns flera byggnader som bryter panoramat från Landborgen, men deras eftertryck beror på två faktorer - höjd och bredd. Byggnaderna i kvarteren Sefiren och Torpet påvisar hur känslig denna balansgång är; den bredare byggnaden upplevs som mer störande än punkthusen trots att det är lägre. Detta kan också bero på de kringliggande husen som skymmer en del av sikten ut mot havet. Hamilton House visar hur förödande en låg men bred byggnad kan vara för utsikten, eftersom den tar så mycket av strandlinjen i anspråk och totalt dominerar synfältet. Nya byggnationer bör söka harmoni i denna balansgång och inte konkurrera med andra byggnader i samma siktlinje.

Oran: Skeridskoäkning utanför Utkiken, som var en naturlig mötesplats i början av 1900-talet.
 Vänster uppifrån: Utkiken samt tvärstråket ner mot havet. Utsikt från Utkiken. Utsikt från Landborgen bakom Hamilton House. Utsikt från Hertszka Villan över kvarteren Sefiren och Torpet.

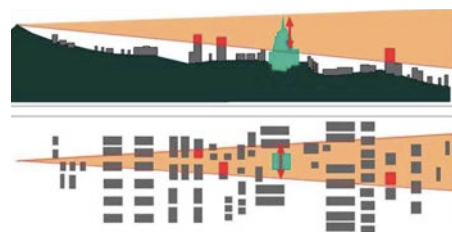
Se men inte röra

I Storbritannien har studierna av utsikter kommit längre än i Sverige. Världsmetropolen London har ett dokument som motsvarar en detaljplan (Planning Guidance), London View Management Framework, och världsstadsdelen Edinburgh likaså, Protection of Key Views.

Dessa studier har gemensamt att de gjort ett urval av landmärken som är viktiga för stadens identitet samt utsiktsplatser från vilka de syns. Utrymmet mellan dessa punkter har analyserats med hjälp av så kallade ”utsiktskorridorer” i London. Edinburghs studie skiljer sig från Londons genom att inkludera en tredje dimension genom begreppet ”sky space” och använder istället ”utsiktsikoner” för att bemöta de stora höjdskillnaderna i staden.

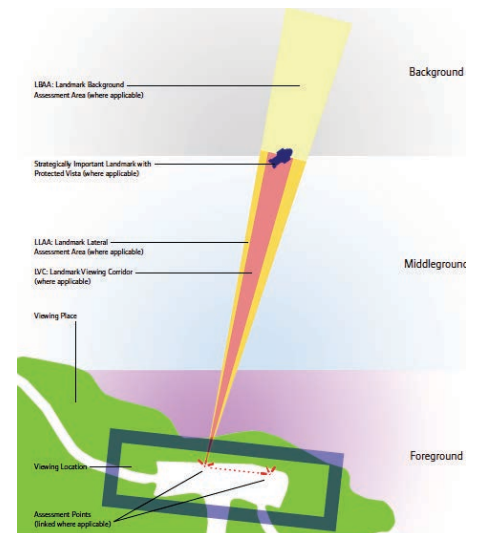
I Sverige kunde vi ta lärdom av det mänskliga perspektivet i dessa studier. Upplevelsevärden för utsikterna har inte ersatts av matematiska höjdberäkningar utan visar hänsyn till den personliga upplevelsen av utsikten. I London understryker man att ”...it

Höger: Exempel på Londons ”utsiktskorridorer”.
 Nedan: Exempel på Edinburghs ”utsiktsikoner”.

is important to consider a view as it would be experienced by a person moving through the Viewing Location” och Edinburgh inser ser att ”In some cases, the skyspace can be accurately defined, while in others it will be more a matter of judgement” . Upplevelsen är särskilt betydelsefull i städer som Edinburgh där topografiska skillnader lätt förvränger synintryck och volymuppskattningar.

I en anpassning av detta synsätt till Helsingborg bör man inte behandla enstaka utsiktsplatser som i de brittiska exemplen, utan en heldragen sträcka utmed Landborgen från vilken utsikten kan avnjutas. I urvalet av landmärken bör byggnader som Kärnan och Rådhuset självklart ingå, men även havet bör få en central plats.

SOFIAKÄLLAN

En kulturhistorisk resurs

Dan Larsson

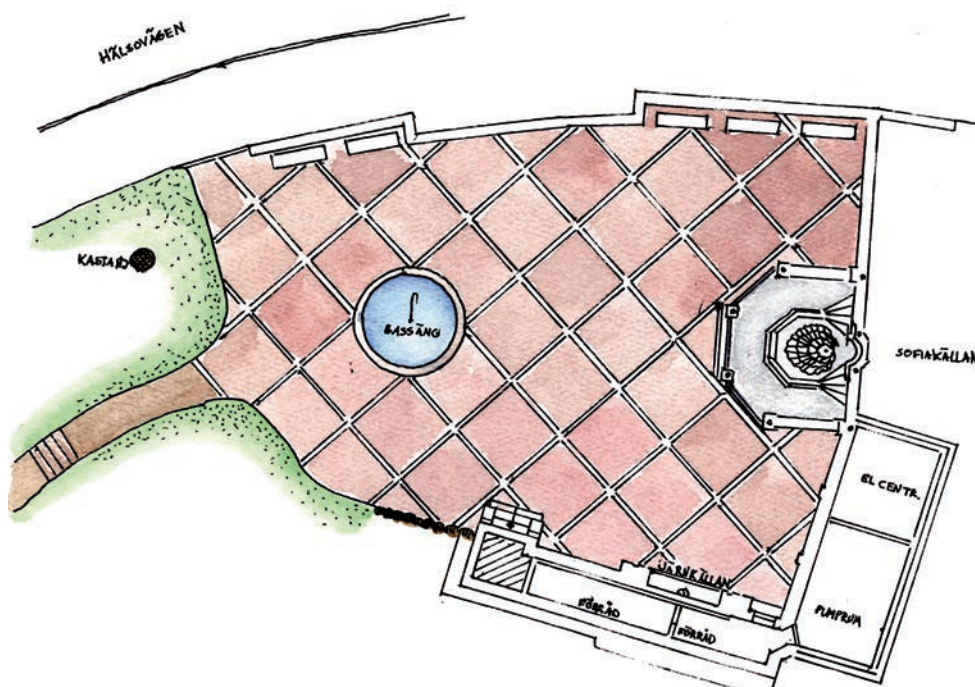
Under 1800-talet upptäcktes två källor i norra delen av Helsingborg i den så kallade Häslodalen. En källa med järnhaltigt vatten Helsan och en koksalkälla Sofiakällan. Under källornas glansperiod präglades Hälsodalen av ett livaktigt brunnsliv med brunnessalar, restauranger och musikpaviljonger. Sofiakällan är idag den enda återstående brunnsanläggningen på platsen, men dalen är inte samma natursköna idyll som den en gång varit. För att platsen skall återfå liv är det viktigt att de historiska värdena uppmärksammas.

Hälsövägen följer en bäckravin som skär genom Landborgen med höga dalbranter, där tjocka lerskifferlager går i dagen och blir synliga. De stora höjdskillnaderna gör att berggrunden framtvingar grundvatten i öppna källor. Två källor finns i Hälsodalen, en järnkälla Helsan och en koksalkälla Sofiakällan. Resterna av dessa är idag inte många, utan inskränker sig i huvudsak till Sofiakällan samt en del äldre höga träd. Brunnsbebyggelsen vid Sofiakällan består av en paviljong där ett glastak bärs upp av gjutjärnskolonner över kranen till själva källan som står nersänkt på ett mosaikgolv och inramas av en slätputsad mur krönt av balustrader.

Sofiakällan, en av två kända koksalkällor i Sverige, är med sin park en av få bevarade genuina brunnsmiljöer från 1800-talet. Källan illustrerar som helhet en miljö av stort arkitektur- och medicinhistoriskt intresse. Med sin brunnsarkitektur är den idag en del av Helsingborgs stadspark. Dagligen befolkas den av människor för stilla promenader. Det är ett värde i sig att brunnsmiljön och parken utnyttjas i hög utsträckning och det är viktigt att de kan fortsätta att vara tillgängliga och användarvänliga även i framtiden. De måste därför kunna förena funktionen som en historisk anläggning och en öppen och tillgänglig del av Helsingborgs stadspark.

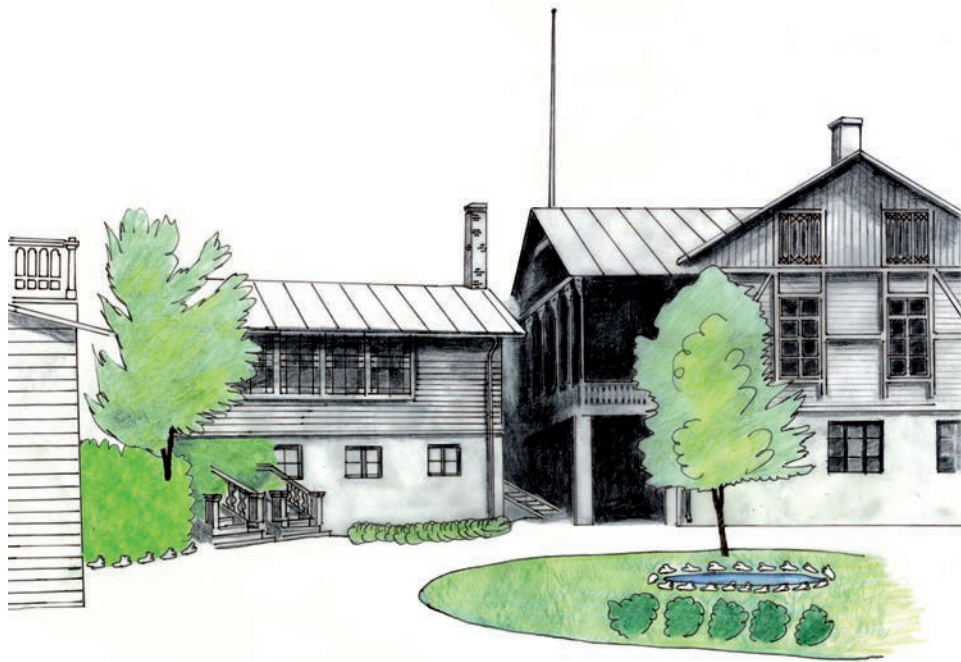
I området fanns tidigare flera vattenmøllor (vattenkvarnar) utmed en bäck som rann längs dalen. Vattenmøllorna finns belagda på denna karta från 1876. Kulturmagasinet / Helsingborgs museer

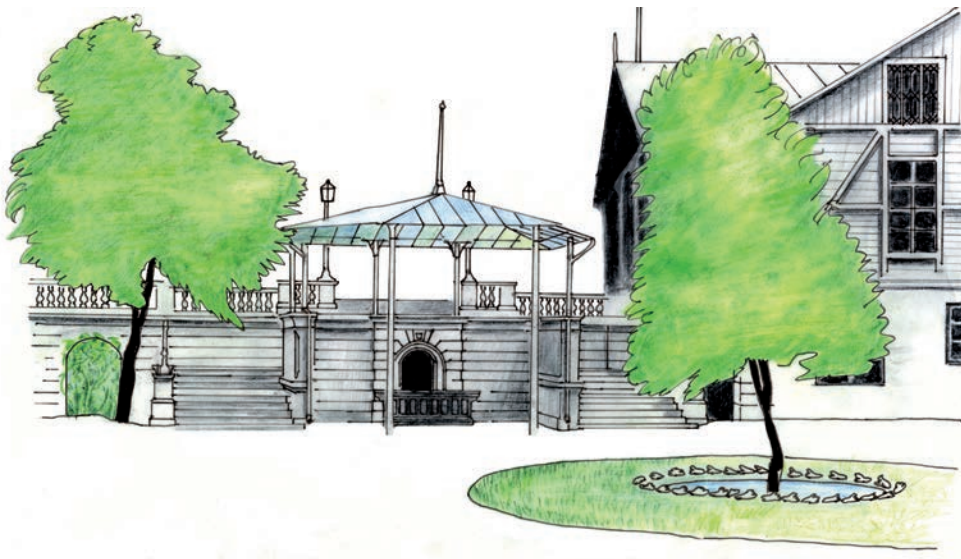
Plan över Sofiakällans utseende idag efter Arnold Salomon-Sörensens ritningar från 1954.

En besökare, J. Fr. Netzler har beskrivit hur han mindes brunnsmiljön:

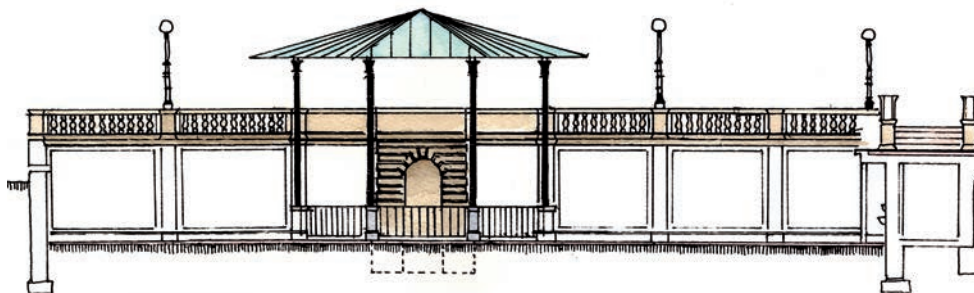
”Tänk dig en djup dalgång mellan två parallella höga åsar [...] I dalens botten porlade en liten bäck, på ett ställe utvidgad av människohand till en grund damm [...] I den östra ändan av dalgången låg ett litet idylliskt envånings lanthus med halmtak mot en sandstensklippa, rostfärgad av det ur klippan sakta framkommande hälsovattnet, som sedan leddes in i huset dit de sjuka varje morgon kom för att med dess hjälp återfå en bruten hälsa. Men här möttes på afinarna isynnerhet söndagarna under brunnstiden glada ungdomsskaror för att vid musikens festliga toner börja dansa i den stora salen [...] I dalens mitt låg ett större tvåvåningshus, som begagnades dels som restaurant vid brunnen dels som bostadsvåning ...”

Sofiakällan före 1890. Till vänster skymtar matsalsbyggnaden och till höger varietébyggnaden.

Sofiakällans utseende 1890 efter Mauritz Frohms ritningar.

Sofiakällans utseende idag efter Arnold Salomon-Sörensens ritningar från 1954.

*Fotot ovan visar matsalsbyggnaden år 1890.
Kulturmagasinet/Helsingborgs museer*

*Fotot nedan visar Sofiakällan bakifrån, runt 1900.
Kulturmagasinet/Helsingborgs museer*

Brunnsliv i Hälsodalen

På platsen för vattenkvarnar utmed Hälsobäcken anlade kvarnägaren år 1803 en brunns- och vattenspark med värdshus och brunnsbyggnad, som snart blev så populär att drottningen Fredrika dagligen besökte den hälsobringande källan när hon vistades i Helsingborg. Hon kände sig styrkt av det järnhaltiga vattnet och hon kom med förslaget att källan skulle kallas Helsan. Brunnssäsongen började i juni, vanligen kring midsommar, och fortsatte till slutet av augusti.

År 1827 köptes Helsan av mekanikus Jacob Balabrega, en hitflyttad holländare, född 1793 i Amsterdam. Yrkestiteln ”mekanikus” innefattade personer som arbetade med föreläsningar av konstkabinett (mekanisk, fysisk och optisk teater.) Saltsjöbad kunde brunns- och vattensparkens besökare få vid en brygga (bro) i hamnen, där Balabrega från början hade ett badhus och i början erbjuder han sju av sina fjorton rum, med eller utan tillgång till kök och möbler. Helsan präglades av ett livaktigt kurortsliv, det var stadens viktigaste nöjescentrum och vid flera tillfällen under sommaren anordnades baler med musik och servering. Folklivet i parken hade karaktären av familjenöje.

Salinisk källa och ny brunnsarkitektur

I mitten av 1850-talet började en tid med stora förändringar i Hälsodalen. År 1854 stod den nya norra infartsvägen till Helsingborg färdig med en sträckning helt nära brunnsområdet. I samband med att Balabrega säljer Helsan förordar han anläggandet av ett bayerskt ölbryggeri på platsen, eftersom vattnet är lämpligt för ändamålet. 1866 anläggs en ny brunns- och vattenspark, restaurang och musikpaviljonger samt planteringar mm.

År 1888 köper konsul O. Frick och konsul Nils Persson Helsan. De behövde kalisalt till

sin gödningsfabrik och lät därför borra efter denna råvara i Helsan. Till sin förvåning stötte de under borrhörens arbetena år 1889 på en salinisk källa (koksaltkälla). Vattnet från denna källa visade sig vara av samma slag som det berömda vattnet i Elisabethquelle i kurorten Kreuznach i Sydtyskland. Drottning Sofias hovlivmedikus som också var brunnsläkare, berättade för drottningen om det hälsobringande vattnet. Med hennes tillåtelse döptes källan till Sofiakällan.

Stadsarkitekten Mauritz Frohm ritade år 1890 en paviljong med trappor och murar som fick inrama källan. Sofiakällan blev ett viktigt tillskott till brunnsanläggningen och kom att öka antalet besökare samt höja dess status i kurortssammanhang. År 1900 köpte staden nästan hela Hälsodalen och lät riva flera av de befintliga byggnaderna. Året därpå breddades Hälsovägen och bäcken lades i kulvert. Brunnsinrättningen fortsatte dock till 1930. Dagens brunnsmiljö med en paviljong och en slätputsad mur som ramar in källan ritades av Arnold Salomon-Sörensen år 1954 inför H55 utställningen.

Reklamaffisch för Helsans restaurang, 1800-talets andra hälft. Kulturmagasinet/Helsingborgs museer

Fotot nedan visar Sofiakällan med varietébyggnaden, runt 1900. Kulturmagasinet/Helsingborgs museer

Sofiakällans framtid

Hur kan Sofiakällans historiska värden uppmärksammas och ligga till grund för källans och parkens vård och utveckling? För att platsen skall återfå liv bör man överväga att anlägga en restaurang med ölcafé, kanske också skapa ett litet bryggeri där vattnet från källan används. En museiverksamhet kunde kopplas till verksamheten och spegla brunnslivet i Hälsodalen. Besökaren skulle kunna få en inblick i hur en brunnsvistelse gick till, med information om allt från vattnets helande egenskaper till brunns- och vattensparkens funktion då promenader var en central del i kurortsvistelsen.

De nya verksamheterna på platsen kunde inrymmas i en nyuppförd byggnad direkt ovanför Sofiakällan där det tidigare legat en stor varietébyggnad som revs på 1930-talet. För att förstå platsens historia och hur den utvecklats ställer man i ordning en historisk promenad från Sofiakällan och upp i brunns- och vattensparken till den forna järnkällan Helsan. På viktiga platser utmed vandringen sätts informationsskyltar upp med ett rikt bild- och textmaterial för att förstå brunnsanläggningens utveckling.

VISUELL UPPLEVELSE UTAN SYNINTRYCK

Hedvig Bellberg

Synen är för många det primära sinnet för upplevelser, bearbetning och förståelse av materiella ting. Även det berättade utgår ofta från en föreställd bild av hur någonting är eller varit. Det kan vara rent grundläggande att föreställa sig hur någonting ser ut för att kunna delta på jämlika villkor i den materiella världen. De visuella intrycken har central betydelse, men de kan kompletteras genom att rikta uppmärksamheten mot de övriga sinnen kraft till upplevelse. På så vis kan en plats karaktär förtydligas via inslag som fungerar visualiserande – att synliggöra för de som inte ser; såsom genom detaljrik historisk information, ledstråk, växtlighet, ljud och doft. Denna stadsomvandlingsidé syftar till att utforma Sofiakällans kulturhistoriska miljö vid Hälsövägen i Helsingborg så att den blir upplevelsemässigt tillgänglig för synskadade.

Nu & då i hälsans tecken

Hälsövägen, som slingrar sig i en ravin genom Landborgen är idag något av en ohälsomiljö med det rusande trafikflöde som skär genom området in till centrala Helsingborg. Sofiakällan ligger mitt i ravinen, längs Hälsövägens nedre kam på ravinens sydsida – vid bilvägen och i naturens vagg, inbäddad som i ett lummigt värn.

Området i ravinen har historiskt sett varit en miljö för människors hälsa, på platsen har druckits brunnsvatten under både 1800- och 1900-talet. Samtidigt med en vaknande turism för hälsosamma bad på 1800-talet uppkom kring denna plats ett hälsosamt, tillika populärt brunnsdrickande.

Berättande texter skapar bildupplevelse

Platsens historia föreslås bli representerad genom ett urval målade beskrivningar som ger miljön vid Sofiakällan en dignitet utan att förändra miljön för mycket. Varsamhet är medelväg. Tilläggen förskönar platsen, samt tillgängliggör miljön. Det materiella beskrivs med tanke på platsens väsen, dess natur, de känslor platsen inger, trivsamt samt färgupplevelse. Texterna presenteras på informationsskyltar och ledstänger som vanlig svarttext, punktskrift samt på ljudkassett med berättarröst (inte som talsyntes som omvandlar digital text till syntetiskt tal). Skyltarna utförs i plexiglas med svarttext och punktskrift där den helt transparenta punktskriften ligger som ett taktilt (berörbart) ytlager över svarttexten.

Vid paviljongen:

Ljuden kommer från pelarnas möte med glastaket i paviljongen. Det finns sju fästpunkter. Takets högsta punkt är inte mer än ungefär fem meter. En lätthet finns i arkitekturen, som hemmahörande med vatten, vind och luft. Murarna på platsen är ljusa och släta. Marken under fötterna är tegelklädd i ett diamantmönster – fyrkanter – och håller kroppen fullkomligt mot jorden, färgen är dov, som jorden. Naturen omsluter platsen som om den låg i en vagg. Träden uppefter kammen är höga och lugna, om vintern spretiga, om sommaren lummiga. Utanför parken, längs med vägen, finns den glittrande, om sommaren kärleksfullt blommande allén, dessa träd är lägre och mer intima att gå bredvid.

Vatten

Vid början av Hälsövägen, vid allén både uppe och nere:

Detta är en väg som är särskilt tillgängliggjord för synskadades upplevelse av en kulturmiljö. Vägen leder dig som besökare till Sofiakällan med sin brunnsparke. Utmed vägen finns en trädallé med japanska körsbärsträd. Trädens rosa kronor ger sommartid en känsla av frisk, levande, fruktig, blommig eufori. De utsökta buskrosraderna i brunnsparken doftar hallon och påminner om platsens tidigare rosenträdgård.

Vid modellen:

Belägen i en vacker dalgång, omgiven av skogbevaxta backar och försedd med en allé samt tillika prydd med planteringar av ett stort antal rosenbuskar, utgör denna hälsobrunn och brunnsparke en behaglig kulturmiljö, en plats att uppleva med alla sinnen.

Vid vattenfallet:

Vattnet som hörs pralar mjukt, för vattenfallet här invid är inte så stort. Vattnet faller bara ett par meter nedför bergets sida och leder sedan bort mot slatet av brunnsparken där vattenytan befinner sig som en ljus ibällande, sjungande ton. På vägen dit bort passerar det en trädstubbe av ett bokträd som klänger sig fast i slätten med sina många rötter. När man ristat i ett bokträds stam växer sig texten allt bredare med åren. Trädet hade innan det föll i en storm en mycket gammal inskription från den första hälsokällan: "På Helsan Stormade Fyra Lustiga Bröder 12/6-1804." Tänk vilket folkliv här tidigt var.

Rådande kvaliteter & kommande bättringar

Gamla staden 7:1 Sofiakällan är rödmarkerad som särskilt värdefull bebyggelse i Helsingborgs stadskärna, bevarandeprogram 2002, enligt 3 kap 12 § PBL (1987:10): "Byggnader, som är särskilt värdefulla från historisk, kulturhistorisk, miljömässig eller konstnärlig synpunkt eller som ingår i ett bebyggelseområde av denna karaktär, får inte förvanskas."

Att förlägga projektet till denna miljö är en utmaning, trots det lämpar sig platsen väl för syftet. Hälsovattnet och dalens natur förmår förädla upplevelsen, men det betydelsefulla på platsen bör förstärkas så att det kan upplevas med andra sinnen än synsinnet, vilket är nära förknippat med de känslor platsen kan inge. Sofiakällans lämningar efter brunnsrörelsen är av betydande kulturmiljömässiga mått, och den information om platsens historiska användning som lämningarna ger bör utnyttjas. Platsen har en omsorgsfull inramning, med den sirliga brunnpaviljongen, balustrader och Helsingborgsteglet i markbeläggningen. Här finns miljöberikande värden, som inte gått förlorade trots Hälsovägens tätt inpåliggande trafikerade sträckning. Dock behöver brunnsanläggningen på ett vårdande och uppfriskande sätt restaureras och parken genomgå ansenligare trädgårdsskötsel.

Platsen lyckas ändå idag förmedla att brunnsdrickande förekommit, men det kan ytterligare accentueras genom historiska berättelser och andra entusiastmerande element. Uterummet skall inte kräva ständig tillsyn,

Paviljongen och fontänen

men inte heller kännas otryggt eller otillgängligt. Denna kulturhistoriska miljö tillåts vara öppen året om. Projektets förslag till förbättringar förmedlar platsens historia på ett engagerande och synliggörande sätt.

Vindspel & ljudträd

Pentatoniska vindspel, ♯ A, skall installeras i Sofiakällans paviljong samt i de träd i al-

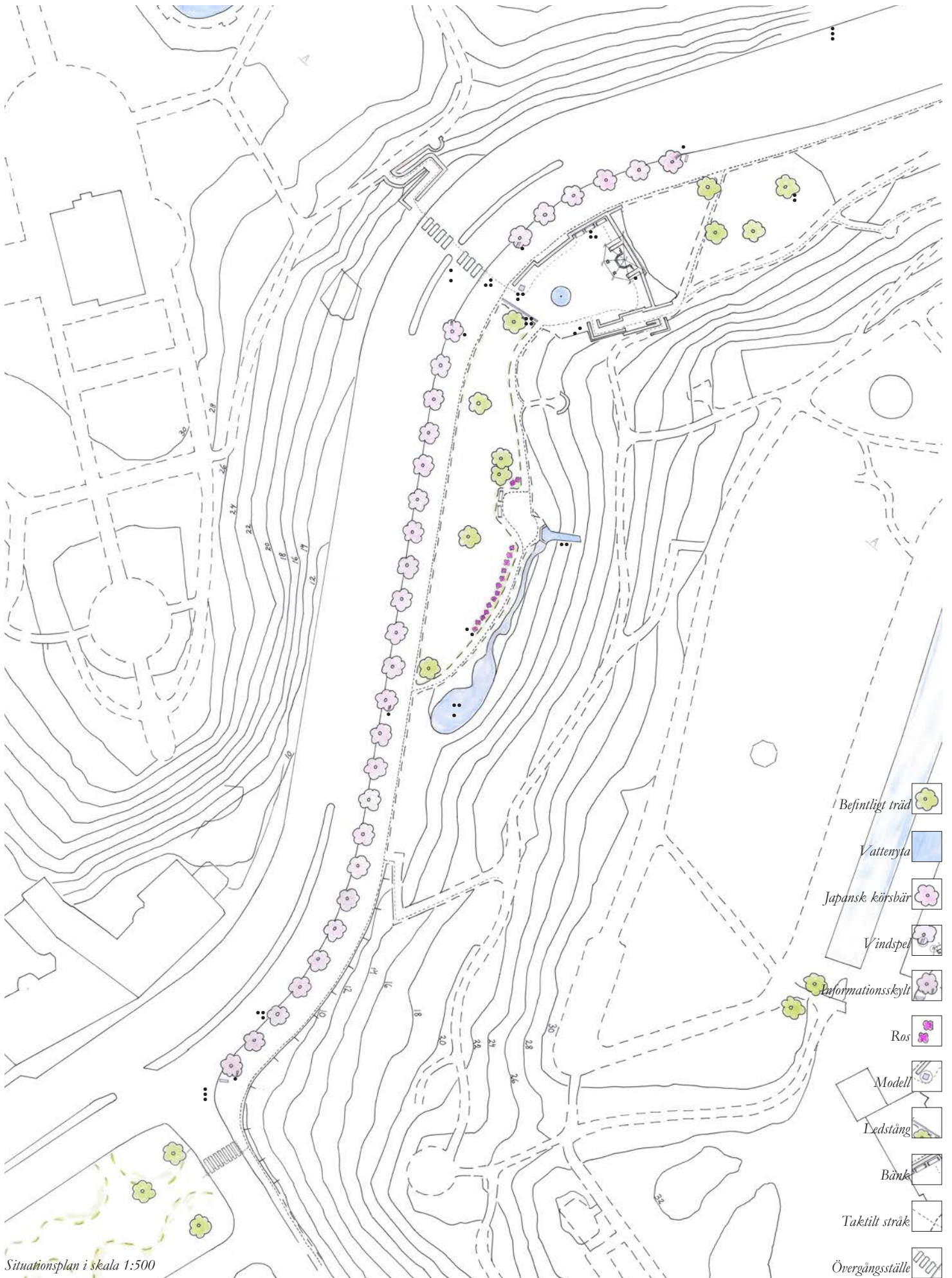
lén som ligger allra närmast ingången till brunnsparken, och i de första och sista träden i allén. Det finns i Helsingborg redan sagotråd i stadsparken, här utformas en ytterligare modell av ljudträd. De synskadade kan genom spelen lyssna sig till formen, en utgångspunkt för att förstå de visuella ting som befinner sig utom räckhåll. Genom att fästa vindspel i paviljongen skapas en kombination av visuella intryck och hörselintryck.

Vindspel i paviljongen

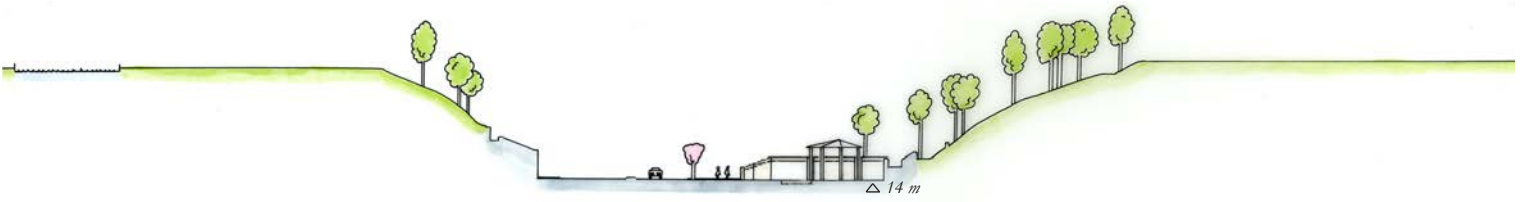
Musik fungerar livgivande och skall förstärka känslan av energi i staden genom den pentatoniska skalan. Skalan består av fem toner inom oktaven. Tonerna kan spelas i oavsett följd och melodin låter ändå harmonisk. Den har en böljande, levande karaktär. Sju vindspel skall installeras i de sju fästpunkterna i paviljongtaket och de skall spänna över sju oktaver. I den ljusaste oktaven används sju toner, varav två blir återkommande. D, E, G, A, H, D, E; i de övriga vindspelen finns fem tonstavar, alla med grundtonen D.

Tonstavarna kan utföras i trä och kulan i gummi, särskilt lämpligt för att inte skapa för starka ljud i de övre oktaverna. Trästavar skapar ofta ett ljud som låter som porlande, kluckande vatten, något som passar in i just denna miljö. Om mer ljud vill åstadkommas kan vindspelen istället utföras i metall, men miljön skall inte väsnas, den skall ljuda.

Situationsplan i skala 1:500

- Befintligt träd
- Vattenyta
- Japansk körsbär
- Vindspel
- Informations skylt
- Ros
- Modell
- Ledstäng
- Bänk
- Taktilt stråk
- Övergångsställe

Förstärka det befintliga

De träd, B, som finns kring platsen skall bevaras. De bidrar till att dämpa missljud i miljön från biltrafiken, vilket blir extra viktigt för att kunna uppnå sinnrika upplevelser. Träden erbjuder skönhetsupplevelse genom doft, ljudkaraktär och utseende. Vattenytor, C, som syns på situationsplanen är befintliga, med undantag för dammen i brunnsparken som återskapas.

Behov av förbättring

En trädallé, D, i japansk körsbär med ca 7 meters mellanrum mellan träden uppförs längs Hälsovägens nedre del för att skapa skydd och attraktivitet åt brunnsparken. Valet av trädart avgörs av doftbärighet och utseende – trots allt. Träden kan visualiseras på ett vackert sätt för att de är visuellt sköna. Ett antal rosenbuskar, E, planteras i brunnsparken. Det har tidigare funnits rosenbuskplanteringar i miljön och rosor, särskilt ädelrosor doftar mycket och gott. En modell, F, av platsen skall finnas vid huvudingången till brunnsparken. Den skall hjälpa synskadade till en bättre förståelse, orienterbarhet och tillgänglighet till platsen

under besöket. Modellen fungerar som informations skylt på fler än ett sätt. På modellens bas finns utrymme att berätta om platsen i korthet både för synskadade och seende. Brunnslivet skildras här i punktskrift, i svarttext och på ljudkassett. Brunnsparkens kontext görs på så sätt mer tydlig och enkel att begripa. I olika utförande kommer punktskrift också att ingå på ”hemliga” ställen där handen taktilt känner sig fram, såsom i ledstänger, G, på platsen och i armstöden på sittplatser, bänkar, H. Om så tillåter kan även informationen finnas i svarttext samt i viss mån på ljudkassett. Anders Olssons skulptur ”Flickan med katten”, I, som tidigare stått i parken, kan med fördel flyttas tillbaka till platsen och ingå som ett inslag av taktil konst i projektet. De befintliga markbeläggningarna i och kring anläggningen kombineras med nya beläggningar, J, med formkontrast, taktila stråk, att följa med vit käpp. Ett övergångsställe, K, saknas idag vid Sofiakällan. Den omtyckta Landborgs promenaden går genom brunnsparken och över Hälsovägen i sin fortsättning, så ett övergångsställe finns av flera skäl anledning

att ordna. Det saktar in biltrafik och underlättar för gångtrafikanternas passage över vägen. Det skall utrustas med tydlig tryckknapp och ljud för synskadade, samt markering i gatubeläggningen. I dagsläget finns två filer i vardera riktningen på Hälsovägen. Den ena filen ut ur Helsingborg försvinner till förmån för breddad gång- och cykelbana, samt den nylagda allén. På sträckningen från S:t Jörgens plats och förbi brunnsparksområdet kommer hastighetsbegränsningen, L, 30 km/h att gälla. Även tilläggstavla för nedsatt syn sätts upp vid denna sträckning.

Vattnets betydelse

Vattnet skall återinföras i dammen, M, som leder bort från vattenfallet. Det skapar en mer bestämd plats, där vistelse känns behaglig och intresseväckande. Vattnet är det sammanhållande elementet på platsen, det är en tydlig upplevelsefaktor och förenat med lång historisk tradition. Vattnets närvaro kan förnimmas genom ljud av hälsovattnet i källan, fontänen och vattenfallet.

Hälsovägen västerut, allén och övergångsstället

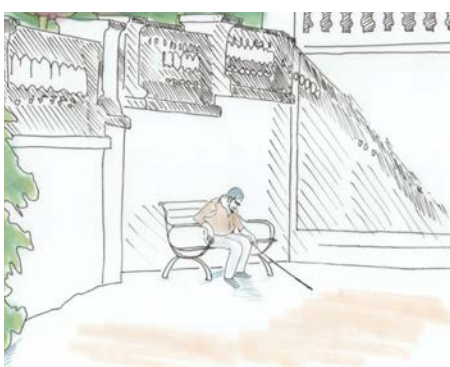
Hälsovägen österut, allén

Taktil modell

Taktilt armstöd

Taktil ledstäng

Vattenfallets bassäng och dammen i bakgrunden

NÄRLUNDA BOSTADSOMRÅDE

Närlunda ligger ca 1,5 km söder om Helsingborgs centrum. Området är beläget på landborgen, ca 24 m.ö.h. Det gränsar i söder till Jordbodalen med Gåsebäcksravinen. I väster, nedanför landborgen, löper Malmöleden och som med dagens utformning utgör gränsen mot stadsdelen Gåsebäck. Från Närlunda finns vid utsikt mot Öresund och Danmark. Området är trafikseparerat med biltrafik endast på Närlundavägen. Genomfartstrafik finns enbart för buss. Flera cykel- och gångstråk genomkorsar stadsdelen. I norr utbreder sig ett stort grönområde på mark som tidigare använts som en lertäkt.

Höga hus - låga hus

Närlundas bebyggelse utmärks av individuellt utformade lamellhus och radhus.

Fasaderna är av betongelement, delvis med reliefmönster, och i helsingborgstegel. Fönstren är i bjärta kulörer blått, rött och gult och balkongfronterna är till stor del i orange.

Området är ett utpräglat bostadsområde och arbetsplatser finns endast vid vårdcentralen och äldre/seniorboendena. Mötesplatser är få och är kopplade till vårdcentralen och busshållplatserna. Närlunda saknar sedan några år dagligvarubutik. Butikslokalen revs vintern 2011.

Picassos fågelfisk

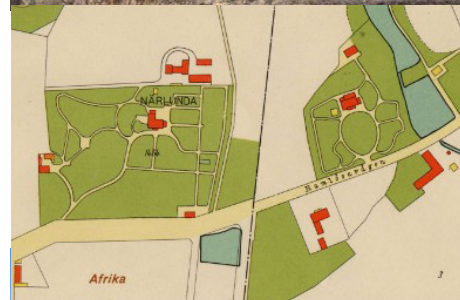
Bostadshusen i Närlunda har konstnärlig utsmyckning. På ett radhus finns "Fågelfisken", utförd i betong efter förlaga av Pablo Picasso. I höghusens entréer finns "De fyra årstiderna" utförda i mosaik av Bengt Ossler. Samma konstnär har också målat entréernas betongväggar i husen närmast landborgskanten.

På landeriernas mark

Före 1800-talets mitt fanns inte någon bebyggelse på den plats som idag är Närlunda. På 1850-60-talen anlade några av stadens välbärgade borgare landerierna Närlunda

FAKTA

Byggherre: Helsingborgshem
Stadsplan: Stadsbyggnadskontoret i samverkan med arkitekt
Arkitekt: Arton Arkitektkontor, Jörgen Michelsen
Landskap: Stadsträdgårdsmästaren i samverkan med arkitekt
Byggår: 1969-71
Hustyper: 4st niovänings höghus, 8st tre- och fyra vänings lamellhus, 3st tvåvänings radhus (varav flera har loftgång), butikslokal i ett plan (Vårdcentral annan byggherre och arkitekt)
Senare bebyggelse: Garagelängor, seniorboende, gemensamhetslokaler

och Gåsebäck. Landerierna var ståndsmäsigt bebyggda egendomar. De herrgårdslänkande byggnaderna omgavs av park med höga träd. På avstyckad mark från Närlunda uppfördes även en villa, Canzonetta, som ett författarhem. Vid norra delen av dagens Närlunda fanns lertakten till Helsingborgs Ångtegelbruk. Leran utgjorde råvaran för det som kom att bli helsingborgsteglet. Ett tegel som fann en stor marknad såväl inom som utanför staden.

Miljonprogram - bostad för alla

Under 1960-talet hade Helsingborg en stor bostadsbrist och det tillkom flera nya bostadsområden på mark utanför det gamla stadsområdet. Under miljonprogramperioden 1965-75 anlades 8 nya bostadsområden varav Närlunda blev ett.

1963 köpte det kommunala bostadsbolaget Helsingborgshem Närlunda. Den äldre bebyggelsen revs och det moderna bostadsområdet med 515 lägenheter växte fram under 1969-71. Arkitektuppdraget gick till Arton Arkitektkontor. Stadsdelen fick den för tiden typiska trafiksepareringen, friliggande hus i park, stora grönytor och genomkorsande gång- och cykelstråk. Husen var tänkta i tegel men i och med att bostadsbolaget satsade på en ny betongindustri byggdes husen med prefabricerade betongelement. Förutom de 15 bostadshusen anlades även en vårdcentral, ett äldreboende och en butiklokal (nu riven).

Arkitektens idéer

Arkitekt Jörgen Michelsen ansvarade för de nya bostäderna. Från början fanns tankar på att spara delar av det äldre byggnadsbeståndet, exempelvis skulle villan Canzonetta användas för ungdomsverksamhet. Träd och vegetation skulle sparas för att integreras i grönområdena. Detta genomfördes inte. För att lösa parkeringsfrågan fanns planer på två runda garage i en våning. Kostnaden ansågs för hög och platsen för garagen lades ut som cirkelformade ytor, idag delvis parkering, delvis bollplan.

Nya behov

Det är nu 40 år sedan Närlunda stod färdigt. Många av de frågor som skulle lösas genom miljonprogramssatsningen kunde förverkligas i stadsdelen. Man uppnådde en god bostadsstandard. Närområde och grönytor skapades och har under åren fått sin form. Idag kan man se området med nya ögon och konstatera att nya behov uppstår.

Från stadens och ägarens sida planeras utbyggnad. Man planerar för kopplingar till närliggande stadsdelar, utbyggnad av gång-

Närlundas starka sidor:

Öppna vyer, natursköna omgivningar, utsikt över Öresund
 Stor tillgång på grönytor och upp vuxen grönsstruktur
 Genomarbetad arkitektur, stadsplan och grönsstruktur
 Välbevarat bostadsområde med god arkitektonisk utformning

Närlundas svaga sidor:

Brist på service och handel
 Slutet, förvuxen grönska som skapar barriärer och stänger utblickar. Skapar otrugga platser
 Få samlings/mötesplatser
 Dålig belysning, speciellt vid lergropen

och cykelvägar. Man vill tillföra andra typer av bostadsformer - bostadsrätter eller äganderätter. Det finns ett behov av socialt hållbar utveckling i området. Målet är att öka trivselen och tryggheten, skapa ett större flöde av besökare och förena människor som bor där. Förutsättningen för att dagligvaruhandel och olika verksamheter ska kunna finnas är att skapa ett tillräckligt boendeunderlag. Som ett led i Helsingborgs bostadsprogram finns idag planer på förtätning i miljonprogramsområdena. För Närlunda planeras ett 22-vånings punkthus med borätter, mötesplats och butiksverksamhet.

Nytt igår – kulturmiljö idag

Närlunda kan ses som ett exempel på miljonprogrammet. Dock gör skalan och variationen i bebyggelsen att stadsdelen skiljer sig från stadens övriga miljonprogramsområden. Idag kan man uppskatta miljonprogrammets kulturhistoriska värden, vilket också gäller Närlunda. Utgångspunkter att beakta inför en förändring kan vara bebyggelsemönstret, skalan, materialvalen och grönsstrukturen.

Visioner för morgondagen

Förändringen av Närlunda ska bidra till att visa upp stadsdelen på ett nytt sätt, med en mer varierad bebyggelse och en lekfullare siluett. Närlunda utvecklas från ett renodlat bostadsområde till en attraktiv stadsdel. En odlingstradition har funnits på platsen sedan 1930-talet, då Närlunda koloniförening anlades. Det kan utvecklas och integreras med området så att förändringar görs utifrån en ekologisk framtidsvision. Den planerade utvecklingen av stadsdelen Gåsebäck innebär en efterfrågan att förbinda stadsdelarna. De natursköna utblickarna tas tillvara och landborgspromenaden föreslås få en ny sträckning. Förtätning kan göras och resultera i en miljö med attraktiva mellanrum. De nya husen tillsammans med de befintliga husen skapar även nya stadsdelrum. Området knyts ihop och får en ny central plats för olika verksamheter och handel som också blir en attraktiv mötesplats. Skala, volym och bebyggelsestruktur behålls.

FRÅN LAMELL TILL CIRKEL

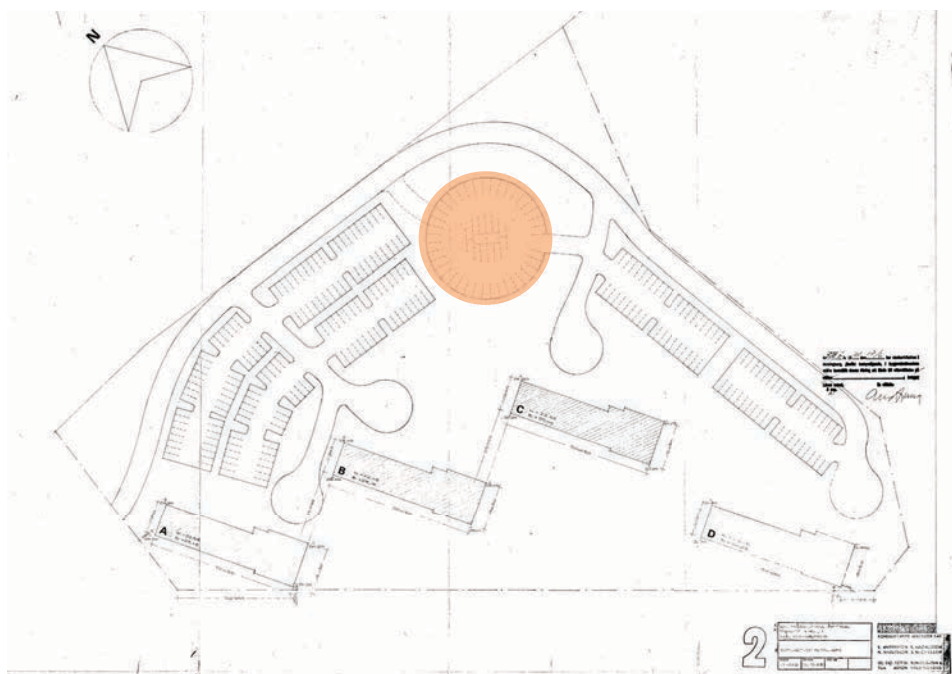
Jonna Stewénus

Närlunda kan utvecklas genom fler bostäder. Det ger underlag för bättre service, aktiviteter och köpkraft. Dagens bostäder är hyresrätter. En komplettering med andra boendeformer t.ex. bostadsrätter finns i fastighetsägaren Helsingborgshems planer för stadsdelen. I dessa ingår ett tjugotvåvånings punkthus i centrum av stadsdelen. Förutom bostäder ska det även inrymma service och handel. Kan en stadsomvandling göras på andra sätt?

Förslag till cirkelformat radhus på f.d. parkering

1968 års situationsplan med cirkelrund parkeringsyta

Stadsomvandling - på vilket sätt?

Finns det andra alternativ till bostadshus än höga punkthus? Var ska de nya husen placeras? Hur ska de gestaltas? Ska de inordnas i dagens mönster?

Närlundas karaktär

Kännetecknande för Närlunda är en renodlad struktur med lamellhus och radhus i nord-sydlig riktning. Här finns stora grönytor, trafiksepareringen, många gång- och cykelbanor och en minimerad biltrafik. Sammantaget kan Närlunda spegla idealbilden för miljonprogrammet.

1960-talet och runda garage

I planeringsprocessen på 1960-talet provades olika tankar och idéer. En fråga gällde utformning och placering av parkering och garage. Arkitekten för Närlunda, Jörgen Michelsen, hade tankar på två runda, envåningsgarage. Idén var intressant då den med sin helt annorlunda form skulle bryta mot det i övrigt strikta bebyggelsestrukturen. På grund av för höga kostnader blev det inte genomfört. De avsatta ytorna lades istället ut som cirkelformade parkeringsytor, delvis använda som bollplaner. Idag ger ytorna intryck av något som lämnats utanför, något som inte tagits tillvara.

En ny bostadstyp

Att med den runda formen som grund skapa nya bostäder kan vara en intressant lösning för förnyelsearbetet i Närlunda. En cirkelformad "radhuslänga" med ett underliggande parkeringsdäck kan vara en väg. Byggnadsformen har under de senaste åren använts för radhus både inom Helsingborg och i andra städer. Arkitekturen får sitt eget uttryck med en koppling till 60-talet och tolkad i 2000-talets formspråk. Genom att låta radhuset omsluta den inre grönytan skapas en skyddad inre grön gård. Närmast husen ordnas en mer privat uteplats. Entréerna förläggs till utsidan och här finns även nedfarten till parkeringen. Energisnåla lösningar ska vara vägledande i produktionen. Byggnadsmaterialet kan vara betong, ett material som kännetecknar stadsdelens övriga byggnader. Taken kan göras som gröna tak. En anpassning till solenergi provas.

Förslag till cirkelformade radbus i Närlunda

Närlunda från ovan 1970-tal

Exempel på 2000-talets cirkelformade radbus

RETROFITTING NÄRLUNDA

Zuzanna Trebska

Den snabba utbyggnaden av bostadsområden under 60- och 70-talet var en förutsättning för samhällets utveckling och representativt för dåtidens bostadsförsörjning. Idag är det i behov av renovering och utveckling; socialt, ekonomiskt och miljömässigt.

Med utgångspunkt i Närlundas geografiskt nära anknnytning till koloniföreningen och naturen, har området potential att utveckla en ekologisk boende inriktning.

Liv och rörelse

Stadsdelen Närlunda har kvar sin ursprunglighet med tidstypisk arkitektur och planering, endast mindre förändringar har gjorts. Mycket talar för förtätning och blandfunktioner, men hur skall detta göras samtidigt som karaktären på området bevaras?

Att skapa en blandning av funktioner i en stadsdel är framtiden, den kvalitén efterfrågas alltmer. Närhet, nytt och gammalt, blandning av verksamhet, handel, bostad. Fokus blir på att kombinera in blandfunktioner och samtidigt lyfta fram områdets karaktär.

Jag har valt att planera för liv och rörelse, spontana och mänskliga möten för en socialt hållbar utveckling. Det bör uppstå nya stigar på oväntade ställen, och bör finnas utrymme för det oplanerade mötet. Samtidigt vill jag tillföra en samlad kärna som inhyser olika verksamheter; butik, frisör, verkstad, studio och föreningsliv.

Det gröna är påtagligt i Närlunda. Luftig och arrangerad grönska bland husen, tillsammans med tät, fritt växande vegetation i utkanterna. Jag vill att den tillvaratas som en positiv resurs i området och blir attraktiv och användbar.

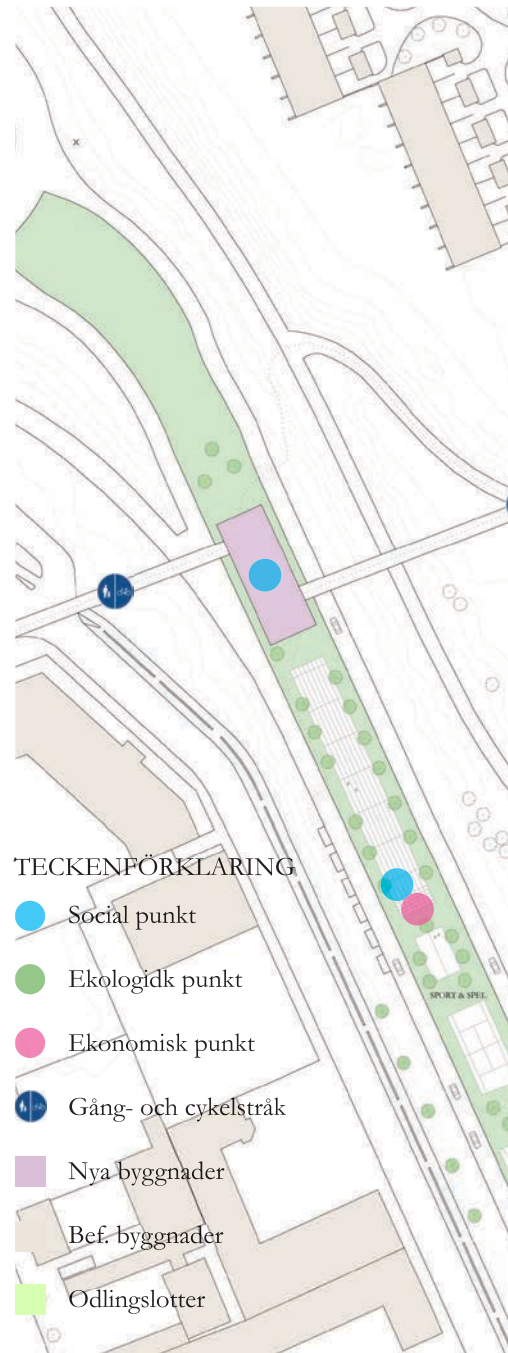
Engagerande grönska

Det finns en längtan efter att försköna det fula och få sin omgivning mer trivsamt. Här blir det intressant att ta i anspråk de stora innehållslösa gräsytorerna och de parkeringsplatser som står tomma. Marken skulle kunna odlas eller brukas av invånarna i området istället för att vara ett tråkigt och övergivet ingenmansland.

Börjar någon försköna en plats smittar det av sig. Anlägger man en trädgård kan det leda till start av en process som kan förändra både landskapet och människorna som lever där. Att odla är att skapa mötesplatser, matproducerande odling och återanvändning av spillprodukter bidrar till det ekologiska kretsloppet. Det gör invånarna engagerade, de känner ansvar och stolthet för sin närmiljö.

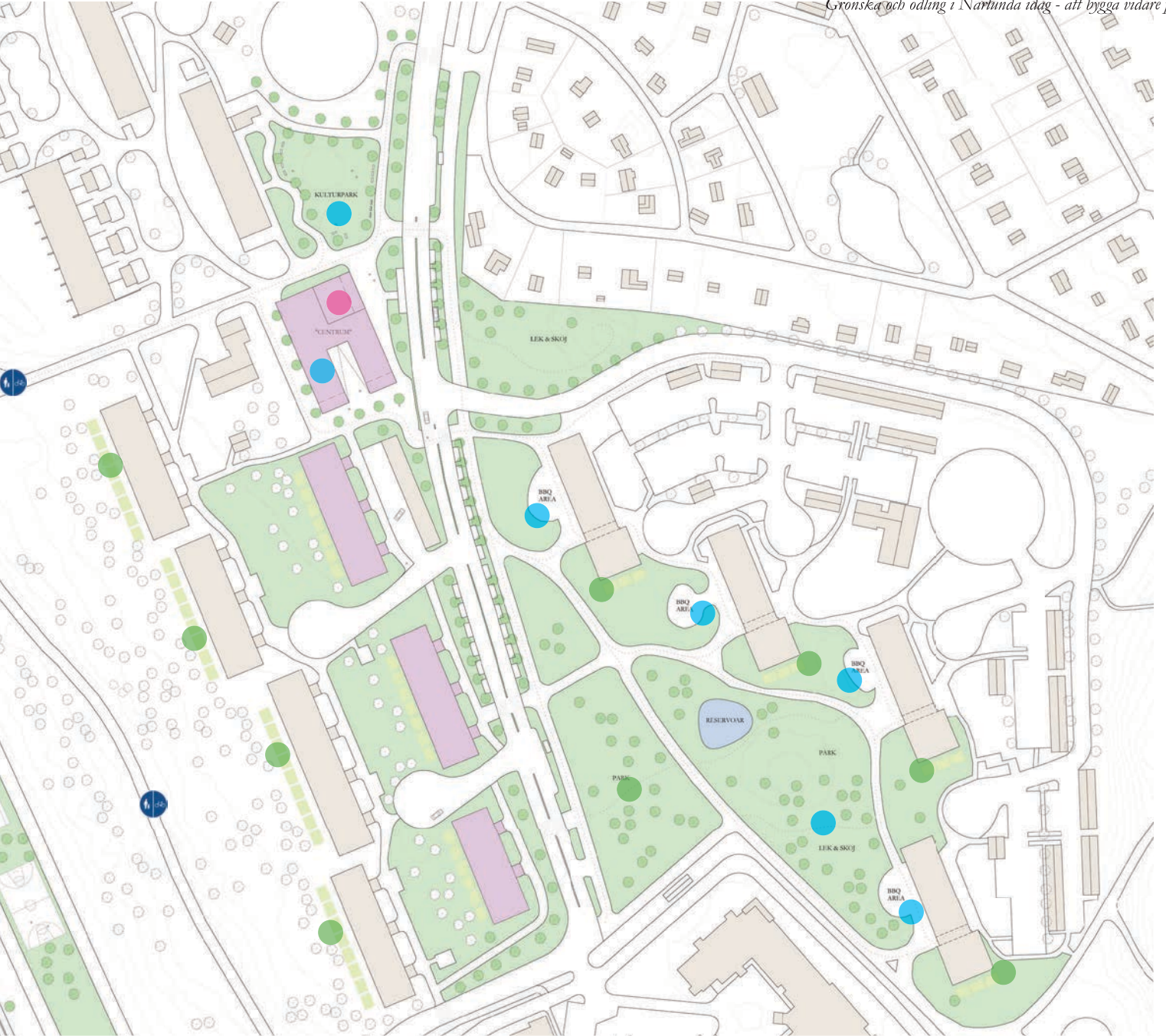
Utmaningen är att förena området och människorna som bor i Närlunda, öka trivselen och tryggheten. Göra en attraktivare och vackrare stadsdel, samt skapa platser som blir naturliga mötespunkter för både boende och förbipasserande.

Enligt mig ligger värdet i att tillvarata den låga densiteten och hus i park känslan på området.

Grönska och odling i Närhunda idag - att bygga vidare på

Närlundavägen, en grön stadsgata

Centrumbyggnaden som inhyser olika verksamheter

”Centrum”

Området knyts ihop med en centralt belägen byggnad för handel och verksamhet. En del av byggnaden får en högre uppstickande del som samspelar med befintlig bebyggelse. Den skall inte sticka ut i området men skilja sig genom ett modernare uttryck. Det gör att skalan, formspråket och bebyggelsestrukturen behålls.

Ett levande centrum skapar trygghet. Närlunda skall bli mer välbesökt under större delen av dygnet.

Här skall finnas möjlighet till blandad verksamhet. Framför allt en livsmedelsbutik, men även förening, utställning och kanske frisör.

Strax norr om byggnaden föreslås en ny kombinerad kulturpark och marknadsgata.

Här skall finnas möjlighet att exempelvis ordna en utomhus scen för film, teater eller cirkus. Genom möjligheten att driva olika kulturevenemang (i mindre skala) får Närlunda tillfälle att locka besökare utifrån. På det sättet kan Närlunda gå från ett renodlat bostadsområde till en attraktiv stadsdel.

En annan möjlighet blir att ordna en bondens marknad som engagerar de boende och kolonilott innehavare. Att handla närodlat blir ett tillfälle att mötas och få en samhörighetskänsla.

EKONOMI
förnyelse
varumärke
handel

Nytt stråk vid centrumbyggnaden

Närlundavägen

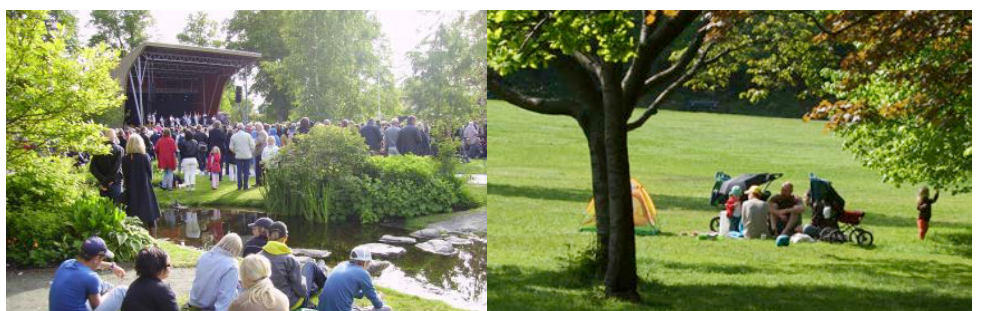
Det skall bli tydligt att du kommer till Närlunda. Närlundavägen får ny karaktär av bostadsgata, med trädplanteringar och kantstensparkering, med flera övergångsställen och smalare körfält som delas av med grön mittremsa. Hastigheten i området bör sänkas så att gatan får ett lugnare tempo. I och med det får trottoarer och cykelbanor ett större utrymme, vilket kan få gatan att bli mer levande och händelserik med mänsklig aktivitet.

Nya lamellhus längs utmed Närlundavägen bidrar till att visa upp stadsdelen på ett nytt sätt, med modern bebyggelse men där formspråket tar upp befintlig karaktär. Utbyggnaden skall ävenså utifrån tankarna om ett ekologiskt hållbart samhälle.

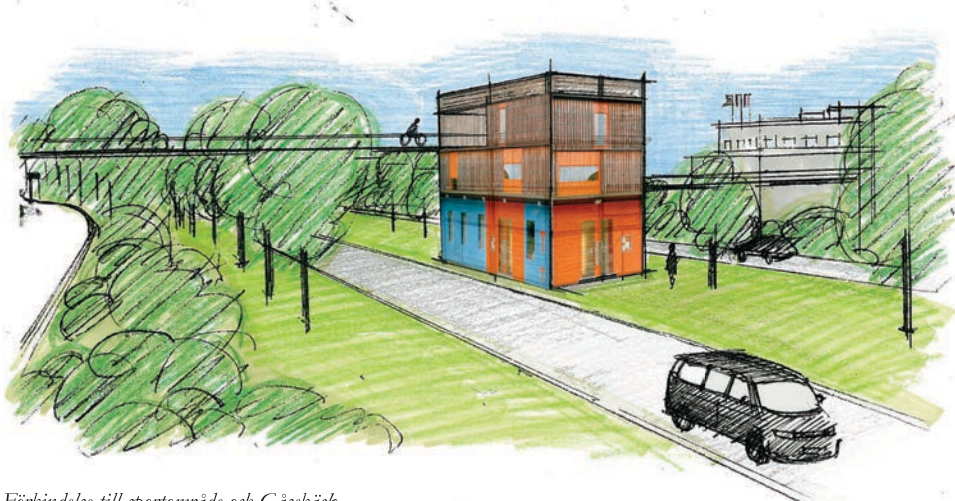
Förtätning görs i en liten skala och resulterar i en miljö med mänskligare mellanrum. De nya husen skapar ett nytt stadsdelsrum tillsammans med de befintliga husen.

Förredetta butikslokalen - riven

SOCIALT
 mångfald
 olika boendeformer
 utblickar/ inblickar
 gemensamma punkter
 & evenemang

Förbindelse till sportområde och Gäseback

MILJÖ
 hållbara material
 närodlat
 solpaneler
 återvinning

Malmöleden idag

Nedan: "Urbant jordbruk" - odla för att äta

Park + odling

Träd planteras på de stora öppna grönytorna, en reservoar anläggs för att åstadkomma mer trivsel. Runtom blir det tydligare och trivsammare uterum med lekplatser, sittgrupper och odlingsplättar.

Tilllägg med egna odlingslotter blir en mer ekologiskt inriktad utveckling vid vissa bostadshus och öppnar för en ny boendeform. Verksamheten kan samspela och bindas ihop med koloniområdet. Detta kan ske genom gemensamt ordnade marknader, workshops och temakvällar kring odling. På så sätt bidrar det till att stärka samhörigheten för de boende.

Ovan: Ny levande park miljö

Förbindelse + nytt stråk

Förbindelsen till ny stadsdel i Gäseback skapas genom nytt förlängt gång- och cykelstråk, som går över till en bro över leden. En omformning av Malmöleden från trafikled till lugnare stadsgata med för lättare förbindelse mellan stadsdelarna. Nivå skillnaden tas upp i en ny byggnad, placerad på gatans mittremsa. Stråket kommer leda mellan Närlunda centrum, över bilgata till en centralgata i Gäseback.

Mittremsan mellan de två körfälten får en tilltagen bredd och anordnas som en plats för sport och lek aktiviteter. Den nya byggnaden kan inhysa en kreativ sporthall knuten till utomhusaktiviteterna.

Utöver skapas överblickar och utblickar med stråk genom och förbi Närlunda för ett större flöde av besökare och genompasserande.

GÅSEBÄCK

Stadens bakgård i nytt ljus

Gåsebäck är ett av de många ganska anonyma områden i städernas utkanter som har en till synes ganska oordnad karaktär med mindre industrier och verkstäder i förening med tillfälligt tillkomna fritidsområden för idrott och kultur. Med andra ord är det ett sådant område som planerare och politiker betraktar som lämplig för ny bebyggelse utan att behöva ta hänsyn till det befintliga. Men vi menar att man genom att uppmuntra samverkan mellan de olika aktörerna på platsen och genom att anpassa nya byggnader till den befintliga, disparata karaktären kan man uppnå en omväxlande och attraktiv stadsbild som dessutom kan vara ett gott exempel på hållbar stadsutveckling.

Namnet Gåsebäck var ursprungligen namnet på ett kvarntorp med tillhörande vattenmjölkvarn beskrivet så tidigt som år 1641. Den väg som idag utgör Gåsebäcksvägen följer en äldre vägsträckning mellan Helsingborg och Ramlösa. Längs denna väg fanns redan under 1700-talet en torpbebyggelse.

Varierad verksamhet.

Områden av det här slaget har en potential att kunna utvecklas till stadsdelar där boende och grönområden kombineras med varierade mindre verksamheter och ett rikt kulturellt utbud. Gåsebäck, intill södra hamnen i Helsingborg, är ett industri- och bangårdsområde med rötter i senare delen av 1800-talet och är idag präglad av en omfattande trafikapparat, både trafikleder och järnvägar. Här finns prov på en äldre påkostad industriarkitektur, men mycket är också från 1900-talets andra del och av ett slag som man konventionellt sett inte skulle betrakta som bevarandevärd. Det är denna blandning av lite udda byggnader och verksamheter som vi vill värna om nu när Gåsebäck, som del av H+-området, står inför en framtida stadsomvandling.

Industriområde på sandängar

Gåsebäck var under 1600- och 1700-talen ett område med flacka flygsandfält med inslag av inhägnade åkrar och hagar. Här fanns också vattenmøllor i anslutning till den å som rann här. Vid mitten av 1700-talet bedrev man under en kortare tid stenkolsbrytning här. I samband med att järnvägen mellan Helsingborg och Landskrona invigdes 1865 och då järnvägen mellan Helsingborg- Råå och Ramlösa invigdes 1891 etablerades industriområden i Södra hamnen och senare även i Gåsebäck. Redan 1878 hade en del av marken avsatts för Skånska husarregementet. En av de största industrierna var Jutevävsfabriken från 1896. De äldre industrierna kompletterades under 1900-talets första decennier av en mindre verkstads- och kontorsbebyggelse. Samtidigt

uppfördes en del mindre bostadshus varför vissa kvarter fick karaktär av småstad, en karaktär som till viss del finns kvar. När en ny stadsplan antogs 1955 för de södra delarna av Gåsebäck gavs plats för större, men samtidigt mer specialiserade industrier. Åtskilliga av de äldre fabrikena och de flesta bostadshusen är idag rivna. Den senare industriarkitekturen, från 1960-talet och framåt, består till stor del av monteringsfärdiga hallar med fasader i plåt, eternit eller andra skivmaterial. Marken i Gåsebäck ägs av ett trettio-tal fastighetsägare där kommunen intill helt nyligen utgjorde en av de största ägarna då den ägde ungefär hälften av marken.

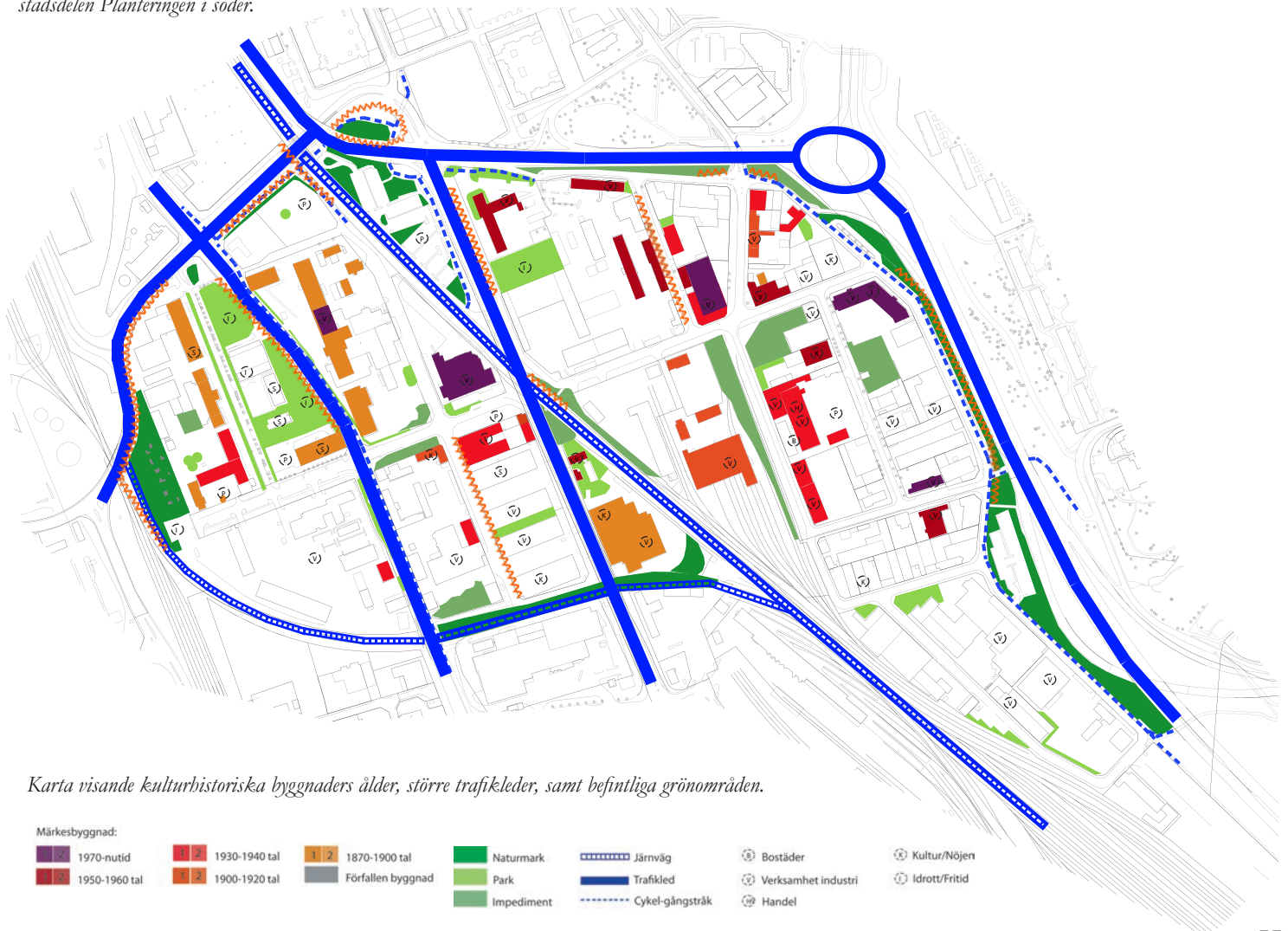
En gles och isolerad dynamik

Obebyggda tomter och rivningstomter bidrar till att stadsdelen upplevs som splittrad, men samtidigt även ljus och öppen. Kvartersindelningen följer än i dag tidigare rutnätsplaner och stordelavjärnvägsspåren finns kvar även om senare vägdragningar skurit diagonalt genom rutnätet. Grönytorna är få. De stora trafiklederna, Malmöleden och Oljehamnsleden, samt järnvägsspåren bildar barriärer såväl till närliggande stadsdelar som inom själva området. Miljöstörningar i form av buller, utsläpp och lukt är utmärkande. Området upplevs dessutom som fysiskt svårtillgängligt då de allmänna kommunikationerna är få och då infarterna i området fysiskt är begränsade till mörka gång- och vägtunnlar eller genom ett fåtal hårt trafikerade vägar.

Huvudstråken i öst-västlig riktning utgörs av Gåsebäcksvägen samt Västra och Östra

Flygbild över Gäseback 2011. Området gränsar till Södra hamnen i norr, till Oljehamnen i väster och till stadsdelarna Närlunda och Elineberg i öster samt till stadsdelen Planteringen i söder.

Karta visande kulturhistoriska byggnaders ålder, större trafikleder, samt befintliga grönområden.

Sandgatan. Vidare utgör Bredgatan/Gasmästargatan, Södergatan och Kvarnstensgatan områdets huvudstråk i nord-sydlig riktning. Stadsdelens geografiska centrum ligger i skärningen mellan den på pyloner dragna Södergatan/Viadukten och järnvägen. Utmed dessa stråk finns under dagtid ett kontinuerligt flöde av bil-, gång- och cykeltrafik i form av arbetspendling, besök till verksamhet och i form av genomfart för att nå de intilliggande stadsdelarna i öster och i söder. Under kvälls- och nattid är flödet av trafik begränsat. Det faktum att här finns få bostäder och få naturliga mötesplatser bidrar till att området inte har någon naturlig stadspuls med kontinuerligt folkliv. Detta blir särskilt tydligt efter arbetstid varför området då känns både ödsligt och osäkert. Den fragmentariska stadsbilden har samtidigt positiva kvaliteter. Blandningen av stor- och småskalig arkitektur av olika karaktär och ålder och variationen av både regelbundna och oregelbundna kvarter, liksom ödetomterna, bidrar till att ge Gåsebäck en säregen dynamik. Denna vitalitet förstärks även av de många olika verksamheterna på området och den starka representation av invandrare. Områdets geografiska närhet till både centrum och hav är andra stadsmässiga kvaliteter.

Att utveckla en mosaik

Områdets låga exploatering bidrar till att Gåsebäck har stark utvecklingspotential i samband med den pågående stadsomvandlingen. En grundläggande princip måste dock vara att all form av nybyggande anpassas till områdets befintliga karaktär och att utvecklingen av området sker långsamt

och organiskt. Variationen i stadslandskapet samt blandningen av raka och svängda gator, bör i så hög grad som möjligt bevaras. Nybyggande och förtätning bör därför huvudsakligen ske inom de kvarter som idag är lågexploaterade eller ligger i anslutning till angränsande stadsdelar. Ett starkt skäl till att utveckla dessa gränsområden, som idag utgör barriärer, är att tydligare sammanfoga Gåsebäck till den övriga staden. En förutsättning för detta är att Malmöleden omvandlas till stadsgata och att Oljehamnsleden omdirigeras.

För att underlätta kommunikationerna till och från stadsdelen kan en spårväg anläggas in på området. Denna bör dras in från Söder och gå längs med Gåsebäcksvägen, ansluta till Närlunda och sen gå vidare i västlig riktning ned över området för att därefter svänga söderut i riktning mot Ramlösa. Förslaget att inrätta spårbunden kommunikation bygger på att det historiskt har funnits spårväg här tidigare samtidigt som det är ett bra alternativ ur miljösynpunkt. Samtliga gång- och vägtunnlar in på området bör läggas i öppen dager för att underlätta tillgänglighet och orientering. Vidare bör de starkt trafikerade gatorna, Bredgatan och Södergatan/Viadukten, anpassas till en lägre hastighet i syfte att göra stadsmiljön hälsosammare. Belysningen på området bör också den förbättras, men samtidigt anpassas till befintlig miljö. Detta betyder att ljussättningen på området ska vara varierad. Huvudstråken bör ur säkerhetssynpunkt ha riklig belysning, medan andra gator och områden kan ha en mer platsanpassad belysning som skapar spännande inslag i stadsrummet.

Mötesplats för olika kulturer!

Den rika florana av verksamheter i området, och som gör Gåsebäck till en gränsöverskridande mötesplats för flera olika samhällsgrupper, skall naturligtvis tas tillvara i den kommande omdaning. En strategi för att bevara och förädla denna "mosaik" av såväl människor som bebyggelse skulle vara att attrahera ett större antal mindre byggtreprenörer, som på så vis skulle kunna förverkliga en blandad arkitektur och nyanserade hyressättningar. En viktig princip är givetvis att kommun och fastighetsägare aktivt verkar för att hyresgäster och boende själva deltar i planeringen av sin stadsdel. En sådan utveckling, med varierade verksamheter även i framtiden, medverkar inte endast till att Gåsebäck blir en mer levande stadsdel utan även att stadsdelen kan bli föremål för en hållbar stadsutveckling.

De konkreta förslag som presenteras nedan anknäver samtliga till ett sådant tänkande.

VÄRDEN ATT UTVECKLA:

Mångfald av företagande

Demografisk mångfald

Närhet till skolor och campus

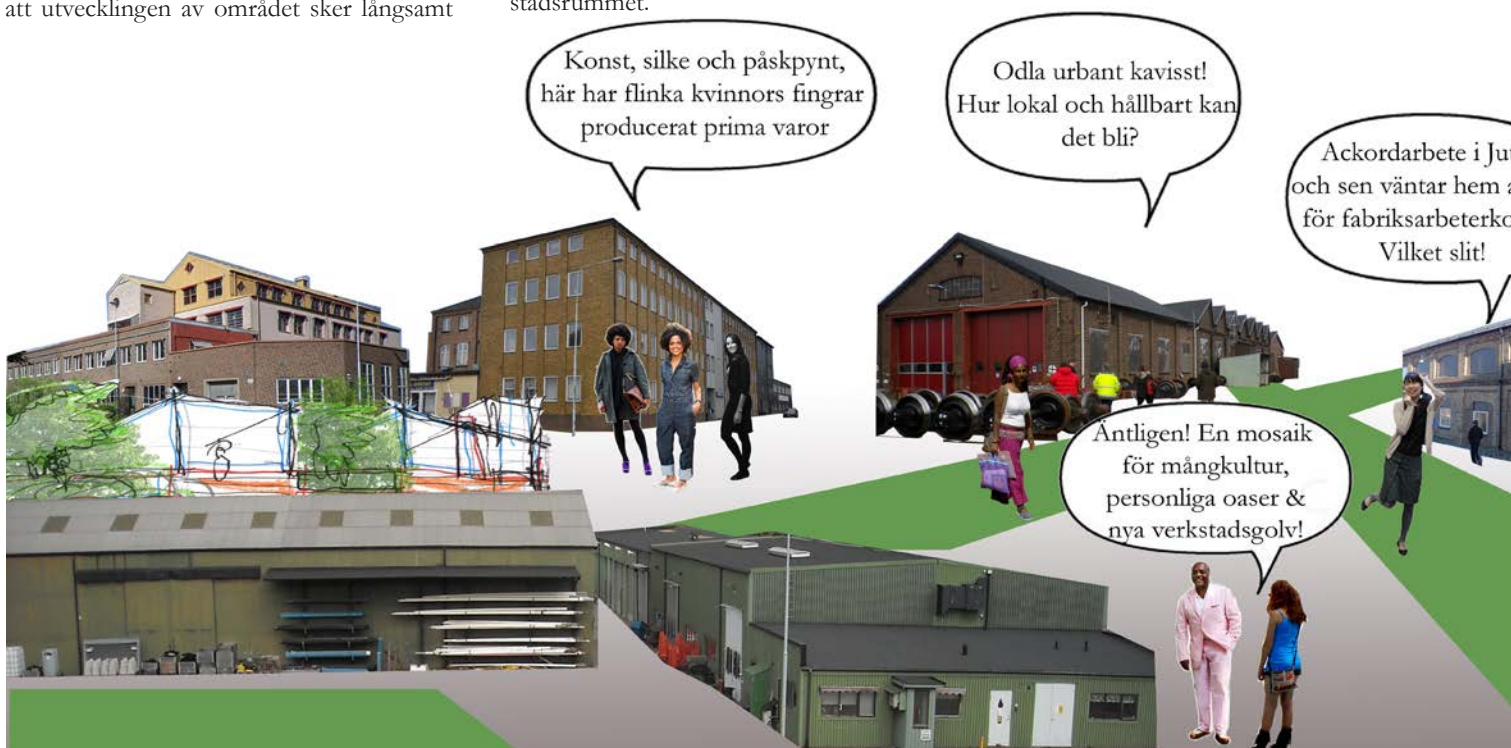
Närhet till havet

Närhet till "Söder"

Ungdomsverksamhet och socialt engagemang

Samarbetsmöjligheter mellan mindre verksamheter

Möjligheter att utveckla ett unikt läge i Öresundsregionen

Olika tidsperioder syns tydligt i stadsbilden, genom varierade påbyggnader.

Där viadukten skär det underliggande järnvägsspåret och Sandgatan skapas ett väl avgränsat område präglat av stark rumslighet och spänning.

I Gäsebäck finns idag ca 170 verksamma företag. Dessa utgörs exempelvis av verkstäder, plåtslagier och tryckerier samt verksamheter inriktade på parti- och detaljhandel.

PROJEKT: MOSAIKENS ALFABET A+ B

Eldorado för den lilla entreprenören: Bo och arbeta på nytt sätt! Ge eldunderstöd till det mångkulturella initiativet på platsen.

PROJEKT: TABULA NON RASA

I den nya staden kan alla bo! staden har smårådshuset och 100 microtomter.

PROJEKT: VÄXTVERK I URSPÅRAD TID

Matmarknad med koppling till järnvägens transportsystem direkt från bondgården.

PROJEKT: ATT BEVARA KVINNOHISTORIA

Synliggör kvinnornas berättelse i stadens historia!

ATT BEVARA KVINNOHISTORIA

Cathrine Mellander

Kulturmiljövårdens inriktning diskuteras idag alltmer i termer av medborgerlig delaktighet, tolerans och jämlikhet och har då fått en mer socialt betonad inriktning. I Sverige, men särskilt i England, arbetar man målmedvetet med att öka kunskapen om landets moderna byggda kulturarv. Ett av de områden som man fokuserat på är kvinnans roll i den moderna samhällsutvecklingen och vikten av att bevara kvinnohistoriska minnen i den byggda miljön. Just Gåsebäck är ett sådant industriområde där den kvinnliga arbetskraften har haft en avgörande roll vad gäller Helsingborgs industrihistoria.

Arbeterskor i Jutevävsfabriken kring sekelskiftet 1900. Foto Kulturmagasinet, Helsingborg.

Stort industri- och socialhistoriskt värde

Inom Gåsebäcks industriområde finns två representanter för industriarbetande kvinnor – Skånska Jutfabriken samt Otto Lions industrier. Ett försök att lyfta fram dessa två industrianläggningars historia, och därmed även kvinnornas arbetsvillkor i Gåsebäck är ett försök att bidra till en alternativ berättelse av industrisamhällets kulturarv på platsen. Det är samtidigt ett försök att i det praktiska arbetet med kulturmiljövården ta hänsyn till den socialt mer inkluderande betydelsen som kulturarvsbegreppet har idag.

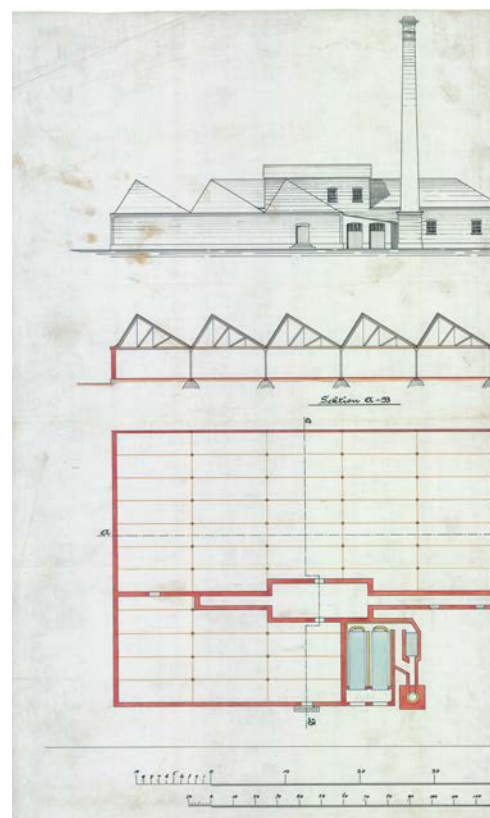
Jutevävsfabriken

Skånska Jutfabriken uppfördes 1896 i kvarteret Japan och utgör den äldsta industribyggnaden i Gåsebäck. Fabriken har ett karaktäristiskt sågtandstak som gav ett jämt överljus till de stora arbetssalarna där kvinnor arbetade med att väva jutesäcker. Antalet anställda varierade över tid. Med sina tillbyggnader från 1898 och 1917 var Jutfabriken, i slutet av 1930-talet, det femte största industriföretaget i Helsingborg. Som mest arbetade över 300 människor här, men på 1960-talet lades fabriken ned. Idag används byggnaden som en kombinerad boule- och skateboardhall. I den stora byggnadens mittel finns ännu de smäckra gjutjärnskolonnerna som bär sågtandstaket.

Jutfabriken ligger i nära anslutning till Viadukten.

Skånska Jutfabriks AB uppfördes 1896. Fabriken sågtandstak är ett av de få bevarade från Helsingborgs tidiga industrihistoria.

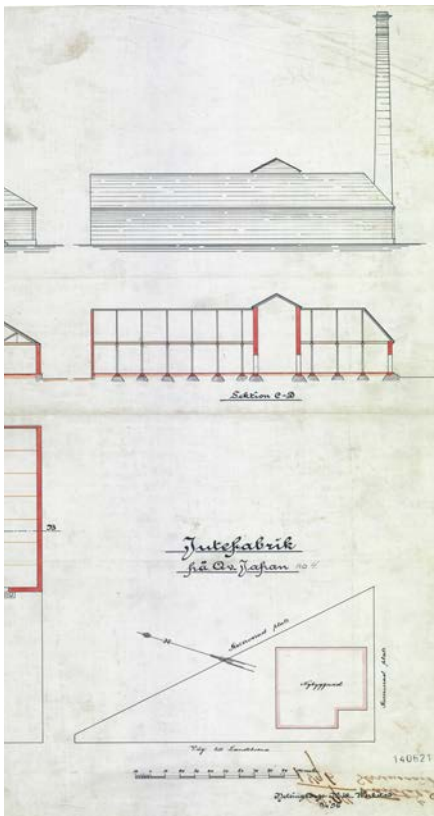

Interiör från den före detta Jutevävsfabriken. De ursprungliga gjutjärnskolonnerna bär ännu byggnadens tak.

Fabriksarbeterskor utanför Jutevävsfabriken, cirka 1940. Foto Kulturmagasinet, Helsingborg

Jutefabriken omvandlad till kvinnomuseum. Norrljuset från sågandstaket samt gjutjärnskolonnerna bidrar starkt till byggnadens fina industrikaraktär.

Otto Lion & Co

Företaget Otto Lion & Co, senare benämnd AB Nordisk Blomsterindustri, etablerade sig i kvarteret Portugal 1918 med en tillverkning av främst konstgjorda blommor och kransband, men även påsk- och julpynt. Även här var huvuddelen av de anställda kvinnor. När arbetskraften ökade från 150 till 250 personer under åren 1936 till 1943 uppfördes en större vävsal som blev Sveriges första mekaniska sidenväveri för konstsilke och konstsiden. Alla anställda arbetade inte i fabriken då ett stort antal kvinnor var så kallade hemarbetande ute på landsbygden som regelbundet levererade in sina produkter till fabriken. År 1951 uppfördes en ny kontorsbyggnad i fyra våningar invid Östra Sandgatan, kompletterad med ytterligare en tillbyggnad 1961. Fabriken lades ned 1977 och husen används idag som kontors- och undervisningslokaler.

Arbetsvillkor

Monika Volte, född 1940, arbetade på 1970-talet vid Lions industrier där hon tillverkade julgranskulor och påskägg i plast och volframtråd. Hon minns att det var en bra sammanhållning mellan de anställda och minns även hur chauffören, Bo Persson i Allerum, varje vecka åkte iväg för att hämta upp de produkter som tillverkats av de hemarbetande ute i byarna. Ibland gjorde ägarna, bröderna Lööb, inspektioner på fabriken och nickade då nådigt till de anställda. Monika har tidigare arbetat vid Gummifabriken i Helsingborg och minns det som en jobbig tid med ackordarbete och den ständiga lukten av gummi som satt i kläder och hår. Där åt man dessutom sin medhavda mat vid sin plats vid bandet. Hon upplevde därför skillnaden som stor då hon kom till Lions industrier där ackordarbete inte förekom och där man åt sin mat i den gemensamma matsalen.

Kvinnors arbete - igår och idag

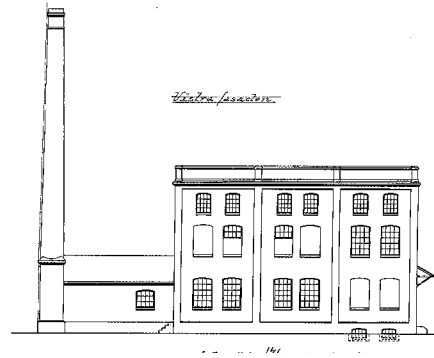
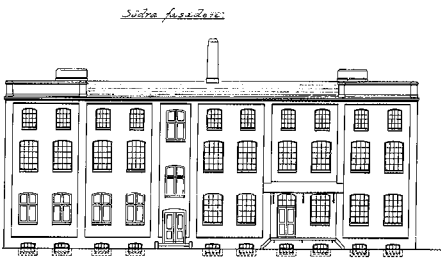
Hur kan Jutfabriken och Otto Lions industrier få en ny funktion och samtidigt visualisera något av byggnadernas historia? Visionen är att i Jutevävsfabriken inrätta ett kvinnomuseum efter förebild från kvinnomuseet i Århus - ett av de få som finns i världen. Museet skulle givetvis spegla en mångfald olika historier och berättelser med den gemensamma utgångspunkten att förmedla kvinnans historia, både platsbundet till Helsingborg, men även utifrån ett nationellt perspektiv. Kanske kan man på sikt även tänka sig en koppling mellan denna institution och det närliggande universitetsområdet, inrymt i f d Gummifabriken i Södra Hamnen. Förslaget att inrätta ett museum eller någon form av forum för kvinnohistoria med tillhörande bibliotek, café och museibutik skulle ge stadsdelen en viktig kulturell mötesplats och därmed bidra till att vitalisera stadsdelen. Helsingborgs mansdominerade historia med alla konsuler i spetsen kunde på detta sätt få en motvikt.

Kvinnor i arbete i Otto Lions fabrik, cirka 1930. Här tillverkades bland annat blomsterkransar för begravning samt påsk- och julpynt. Foto Kulturmagasinet, Helsingborg

Otto Lions Industrier. Kontorstillbyggnaderna utfördes 1951 respektive 1961 av arkitekt Lennart Christiansson. Kontorsutrymmena, som till viss del är intakta, skulle kunna omvandlas till kontorsshotell, bland annat för kvinnliga företagare.

Otto Lion & Co. Ritning visande den äldsta byggnaden i industrikomplexet utförd av arkitekt Robert Sandström 1918.

På den bakgård som finns invid Otto Lions industri anläggs en s k "pocketpark" där grönyta kombineras med café. På storskaliga montrar i glas visas foton på de kvinnor som arbetat vid fabriken. Här skulle man även kunna blysna till en ljudslänga där en av kvinnorna berättar hur det var att jobba i Gäsebacke under senare delen av 1900-talet.

I Otto Lions byggnadskomplex skulle man kunna inrätta lokaler för olika typer av föreningar och nätverk för kvinnor. Ett exempel skulle kunna vara lokaler för invandrarkvinnor, såväl undervisningslokaler som förenings- och arbetslokaler. En förebild i sammanhanget är den framgångsrika ideella föreningen Livstycet i Tensta som är ett design- och kunskapscentra, inriktat mot invandrarkvinnor, som funnits sedan 1992. Närheten till Söder, som är en invandrartät stadsdel, samt det faktum att Gäsebacke idag huvudsakligen rymmer "manliga arbetsplatser" talar för en sådan verksamhet. Kanske skulle man här även kunna inrätta en bas för ungt kvinnligt företagande med mentorer och nätverksskapande verksamheter. Invid fabriken anläggs en "pocketpark" där bilder med kvinnor som arbetat vid Lions visas för förbipasserande allmänhet.

Ett bevarande av Jutfabriken och Lions industri verkar för att den småskaliga karaktären i Gäsebacke kan behållas. Samtidigt kan ett återbruk av byggnaderna enligt föreslagna visioner verka för en hållbar samhällsutveckling och samtidigt berätta om kvinnors arbete igår och idag.

VÄXTVERK I EN URSPÅRAD TID

Louise Rangmark

Kontrasten mellan naturlandskapet och industrilandskapet är skarp i Gåsebäck. Naturen och grönskan kan tyckas långt ifrån i denna miljö av hårdgjord mark präglade av föroreningar. Hur ansluter man till industrilandskapet med dess minnen och historia utan att dölja eller radera? Växter och grönska kan bidra till att skapa en kontinuitet i industrilandskapet och kan faktiskt framhäva platsen som ett industriellt kulturminne. Naturen blir då inte en främmande estetik på platsen. Tiden och platsen vittnar om minnen som bör bli bekräftade och framhävda. En sådan utveckling svarar mot växtlighetens processer där läkande, närande och producerande leder till en spiral av synergieffekter.

Växtverkstad

Vagnverkstad i industriområde. SJ's vagnverkstad, före detta HHJ's, Helsingborg-Hässleholm järnväg, reparationsverkstad från 1917 är den dominerande fastigheten i kvarteret Kina, numera kallad kvarteret Söder. HHJ's reparationsverkstad var förr belägen i utkanten av staden, i gränslandet mellan det urbana och rurala. Härifrån fanns flera spårrälsar dragna vidare mot bland annat kvarteret Italien och tegelbruket via Kvarnstensgatan. Med sitt tidstypiska sågtandstak, tegelfasad och volym har byggnaden en tydlig identitet i Gåsebäck. I kvarteret finns ytterligare en stor verkstad och garage i tegel, och en del andra byggnader som hör ihop med vagnverkstadens funktion.

Vagnverkstaden drivs idag av företaget Semaint och är en av få verkstäder av denna typ som fortfarande är verksamma i södra Sverige. Byggnaden renoverades 1992 för att förbättra arbetsmiljön och anpassa sig till ökade miljökrav. Trots en del ombyggnader som exempelvis taklanterniner som tagits bort och ersatts med papptak, så bevarar vagnverkstaden mycket av sitt ursprungliga utseende. Vagnverkstaden är en fungerande och levande industrimiljö. Så länge verksamheten är vid liv kan byggnaden åldras och utvecklas på ett kontinuerligt sätt. Men kanske blir förutsättningarna för vagnverkstadens fortlevnad ändrad. En symbiotisk växelverkan med andra funktioner och livsmönster kan kanske skapa en stimulerande

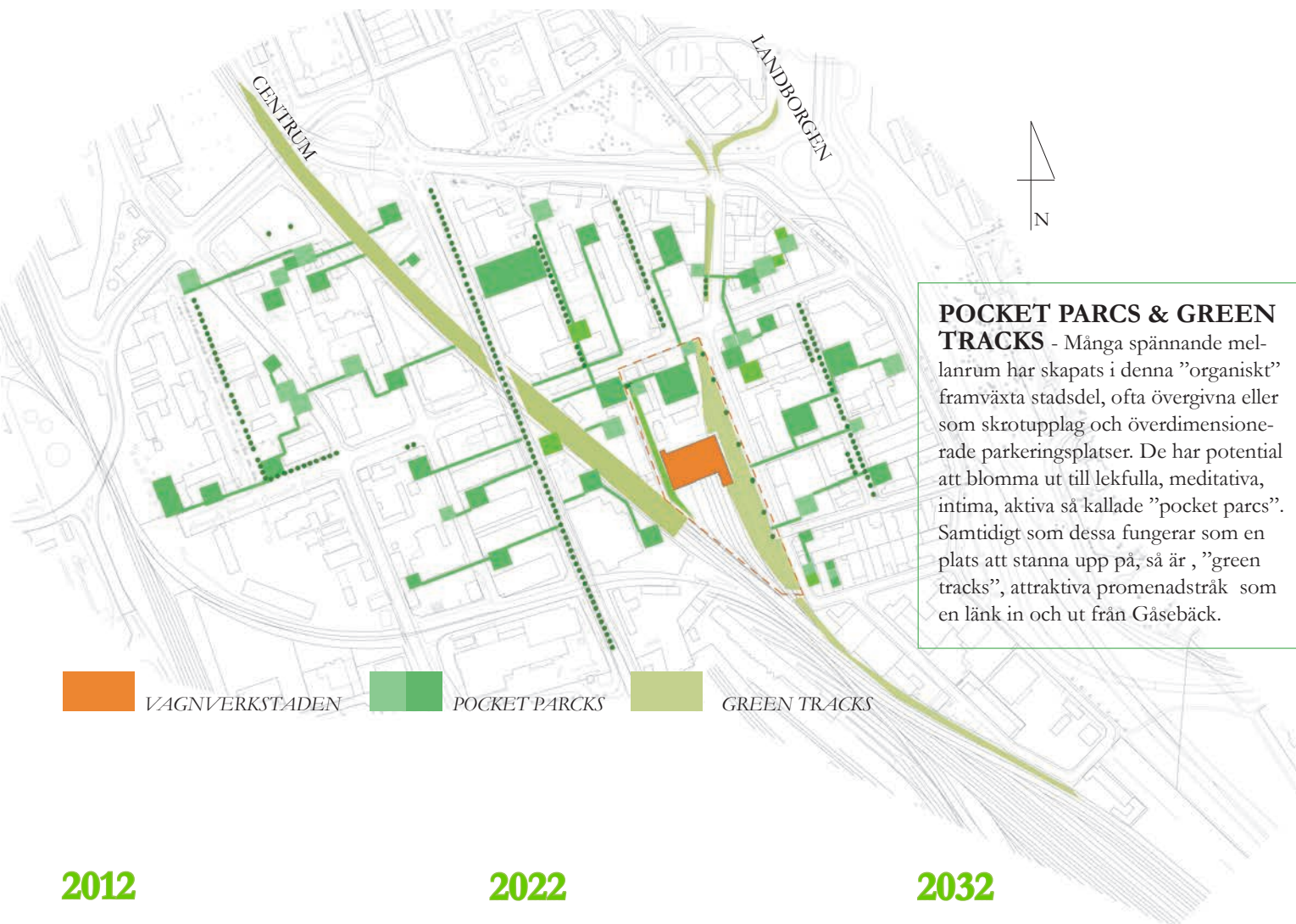
miljö. Vagnverkstaden är en ganska sluten värld - det är en stor svårtillgänglig fastighet, en barriär mot andra där allmänheten inte har tillträde. De anställdas hantverkskunnande och deras samhörighet med platsen, som i ett sekel varit hem för detta tunga industrihantverk, bör inte glömmas bort och har därför ett stort kulturellt värde.

I spåret av det gröna.

De grönområden som finns i Gåsebäck är små och ligger spridda över området. Ett mer koncentrerat grönområde finns emellertid i kvarteren Irak och Orienten i väster. Här finns både planterade träd och buskar, exempelvis tall, men även spår av äldre trädgårdsodlingar med bland annat rabarber, kvitten och kärleksört. Växter som idag slagit rot längs Kvarnstensgatan är flera björkträd, en stor och grann björk invid korsningen Östra Sandgatan och Kvarnstensgatan men också mindre och spretiga björkar längs med Kvarnstensgatan. Där finns även unga ekar, rosenbuskar, hundkex. Inne på vagnverkstads mark växer två ekar utmed bussgaragen. Intill vagnverkstads västra fasad är äppelträd planterade. Vid rälsarna sipprar gräs och ogräs fram. Spårrälsen längs med Kvarnstensgatan är överbevuxen och används delvis till skrotupplag. Trots allt inger växtligheten som slagit rot längs med och mellan spåren en känsla av patina.

Vagnverkstaden idag, med sitt typiska sågtandstak. Invändigt är det högt i tak men mörkt då taklanterninerna med ljusinsläpp från norr är igenbyggda.

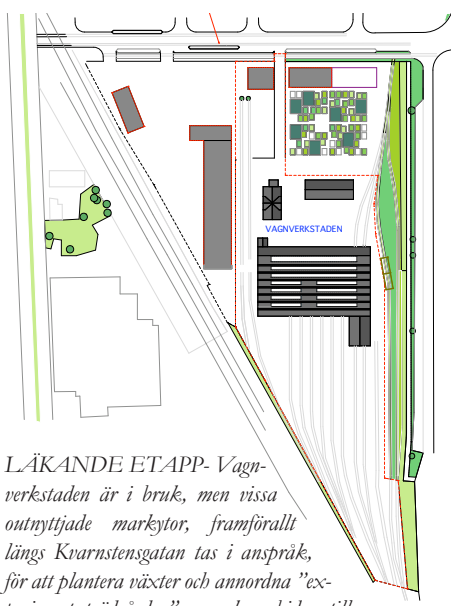

POCKET PARCS & GREEN TRACKS - Många spännande mellanrum har skapats i denna "organiskt" framväxta stadsdel, ofta övergivna eller som skrotupplag och överdimensionerade parkeringsplatser. De har potential att blomma ut till lekfulla, meditativa, intima, aktiva så kallade "pocket parcs". Samtidigt som dessa fungerar som en plats att stanna upp på, så är, "green tracks", attraktiva promenadstråk som en länk in och ut från Gäseback.

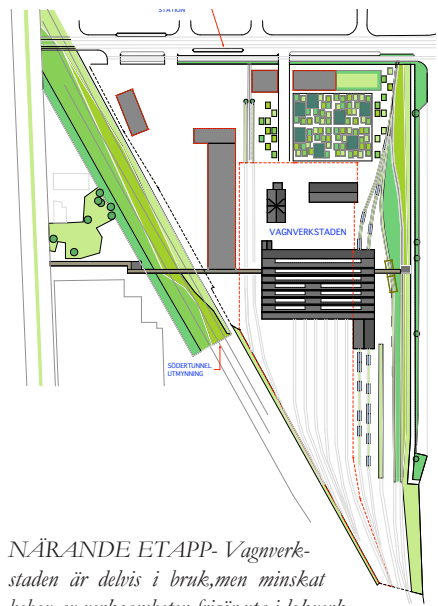
VAGNVERKSTADEN   **POCKET PARCKS**   **GREEN TRACKS**

2012

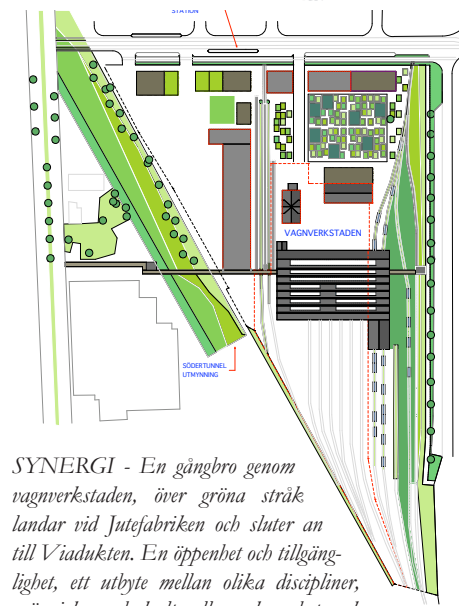
LÄKANDE ETAPP- Vagnverkstaden är i bruk, men vissa outnyttjade markytor, framförallt längs Kvarnstensgatan tas i anspråk, för att plantera växter och annordna "experiment trädgårdar" som kan bidra till jordens läkande, då föroreningar från hård och smutsig verksamhet finns i marken.

2022

NÄRANDE ETAPP- Vagnverkstaden är delvis i bruk, men minskat behov av verksamheten frigör yta i lokverkstaden, som kan nyttjas av ekologisk marknad längsmed Kvarnstensgatan.

2032

SYNERGI - En gångbro genom vagnverkstaden, över gröna stråk landar vid Jutfabriken och sluter an till Viadukten. En öppenhet och tillgänglighet, ett utbyte mellan olika discipliner, människor och kulturella verksamheter skapar tillsammans en stark kraft med ett engagemang som kommer från gräsrotterna.

Längsmed östra delen av bangården finns en rostig stålkonstruktion, rälsar där växter sipprar fram, små ekar och ogräs. Detta blir en växtverkstad med odling som pedagogiskt verktyg.

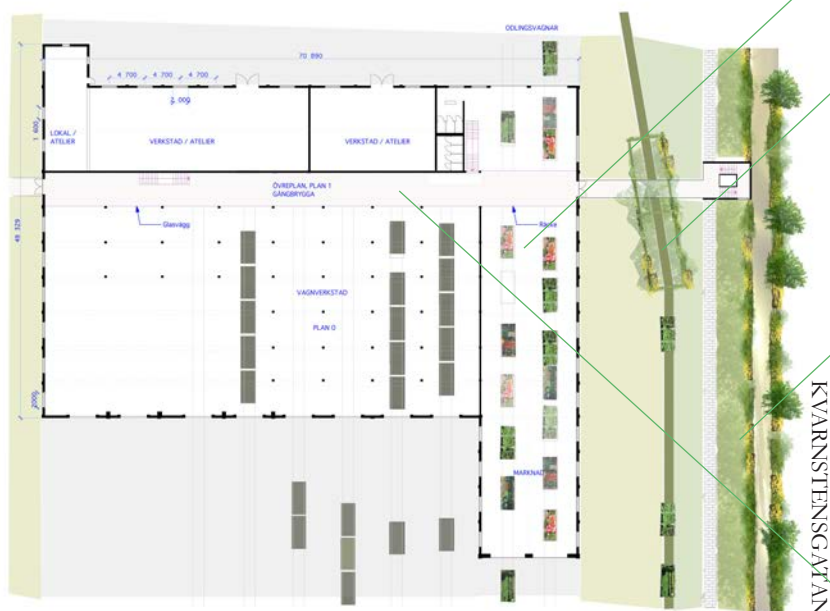

PERMAKULTUR - En pedagogisk och närande odlingspark. Boende, verkssamma i området och skolor kan hyra in sig eller automatiskt få tillgång till en liten lott. Tillsammans lär de sig att interagera liksom enligt naturens process där mångfalden av växter samverkar och ger en bördig, rik och varierande avkastning. Flera bassänger där växter och mikroorganismer renar regnvattnet, bidrar även till ekologiskt samspelt system.

Plan över norra delen av vagnverkstaden. Skala 1:500

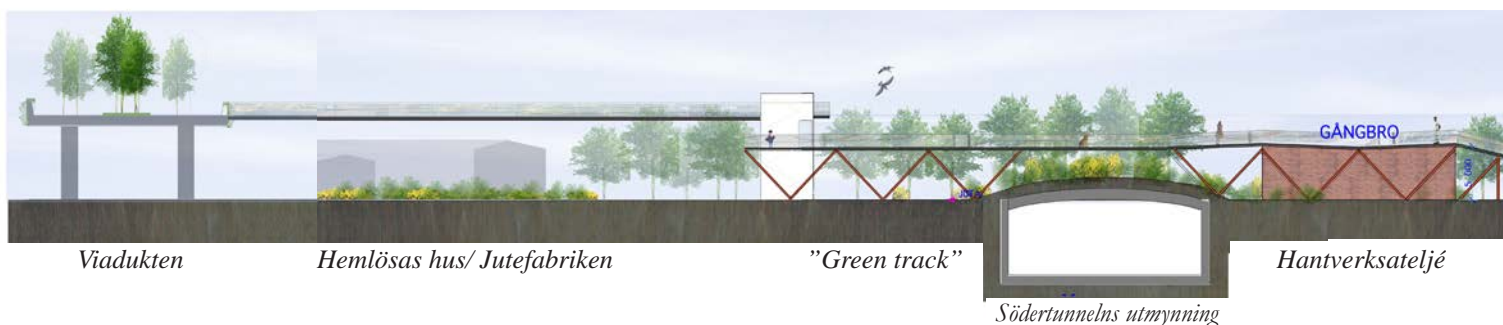
BONDENS MARKNAD - Här säljs närodlade grönsaker & frukter.

MIKROEKOLOGISK OAS - En existerande stålstruktur blir hem för blommor & bin, fjärillar & fåglar. Med hjälp av vajrar som fästs i strukturen kan klättrväxter, som ex. humle, fylla upp och ta fäste för att skapa ett intimt rum.

FYTOREMEDIERING - Stråk av växter med särskilda karaktärsdrag och funktioner bidrar till att rena marken.

GÅNGBRO - Sammanlänkar tornet vid Kvarnstensgatan med Viadukten. Genom vagnverkstaden rör man sig på en inglasad gång med utsikt ner mot den nya implementerade grönsaksmarknaden och vidare till vagnverkstaden.

Plan över vagnverkstaden och "växtverkstaden" i den östra delen av byggnaden. Skala 1:500

Växternas läkande kraft

I första hand bör växter som redan finns på platsen användas. Deras förmåga att ta upp föroreningar bör också studeras. Impediment som ses som ogräs och ogästvänlig grönska har kanske en läkande roll i en hårdmiljö? Ska man behandla detta stråk som orörd natur eller ska den bearbetas? Växtligheten kan lyftas fram som en läkande kraft, som genom mångfalden av arter bidrar till ett microekologiskt system och samtidigt göras till ett tillgängligt attraktivt och pedagogiskt stråk för allmänheten.

Genom sk fytoremediering får grönskan och växtligheten en roll som direkt sluter an till spåren och till minnena från industrin. Växternas samverkan sinsemellan, dess olika karaktärsdrag och lämplighet för upptag av olika föroreningar i marken ger dem inte bara en viktig roll i saneringsprocessen utan fungerar också som rumsbildare. Olika metoder inom fytoremediering finns för att behandla föroreningar. Beroende på växt, kan föroreningen bearbetas genom avdunstning, transpiration eller nedbrytning med hjälp av mikroorganismer och bakterier, upptag i stam och blad som avlägsnas vid skörd mm. En stor mängd arter/växter med djupt rotsystem klarar av att ta upp väldigt höga halter av metall, zink, koppar och bly. Exempelvis rosettskärvför, som är vackert rosa-lila till färgen, kan växa i grusjord och klara väldigt hårda klimat. Salix och poppel är återkommande växter som inte behöver återplantering.

Kostnaden för att sanera mark genom fytoremediering är låg i förhållande till andra konventionella metoder för sanering som omfattar förbränning och extraktion. Metoden är dock mer tidskrävande. Här blir det naturens lag som gäller, och den tidsrymd som växter kräver för att göra sitt i processen att rena marken. Mindre förorenade områden kan ändå samtidigt med fytoremedieringsprocessen fungera som ett rekreativt grönområde utan risk för människors hälsa.

Södra fasaden av vagnverkstaden. Skala 1:500

Ekologisk odling i vagnar utombus / Bondens marknad i vagnverkstaden.

Vagnverkstaden är en fungerande verksamhet idag, som har strikta miljöpolicy sedan ett 20-tal år, vilket innebär många restriktioner för avfall och kemiska produkter.

När växterna har bearbetat marken under ett antal år kan platser som inte varit utsatta för lika starka föroreningar och som har gynnsam jord och bra solförhållande för odling tas i bruk. Parallellt med processen kan permakulturen som "designverktyg" tillämpas. Med permakultur låter man en mångfald av arter, växter, smådjur samverka och dra fördel av varandra för att skapa ett rikt och bördigt odlingsystem. Frukträden ger inte bara frukt utan ger även skydd och ett gyn-

samt mikroklimat. Träden fångar även upp växtnäring från djupa jordlager och ger stöd åt klättrande växter. Marktäckande växter ger skydd åt jorden och hindrar uttorkning.

Permakultur står för långsiktig uppbyggnad. Genom att använda sig av växters naturliga processer och samverkan, som i permakultur och fytoremediering kan vi skapa bättre förutsättningar för ett hållbart samhälle som integrerar boende, arbete, hälsa, solidaritet och säkerhet.

Sektion, skala 1:350

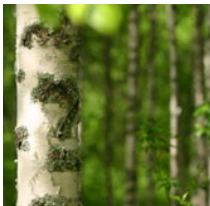
Vagnverkstaden

Bondens marknad

Utsikts "Tornet"

Ars björk

Solros

Korn

Präriegräs

Jungfrubirs

Humle

Salix

Viol

Växtverkstad på rätt spår

Växtverkstad

Mellan spåren och rälsarna längs med Kvarnstensgatan låter man växter sippra fram. Den boggi delen av godsvagnarna, med sammankopplade flaket skulle kunna återanvändas och omvandlas till odlingslådor. Dessa skulle då kunna förflyttas, vid några få tillfällen under året, för att få bästa gynnsamma placering för växtligheten och grödorna i förhållande till solen. Under vinterhalvåret skulle de kunna köras in i den östra delen av "vagnverkstaden" där de skulle kunna fortsätta växa under energisnål, led belysning.

Tornet refererar till ett före detta torn som var integrerat i lokverkstaden, och som har rivits någon gång under andra hälften av 1900-talet.

Här syns tornet den på norra fasaden men som idag är rivet. Skala 1:200.

Det nya "Tornet" blir en utsiktspunkt som i pedagogiskt syfte kan ge en överblick över växtligheten och fyto Remedieringsprocessen i stråket nedanför. Den ska fungera som en länkmedhiss och trappa, med engångsbrosom för besökare vidare in i vagnverkstaden.

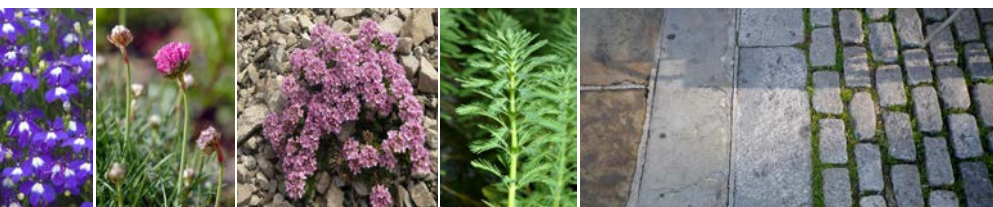
"Tornet" är placerat så att den ansluter till en av rälsarna, som blir ett promenad stråk. Den görs tillgänglig genom en stenbeläggning. Denna fortsätter norrut längsmed Kvarnstensgatan med avslut vid korsningen med Östra sandgatan. Vagnverkstaden fungerar på det viset inte längre som en isolerad tomt och barriär i området, men får en sammanlänkande betydelse mellan olika kulturella aktiviteter i Gäsebäck som kvinnoutställning i Jutan. Spåren talar om en koppling till en värld och landskap bortom detta. På så sätt blir spåren en oundviklig länk mellan det urbana och rurala samhället.

Trift

Rosettkärrfrö

Storslinga

...möter härdjord men varierande markbeläggning.

MOSAIKENS ALFABET!

Peter Hesselgren

I det vidsträckta kvarteret Italien vid Södergatsviadukten samsas idag materialgårdar och verkstäder med stadens brandstation - här finns plats för att testa en pluralistiskt mångkulturell stadsomvandling, med ett enande grepp som sammanbinder Helsingborgs södra stadsdelar med Gåsebäck

Uppslagsplats o. verkstäder

Idag består kvarteret av stadens uppslagsplats- med stora uteytor och enkla plätin-klädda förrådsbyggnader, kombinerat med verkstäder i tegel, och även stadens brandstation. Detta mellan kv. Spanien och den upplyfta optimistiska viadukten.

High-light

Brandstationen som är en viktig arkitektonisk funktionalistisk high-light och landmärke i området- (ark Mogens Mogensen, 1939), är samtidigt ett utmärkt historiskt exempel på att bostäder och verksamheter med fördel kan samsas i samma hus.

En ny gata

I historien har kvarteret förekommit i stadsplaneförslag (t.ex 1955) med en gata i mitten, som hjälper till att förbinda Gåsebäck med centrala delarna av Helsingborg, via Lundbergsgatan på söder.

Värden idag

Dagens extensiva verksamhet i stadens baksida avspeglar en rad värden, som i förstone kan upplevas oansenliga, men som absolut ger platsen karaktär för framtiden:

platsen associerar till:

Högt och lågt i ARKITEKTUR

Inspiration till KONST

Användning som ger PATINA

En miljö som upplevs SPÄNNANDE

Pendlar mellan identitet och kaos

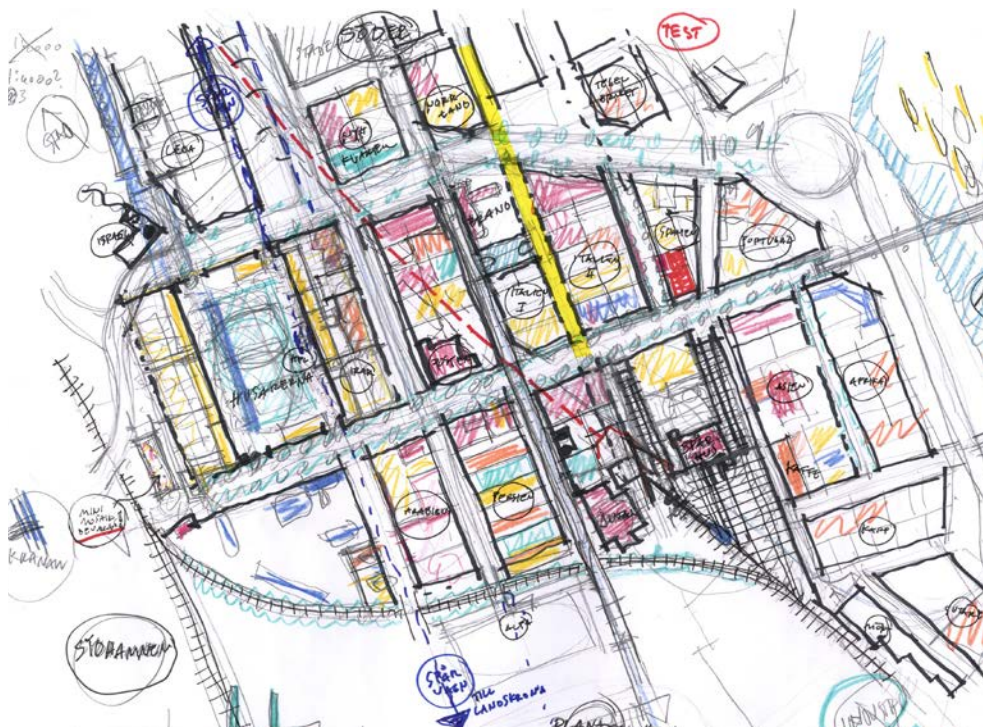
Utmaning att ge KONTINUITET

SYMBOL - Atlantångare

området har:

SKROTUPPLAGETS ESTETIK,

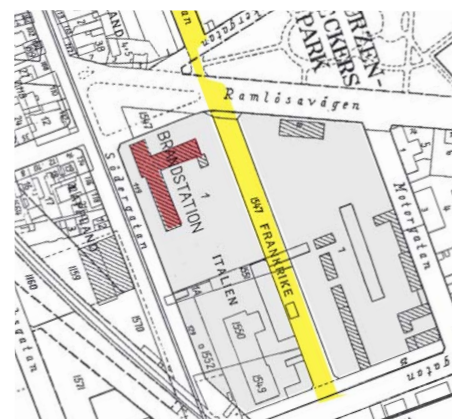
som är nyckeln till strategin för framtidens planering!

Mosaiken

kvarteret Italien idag - stadens uppslagsområde
skala 1:3000@A1

ur 1955 års stadsplaneförslag
skala 1:3000@A1

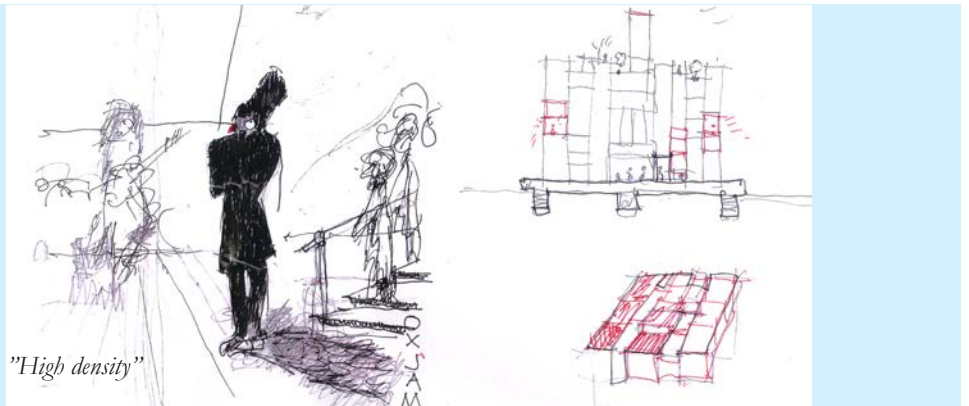
Viadukten och kvarteret idag

upplag

verkstad

Framtidens mosaik

Den enkla kvartersindelningen som finns i området idag ger ett otal olika möjligheter att bygga.

Forstått på strukturen med individuella tomter som finns i de intelligande kvarteren: framtidens stadsbild blir då individer i gemenskap, och med en mix av även ruffa verksamheter och olika typer av boende.

Ekonomi för mindre aktörer!

Använd och utveckla de olika kulturer som finns inom området idag - här finns framtidens småentreprenörer på plats.

Återskapa mixen av bostäder och arbete- den har funnits i stadsdelen!

Strategi

Använd de värden, subkulturer och internationella småskaliga ekonomier inom Gäsebäck som finns idag, så kan framtiden:

Hiitta ny typologi för boende o arbete!

Våga bygga det oväntade

Använd individuella tillbyggnader

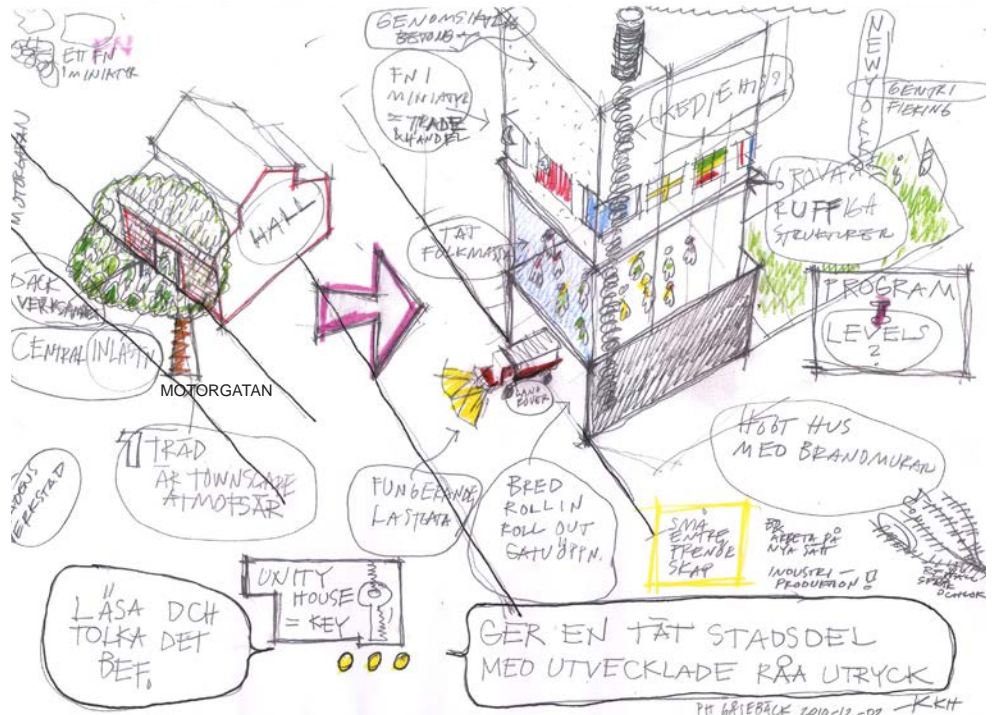
Använd radikal påbyggnad till nästa stadslager!

ANVÄND SKROTUPPLAGETS ESTETIK

ETT FN I MINIATUR MED SINA KVARTERSNAMN!

kvartersnamn: Italien, Spanien, Portugal, Irak, Afrika...

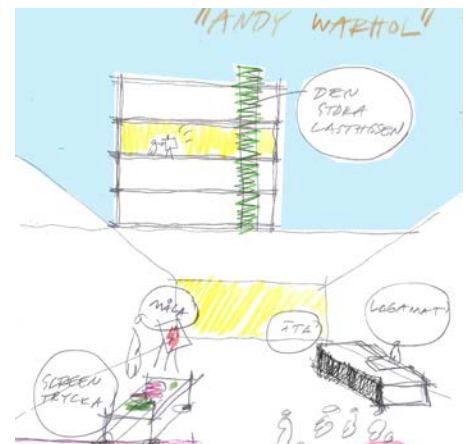
Typologier i äldre och ny infillbebyggelse

Typologi med industriboende

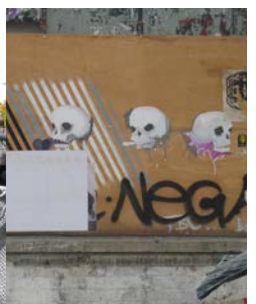
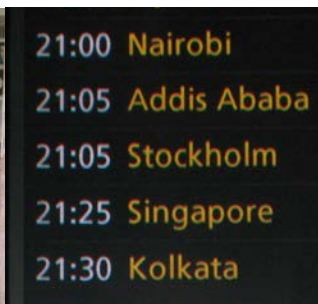
Avläsning av den befintliga bebyggelsens karaktär ger nyckeln till framtidens tätare struktur på höjden som innehåller mosaikens alla möjligheter.

Typologier för framtiden.

Nya bostäder med industrimiljö och rå uttryck ger den individuella friheten att enkelt använda, förändra och ge sitt personliga tillägg till miljön.

Idé om industriboende i råa uttryck

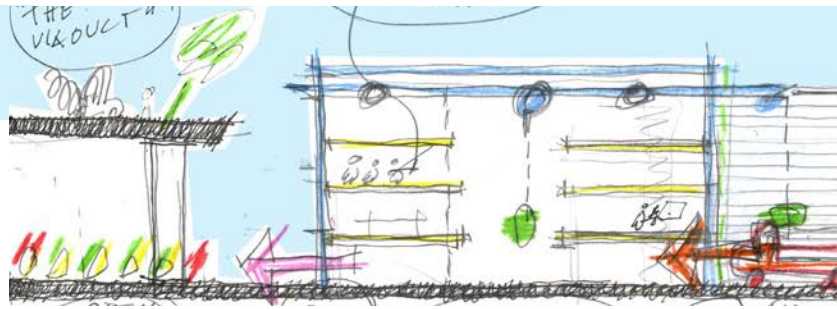

Sätt att arbeta i East End/ London: referens

multikultur

marknad

räggkonst

Idéskiss genom de två kvarteren, med transportlinje till viaduktens

FRAMTIDSVISION FÖR EN INDIVIDUELL ENTREPRENÖR I KV ITALIEN

Kvarterets struktur utvecklas med den typiska enkla industrilådan som utmärkt boendeform!

"GINA - har gediget kunnande från Italien och Milanoslätts kulturlandskap

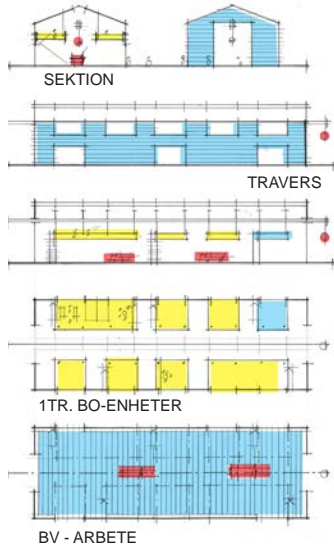
Gina gillar industrilådan som typologi. Behöver billigast möjliga byggande. Har ett intensivt liv med många barn.

Barnvänligheten betyder att alla i familjen finns med mitt i verksamheten, och det fungerar utmärkt för kollektivt boende!"

Huset är tänkt med mekaniska system för transporter, och god kontakt till Gäsebäcks mittstråk Viadukten.

Byggs snabbt och enkelt med industriella system och TRP-plåt.

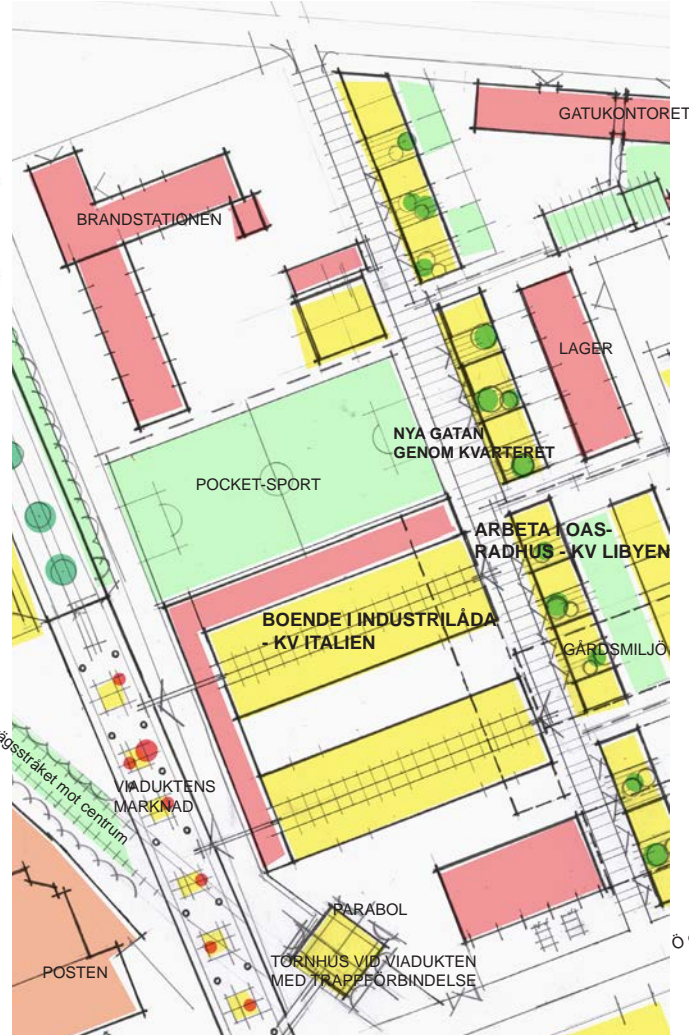
Verksamheten är helt flexibel utan pelare, bostäderna är integrerade med takkonstruktionen.

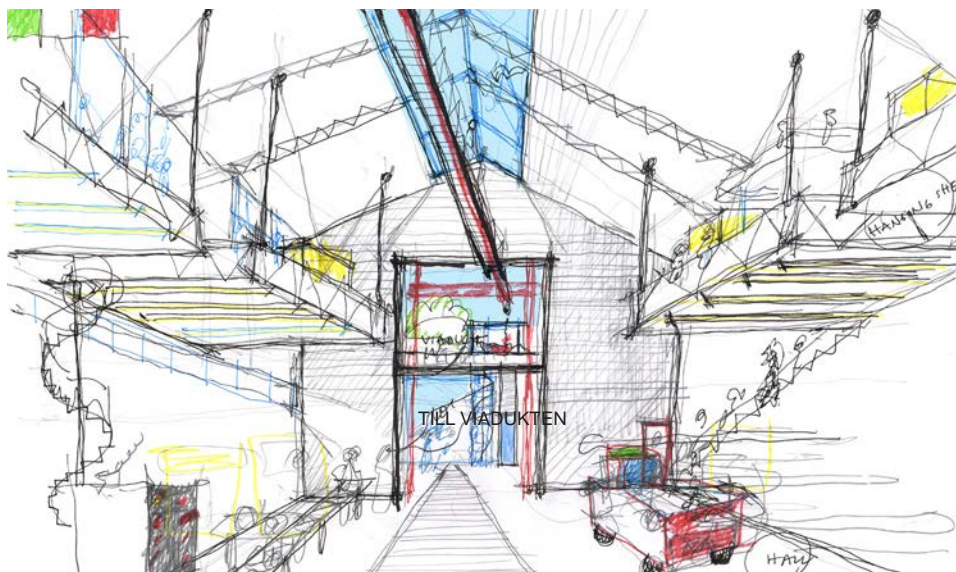
Typologi bo-industrilådan skala 1:11000@A1

Tornhus vid viadukten

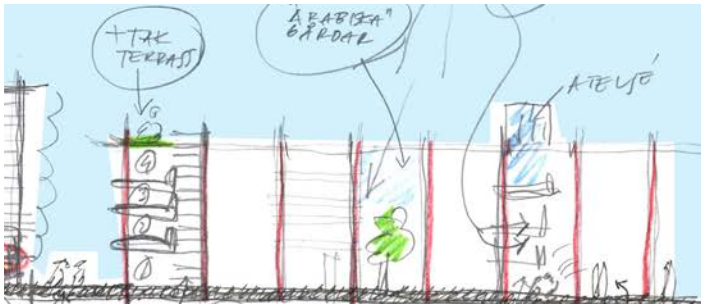
De två kvarteren med exempel på typologier för framtida bebyggelse i

INDUSTRI LÅDAN - DÄR DU BOR OCH ARBETAR I SAMMA RUM!

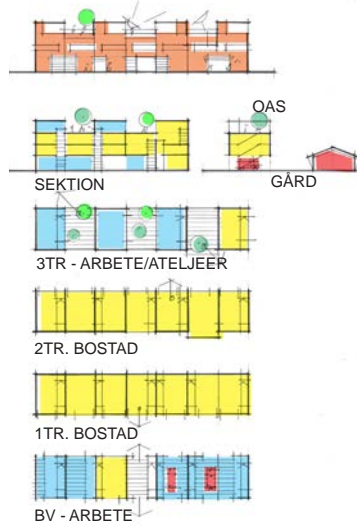
NYA GATAN GENOM KVARTERET SAMLA SAMMANBINDER GÅSEBÄCK MED SÖDER

samlade marknadsrum - möjligheternas plats!

Gåsebäcks mosaik skala 1:1000@A1

Typologi oas-radhuset skala 1:11000@A1

FRAMTIDSVISION FÖR EN INDIVIDUELL ENTREPRENÖR I DET NYA KV LIBYEN

Kvarterets struktur med nordsydliga längor utvecklas med radhusboende på höjden. Bottenvåningar och gårdar kan användas fritt med både försäljning, verkstäder och små trädgårdsmiljöer.

"MUHANNAD - med många idéer från Libyens fria styrkor.

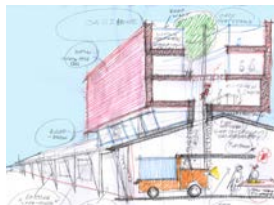
Uppskattar i nuläget lugn och fria tankar. Gillar tätt radhusboende med den privata oasen som centrum.

Behöver avskilt arbetsrum. Det finns i översta plan med ateljéljus och fria utsikter.

Bottenvåning med öppna ytor för intransport och marknadsförsäljning direkt till gatan.

Möjlighet på gården till trädgård eller verkstäder i anknäring till de befintliga verkstadsbusen i kvarteret."

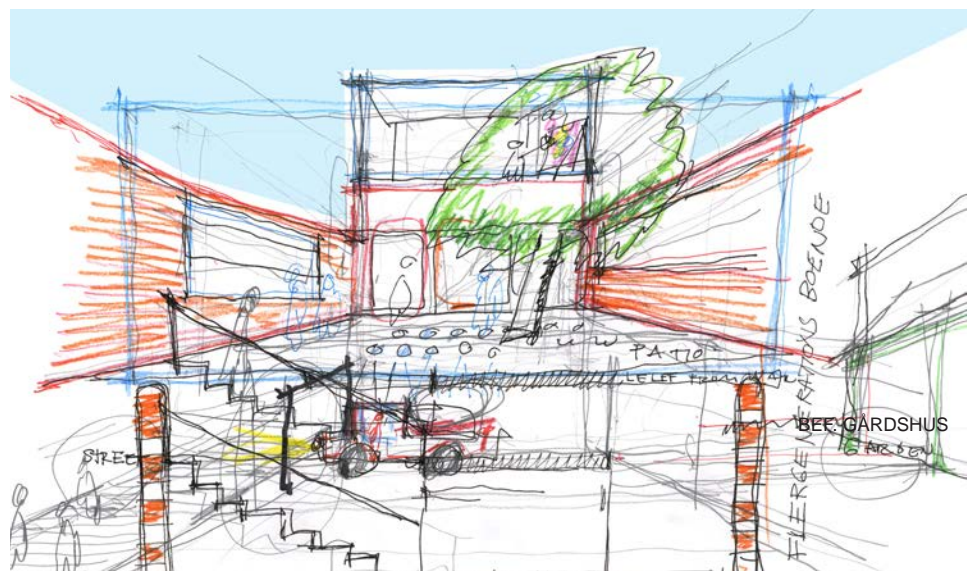
Byggs traditionellt av det tåliga, historiskt förankrade och hårdbrända Helsingborgsteglet.

Radikal påbyggnad på verkstaden

FRAMTIDSVISION FÖR EN INDIVIDUELL ENTREPRENÖR I HELSINGBORG

RADHUSENHET MED ARBETE OCH BOENDE RUNT DEN UPPLYFTA OASEN

TABULA RASA

TABULA NON RASA

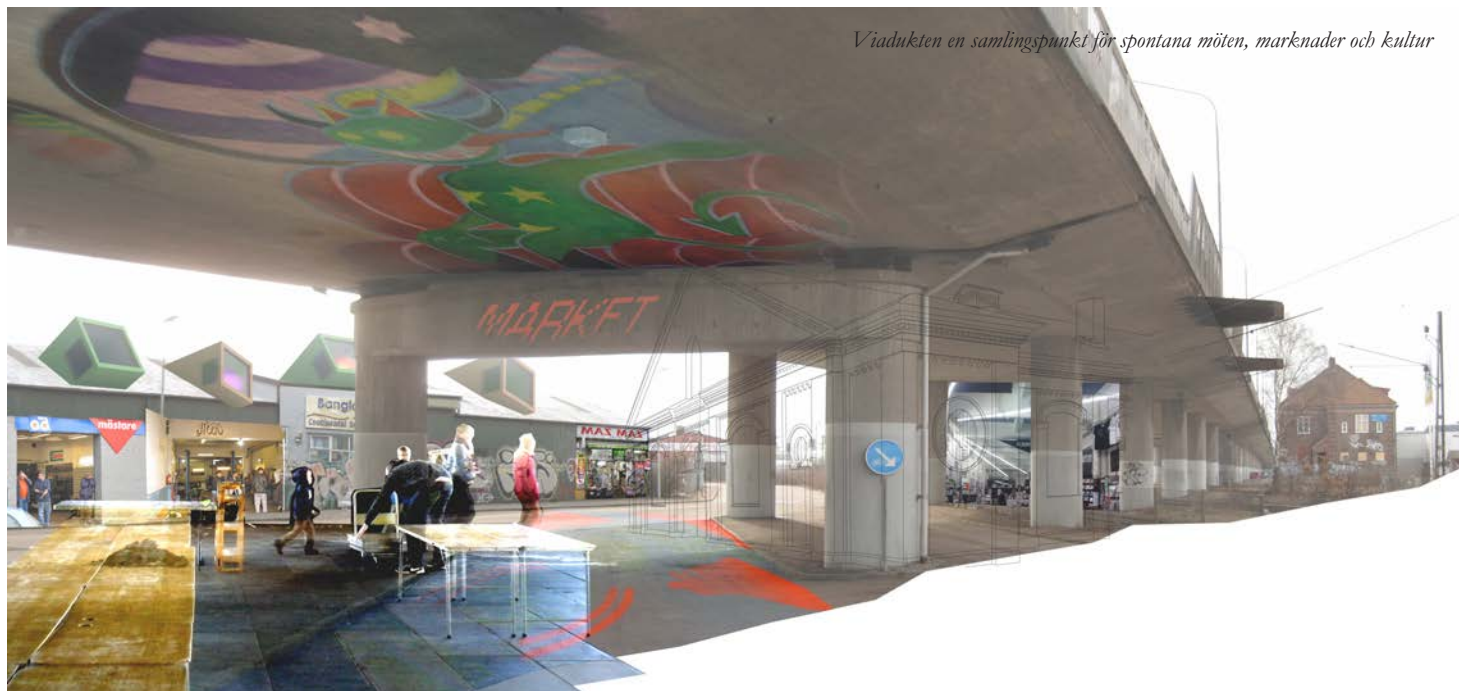
Tommy Carlsson

TYOLOGI UTAN TYP ?

Industriområden har ofta en brokig karaktär med en tillsynes oplanerad bebyggelse, typiskt otypisk. Vacker? En ful ankunge med potential? Eller har dess brokiga karaktär för svårt att hävda sig i nymodernismens homogena och ytliga pastischer? Det förefaller enkelt för ekonomiska intressen som driver exploateringen att skövla dessa mer och mer sällsynta områden, för att inte säga unika.

Utan förståelse och det ansvar som kommunen borde agera utifrån, står industriområden med dess typiska karaktär runt om i Sverige utan försvar. Smutsiga, fula, kriminella och osäkra områden uppfattas de i de för tillfället passande utlåtanden som kommunerna författar när de ”analyserar” industriområdena, innan de marknadsför dem med senaste utopiska framtidsvision för att säljas till högsta marknadspris.

Bostadsbrist och stadens framväxt

Stadsplanering som verkar för ett hållbart samhälle från social, ekologisk och ekonomisk synpunkt är de flesta kommuners utåtriktade propaganda. Det innebär att motverka segregation och skapa en blandning av olika typer av boende och upplåtelseformer, att verka för gång-, cykel- och kollektivtrafik och att mixa boende och arbete. Stadens framväxt och planering saknar just de parametrar som skapar ett hållbart samhälle, när den maximerade vinst för både mark och avkastning på byggnaderna som de stora byggbolagen och kommuner kräver, inte tar hänsyn till att de sociala klyftor som finns ökar. Där sociala, ekologiska och ekonomiska aspekter kan mötas i samhället är platser enbart förunnade de ytterst få som har de ekonomiska resurserna. De sociala grupper som hamnar utanför den nya stadens framväxt förflyttas nedåt på stegen och utåt från staden. Om inte ekonomiska och sociala aspekter hanteras på jämlikt vis vid planeringen av stadens utveckling ökar segregationen av medborgarna och i takt med den förslumning av de försummade områden runt staden.

Kan det typiskt otypiska och fula symbolisera den diversifiering vi saknar i planerandet av stadens framfart?

Tabula Non Rasa är ett nytt verktyg i den nya verktygslådan för stadens planering: att, förändra, addera och programmera om utan att radera de resurser som redan finns etablerade. Industriområdets karaktäristiska egenart är sprungen ur just kontinuitet - ett område i ständig förändring. Det är dags att förändra planeringsprocessen och ansvaret för resultatet av stadens framfart, med nya metoder för användaren i fokus.

Jag vill verka för arbetsplatser och bostäder med en multifunktionell detaljplan möjlig-

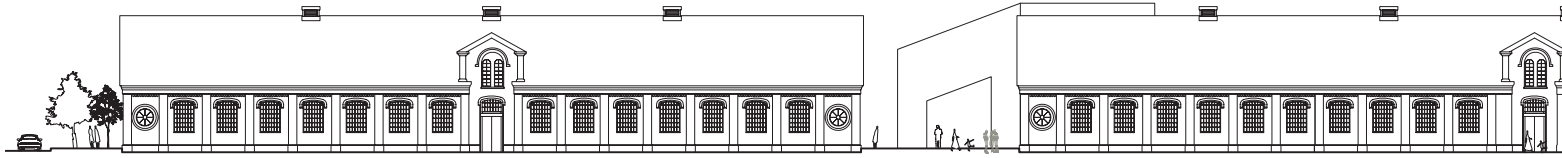
transformeras till arbetsplatser. Samråd bör ske innan flerbostadshus byggs: hur vill de tilltänkta boenden bo? Vilka behov har de? Kanske har de sex barn och en arbetande låginkomsttagare som försörjare. Vi behöver en uppdaterad planeringsprocess där användningen av informationsrevolutionens dynamik och möjligheter används.

Exploateringsbehovet för stadens tillväxt kan med hjälp av invånarna nå snabbare resultat och tillfredställa bostadsbristen. Arkitekterna och planerna har ansvar att förverkliga ett hållbart samhälle och att inte slentrianmässigt utföra vilka planer som helst.

KONTOR

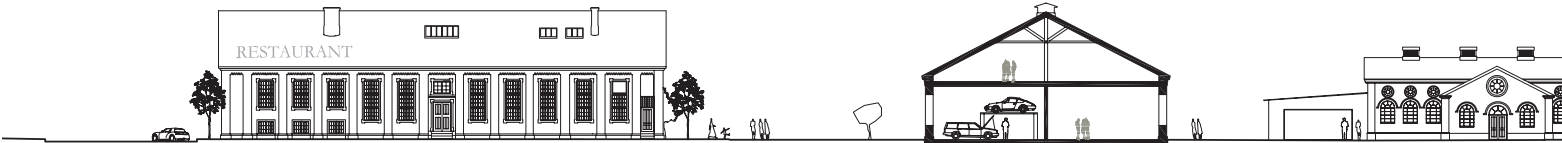
KONSTHALL

SAMRÅDSHUS

MIKROTOMTER MED KOLLEKTIVHUS

Sektion 3, 1:300 A1

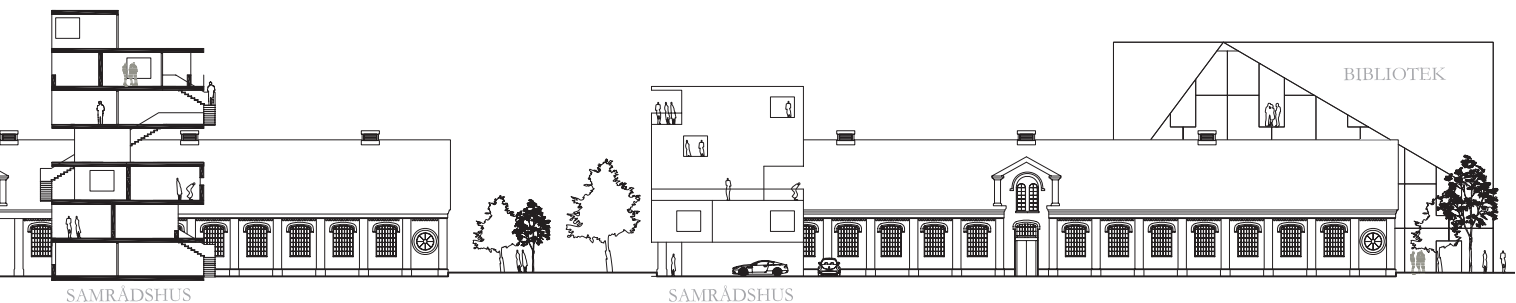
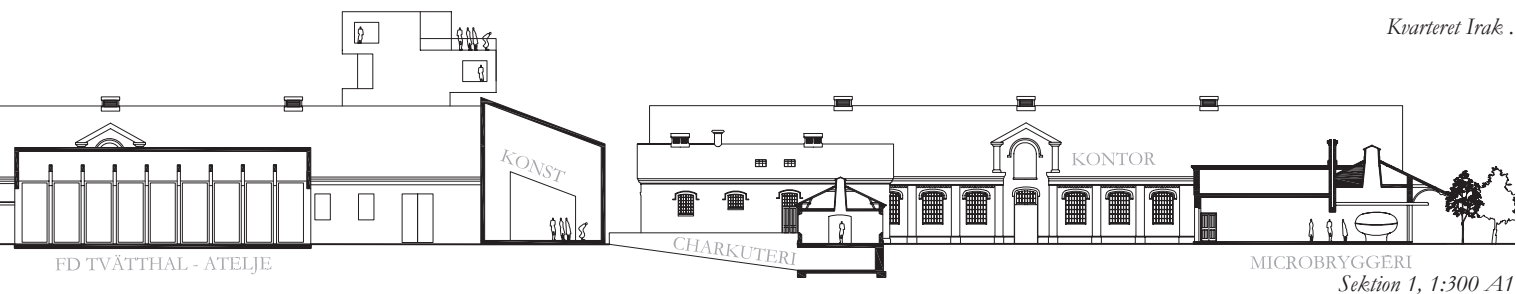

CLASSIC CAR SERVICE

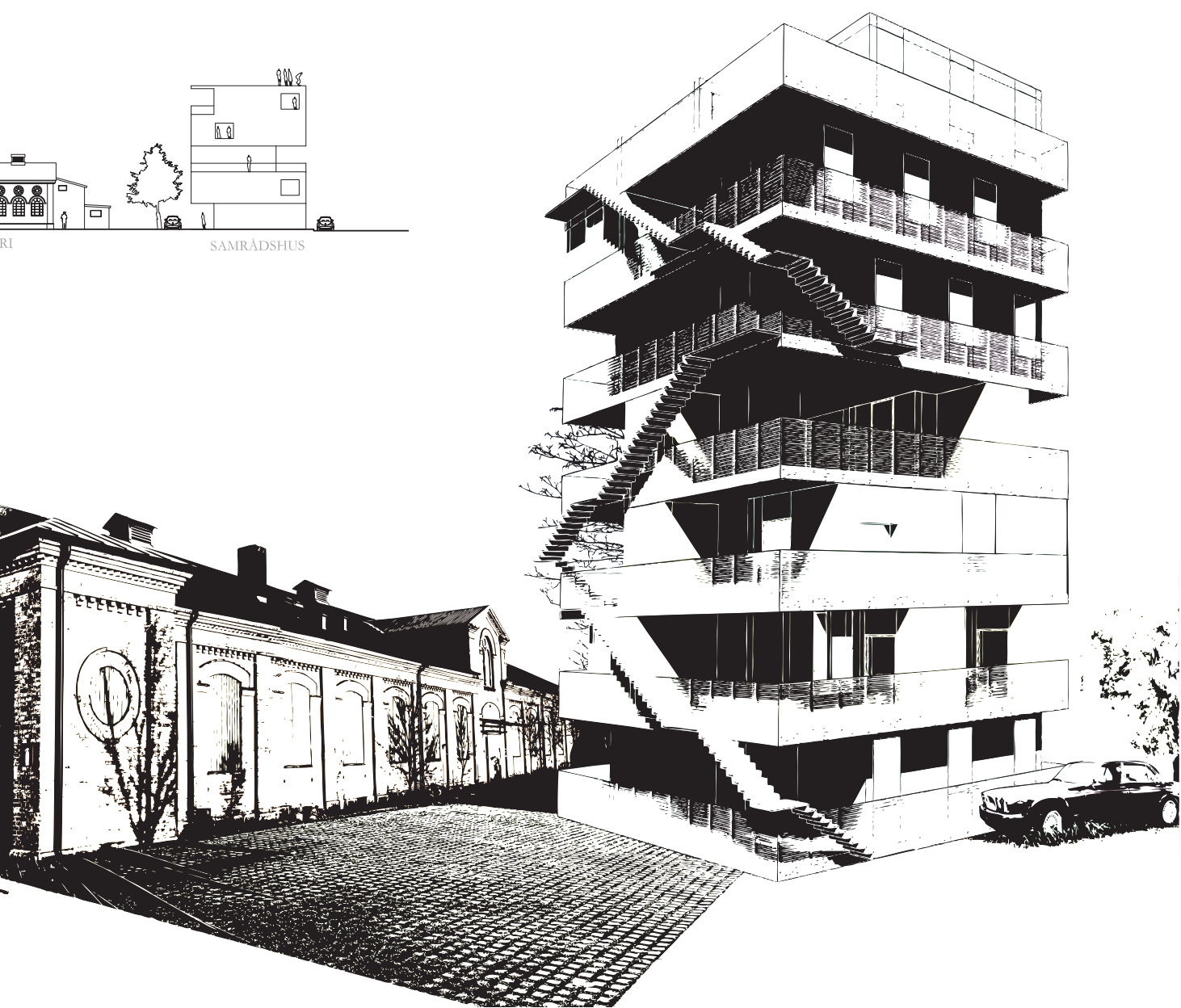
MIKROBRYGGERI

Sektion 4, 1:300 A1

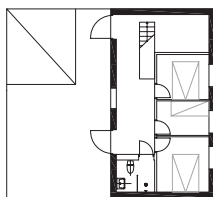

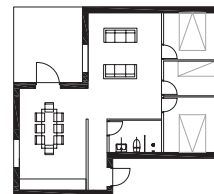
- Översikt kv. Irak, nya bostäder tillsammans med blandade verksamheter

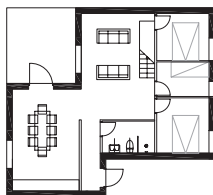
**MODUL
105**

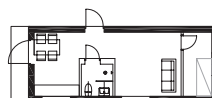
MODUL 70

MODUL 40

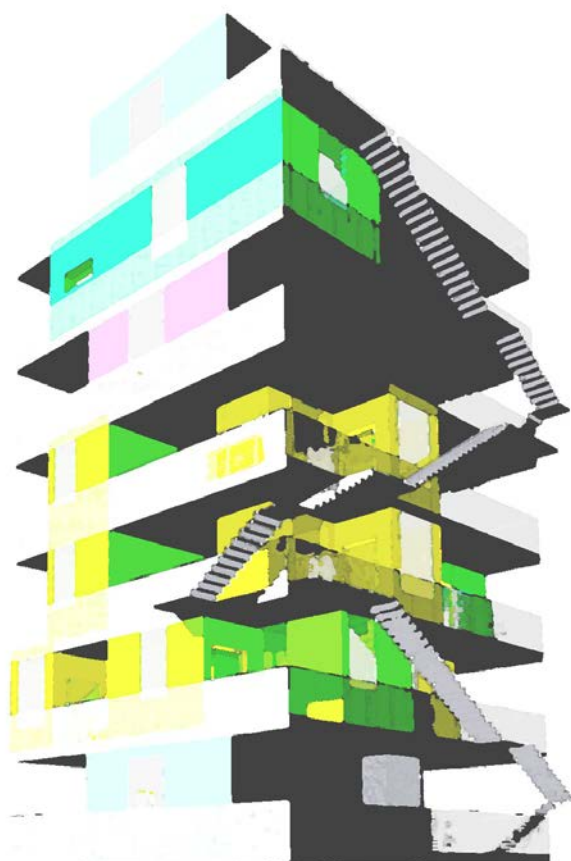
MODUL 30

MODUL 20

**MODUL
10**

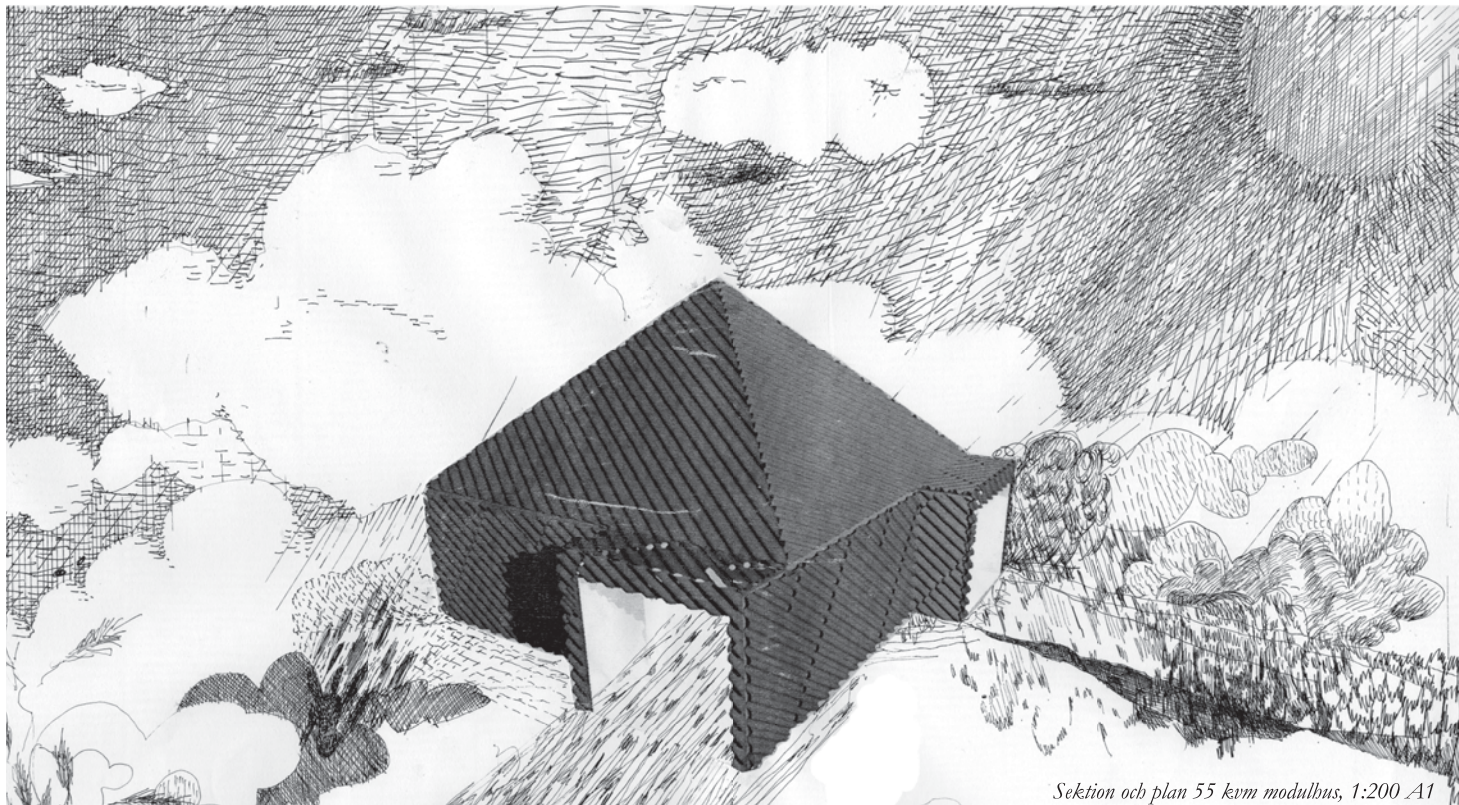

Samrådshuset

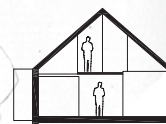
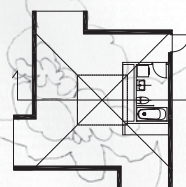
Community-planering i byggnadskalan, samrådshuset byggs i samråd med de som faktiskt skall bo i huset. Skalan på lägenheter är helt anpassat efter det behov som råder i samhället och inte efter de regler som dikteras att passa de stora byggentreprenörer som hittills haft monopol på byggmarknaden. Det finns bra exempel på ansvarsfullt byggande ur många aspekter, i samrådshuset är ekonomi en viktig aspekt. Det skall vara billigt att leva i den nya staden. I Danmark finns det projekt som är genomförda till en kostnad av 5000 kr/kvm, det är en rimlig kostnad, inte 30.000 kr/kvm som är brukligt när områden i staden planeras i Sverige. Med en planeringsmetod som sker ad hoc och dess utförande med lådliknande tillägg som efter hand adderas så får samrådshuset en karaktär som passar i en brokig miljö som ett industriområde i förvandling.

Vi bor här!

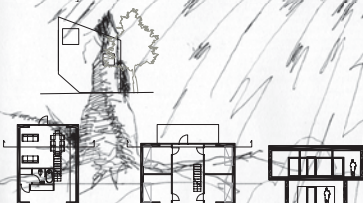
Familjen med 6 barn och låg inkomst, en liten familj med 2 barn och med större prioritet på fritiden än arbetet, studenter med mycket låg inkomst och dom som vill bo i en miljö där mångfald betyder något på riktigt. Ansvaret för våra resurser nu och i framtiden står nummer 1 på dagordningen i föreningen samrådshuset.

Sektion och plan 55 kvm modulbus, 1:200 A1

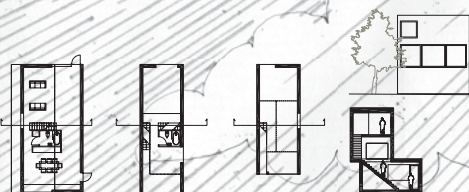
Sektion, plan och elevation 65 kvm modulbus, 1:400 A1

Planer, sektion och elevation 100 kvm modulbus, 1:400 A1

Planer, sektion och elevation 140 kvm modulbus, 1:400 A1

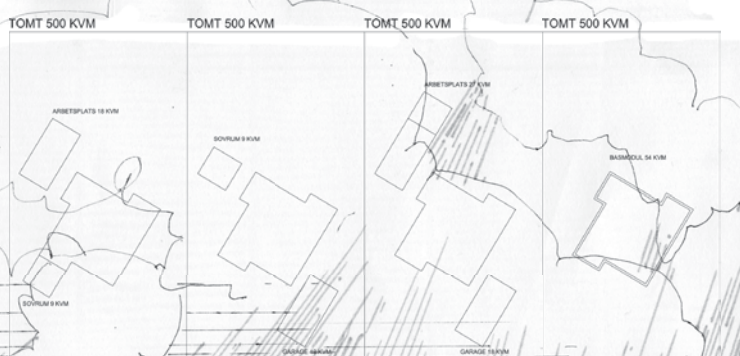

Planer, sektion och elevation 240 kvm modulbus, 1:400 A1

Mikrotomter -Infill

Då stadens framväxt breder ut sig är infill en metod att komplettera en befintlig typologi med mindre enheter utan att riva och på det sättet tillföra bostäder eller arbetsplatser. Om fastigheterna styckas i små delar så kan det bli ekonomiskt möjligt för alla att delta. Den täta och låga bebyggelsen kan även komplettera industriområdet på lämpliga platser dock med varsamhet då mellanrummen är en viktig parameter i industriområdets karaktär. En stark karaktär som förstärks med små disparata volymer med låg byggnadshöjd.

Sektion 5, 1:400 A1

sektion 5

Detaljplanen - omsorg om vår tid

1.1 Individiden.

Att utgå från individen när man planerar en stad eller ett område är långt ifrån något vedertaget. Istället har stadsplanerare, beställare och politiker trots vad många tror format områden och styrt hur vi ska bo, vilken utsikt vi ska ha, var vi ska leka osv. Den kollektiva tanken har länge fungerat som en måttstock vid planering av nya områden, medan individen har fått anpassa sig och förhålla sig till de hus och miljöer som finns till bud.

Den nya staden bör istället ha sin utgångspunkt i individen. Den måste tillåta människor att vara en del av sin framväxt, de måste få känna ansvar och delaktighet, få en möjlighet att välja sitt boende.

1.2 Mångfald

Staden funderar mycket på om rätten till en bostad är en mänsklig rättighet. Den nya staden vill ge alla en möjlighet att kunna bo någonstans. Därför måste vi skapa förutsättningar för alla typer av människor att kunna flytta till staden.

1.3 Multifunktion.

Det måste till en ny typ av bebyggelse som är anpassad till dagens samhälle. Vi kan inte planera för en kärnfamilj. Byggnaderna skall klara nya krav, den ska kunna förändras från bostad till lokal, från daghem till äldreboende, från butik till undervisningslokal och tillbaka igen. Den multifunktionella byggnaden är en del av den multifunktionella staden, den medger och stimulerar en förändring. En hög förändringspotential är en förutsättning för staden framgång. Den nya staden är indian. Först ägde hon allt, sedan ingenting. Hon kallar sin mark för "tierra". Den är helig. Men den borde vara helig för alla. Den nya staden vill göra det möjligt att låta flera aktörer bygga på denna mark. Därför delas den upp i mindre bitar så att alla ska ha råd att köpa en bit av den heliga marken.

1.4 Social dynamik.

En viktig kvalitet är upplevelsen av människan. Många och olika människor. För att uppnå en social dynamik och inte skapa homogena grupper krävs dynamiska boendeformer och en frihet att kunna välja bland dessa. Den nya staden vet att folk vill bo på olika sätt vid olika tidpunkter. Därför möjliggör staden för att hyresrätter, bostadsrätter, äganderätter och 3-d fastigheter kan leva sida vid sida.

1.5 Restaurering & resurser

Att tidens tand sätter sina spår är ett känt faktum men nu är det dags att förstå vilka värden vi har! De mest opolerade miljöer kan ha stora kvaliteter. Brokiga miljöer berättar en historia, en berättelse om identitet både då och nu. Raderandet av vår historia är en sorglig berättelse om vår samtid, dels att vi inte bryr oss om de dyrbara resurser vi alla skall dela på och dessutom oförmågan att vilja förstå vilka konsekvenser byggandet av staden har framgent. Stadsplaneringen lider ofta av idén med ett förbestämt mönster, en form som skall passa alla, men tiden förändras och så även människorna. Den förbestämda formen är också fabricerad med egenskapen att förbrukas. En beräknande ekonomisk formel. Miljöer för framtiden är adaptiva och förstår att berättelsen om vår historia är värdefull. Byggnaders olika skeenden genom historien berättar också en historia -vilka resurser och behov som har varit nödvändiga och vackra. Dessa berättelser är en resurs och de är värda att försätta sin resa igenom tiden för att kontinuerligt berätta om tidens ständiga förändring.

Statistik från Helsingborgs stad

Folkmängden 2010, delområde och födelseland				
Sverige	% av tot.	Utanför Sverige	% av total	
Drottninghög	1626 54.16%	1376 45.84%	3002	
Slottshöjden	3267 89.04%	402 10.96%	3669	
Söder	2611 66.08%	1340 33.92%	3951	
Helsingborg	103069 81.31%	23685 18.69%	126754	

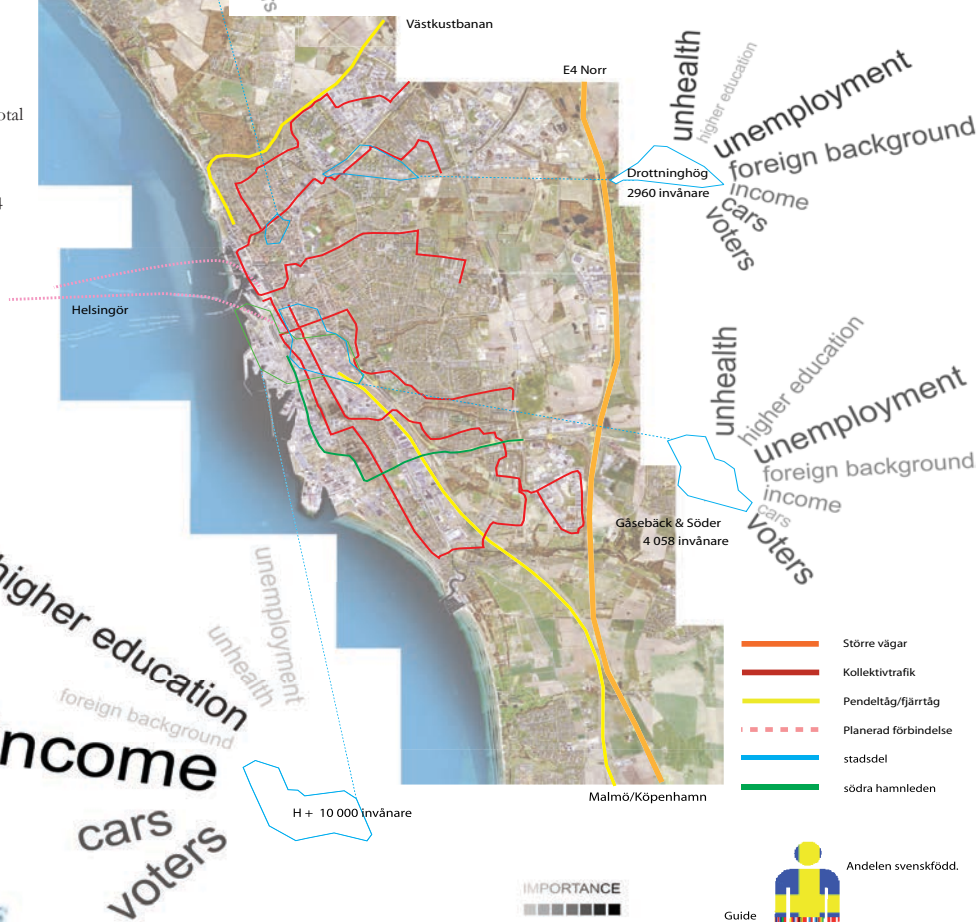
Öppet arbetslösa 2010		
Drottninghög	121	4.03%
Slottshöjden	62	1.69%
Söder	114	2.89%
Helsingborg	2492	1.97%

Förvävarsarbetande 2010		
Drottninghög	855	28.48%
Slottshöjden	1787	48.71%
Söder	1460	36.95%
Helsingborg	54178	42.74%

Bilar per 1000 invånare 2010		
Drottninghög	228	
Slottshöjden	351	
Söder	242	
Helsingborg	387	

Valdeltagande år 2006		
Drottninghög	60%	
Slottshöjden	77%	
Söder	63%	
Helsingborg	78%	

Eftergymnasial utbildning 20-64 år		
Drottninghög	17%	
Slottshöjden	45%	
Söder	31%	
Helsingborg	35%	

INNEHÅLL

ENGLISH SUMMARY

---

s. 1 **ARKIPUNKTUR I HELSINGBORG**

ARCHIPUNCTURE IN HELSINGBORG – PINPOINTED INTERVENTIONS FOR CULTURAL HERITAGE CITY TRANSFORMATIONS.

“Conservation – a global concern” is the subtitle for this year’s theme on city transformation. Based on studying conservation practices in England – London, York and Sheffield - we have devoted the work to general issues found in Helsingborg, focussing on different parts of the urban texture. They concern the additions and infill projects, avoiding gentrification in the highly prioritised city centre with its historic architecture, as well as in the disenfranchised industrial suburb with its temporary solutions and multifaceted ethnicities. We have studied how the views and city routes in the urban landscape should be emphasised so as not to disappear, and we have looked closer at the city harbour area and how it can be exploited without losing local memories. The studies were made in the context of what might be the largest city development project in Sweden today; H+. We have reviewed and propose certain planning alternatives to H+ that embrace the small-scale potential of the place. One question specific to Helsingborg is safeguarding the dominating cliff of Landborgen. This too touches on issues that are becoming increasingly topical internationally: letting the compact city development find unison with the local topography and users’ divergent values, to safeguard the multiplicity of the place.

---

s. 2 **ÖRESUNDSREGIONEN**

THE ÖRESUND REGION, HELSINGBORG

The Öresund region, with its 3.6 million inhabitants, is marked by a strong belief in future and expansion. Helsingborg is part of this. The planned infrastructural development between Helsingborg and Helsingör will be consequential to the area. It is a high-speed railway and a strategically important port. This will demand a well functioning and sustainable city development. New growth rings will give their mark on the city. It is important to respect the different areas’ historic values and cultural heritage in this extensive city transformation.

---

s. 4 **LONDON - HELSINGBORG**

London and Helsingborg differ in the most obvious ways. A world metropolis with millions of inhabitants and round the clock activity does not easily lend itself to comparison with a smaller city in the south of Sweden. But below the surface are similarities that are worth highlighting in terms of our approach to managing city transformations in Sweden. Both cities have major investments in infrastructure and business districts, although on notably different scale. At the cost of cultural heritage in the urban texture at times. We do not consider London’s transformation of the historic centre into skyscrapers a good model. Other cases from the British capital however, exemplify a careful and aesthetically pleasing union of new development and existing historic fabric.

---

s. 6 **CENTRUM - LANDBORGEN**

THE CENTRE - LANDBORGEN

Helsingborg has a unique view with Kärnan tower on Landborgen’s slope, characteristics that make the backdrop to the low-lying urban area below, towards Öresund. The city skyline and water-frontline, and the views out over Öresund are important for the identity of Helsingborg. They also carry symbolic value for the city.

STADENS STRÅK

s. 8

ROUTES THROUGH THE CITY

The three north-south running routes through the city centre are experiential characteristics to Helsingborg, the Landborgen route, City route and the Water-front route, with spaces where they meet the routes running east-west. Views and connection between the city and the water are notable in several places. Routes and views should be preserved and developed because the city's location by Öresund and Landborgen are so important to the identity of Helsingborg.

FRÅN KÄRNAN TILL HAMNTORGET

s. 10

FROM KÄRNAN TO HAMNTORGET

The axis Kärnan – Stortorget square – Hamntorget square is an important route with fantastic potential. By consolidating and developing some places it will become even more attractive. It is a strategic route connecting the city's various directions and has a great view from Landborgen hill down to the harbour with Helsingör in the far distance. The history is easily readable in the architecture and the route is essential to the city's identity.

KÄRNAN - ETT SVÅRTILLGÄNGLIGT LANDMÄRKE

s. 12

KÄRNAN - AN INACCESSIBLE LANDMARK

The tower Kärnan can be considered an asset that the town does not make sufficient use of. Helsingborgs development is greatly affected by the presence of Kärnan. Is it possible to imagine a change at Kärnan to make it more accessible, more than one hundred years after the last big intervention?

Jessika Jönsson

MÖTESPLATS SLOTTSHAGEN

s. 14

MEETINGPOINT SLOTTSHAGEN

It is possible to develop a new meeting point by the Terrass stairs in Slottshagen park – new public spaces for the city that correspond with the park, the tower Kärnan and the history of the place. It is a strategic location and a node in the city's structure where the east-west axis Kärnan – Hamntorget square meets the north-south route along Landborgen.

Anette Lund

INFILL I CENTRUM

s. 16

INFILLS IN THE CENTRE

The increasing economic pressure on central properties in large cities, demands a renewed view of conservation of heritage buildings. It is important in the planning process to dedicate time for research and documentation in order to keep the historic values of a building. The design process also needs to respect the historic circumstances. This could improve the context in an overly renovated building or place that has lived through many negative changes without a comprehensive view. Equally, new additions to the city fabric can contribute to the future heritage values, if they are of good quality. I have studied a space that can be used more efficiently. A “non-space” with the potential to be more public and intimate than the neighbouring Stortorget square by Kärnan.

Marika Strömberg

KULTURHAMN HELSINGBORG**HARBOUR FOR CULTURE HELSINGBORG**

How can we respond to today's demands of city development? Let the site express its history alongside new construction. To analyse and strengthen the site's unique character and qualities and at the same time make use of the creativity that already exists. Example: The area around Ångfärjan.

Helena Wennerström

**HELSINGBORGS HAMN - NYTT OFFENTLIGT RUM
FÖR STADSBOR****HELSINGBORG HARBOUR - NEW PUBLIC SPACE
FOR CITIZENS**

There have always been meeting places. Humans have a need to stimulate their senses, to express opinions and learn from others, to consider and be considered. The public space is the meeting place for our everyday routines, which takes place in the grocery store, cafe, square or park. Helsingborg face a comprehensive urban development of the South Harbour and the remaining parts of the North Harbour, where Kv Ångfärjestationen and Hamntorget included. My suggestion is to use this cultural environment as a public space where new and existing buildings are mixed in a prudent manner.

Malin Brusewitz

EN RÖD LINJE GENOM HELSINGBORG**A RED LINE THROUGH HELSINGBORG**

Together with Kärnan and the Town Hall, the Landborg walk is one of the most important landmarks in Helsingborg. As it reaches through the whole city, from north to south, and marks Helsingborg's geographic span and urban structure, it provides an excellent opportunity to successfully integrate the various social stratas in the city, a connecting green park, an identity that you can refer to that is not exclusive to the city center.

David Noriega

UTSIKTER OCH INSIKTER**OLD AND NEW POINTS OF VIEW**

The view from Landborgen is key to understanding Helsingborg, both its history and structure. The slope and the open vistas are geographic points of reference to locals and visitors alike, and seeing the city's structure through the main routes conditions movement therein. The link between the sea and Landborgen is the city's most important characteristic and should be emphasised through the views.

Leena Seim

SOFIAKÄLLAN - EN KULTURHISTORISK RESURS**SOFIAKÄLLAN - A CULTURAL HERITAGE RESOURCE**

During the 19th century two springs were discovered in the northern parts of Helsingborg, in Hälsodalen (Healthvalley). One spring rich in iron Helsan and one saline spring Sofiakällan. Hälsodalen was marked by vibrant activity with buildings dedicated specifically to the water drinking tradition, restaurants and music pavilions during the heyday of drinking spring water for health. Sofiakällan is the only remaining spring water-drinking establishment on the site, but the valley has not retained the scenic idyll it once boasted. It is important to attend to the historic values in order to revitalise the area.

Dan Larsson

VISUELL UPPLEVELSE UTAN SYNINTRYCK**VISUAL EXPERIENCE WITHOUT SEEING**

Vision is the primary sense for most people for experiences, processing and understanding of all material things. Even spoken narratives often take their hold in an imaginary picture of how something is or has been. It can be fundamental to imagine how things look to be able to participate on equal terms in the materialistic world. The visual impressions have a central meaning, but they can also be complemented through highlighting the powers that other sen-

ses have on our experience. The character of a place can be clarified through elements that work in a visualising way – to make things visible for people that cannot see, with things such as detailed historical information, paths, greenery, sounds and scents. This city transformation idea focuses on redesigning the cultural heritage environment at the health water spring Sofiakällan by Hälsovägen in Helsingborg, to make it more experientially accessible for visually impaired people.

Hedvig Bellberg

NÄRLUNDA BOSTADSOMRÅDE

s. 46

NÄRLUNDA RESIDENTIAL AREA

Närlunda is located 1,5 km south of the city of Helsingborg. The area is situated on the hill of Landborgen, approximately 24 meters over sea level. It borders in the south to Jordbrodalen valley that contains the Gåsebäck-ravine. In the west, below the slope runs Malmöleden motorway, which in today's form represents a border towards the Gåsebäck district. To the north is a green area with a characteristic pit, which is a former place of clay extraction for brick making. Within the neighborhood there is also an area with allotments. From Närlunda you have a wide view over Öresund and Denmark. The district has limited car-traffic, mainly on Närlundavägen road. Only busses are allowed to pass through the area. Several bike- and walkways are crisscrossing the neighborhood.

FRÅN LAMELL TILL CIRKEL

s. 48

FROM LAMELLA TO CIRCLE

Närlunda can develop through more buildings that are residential. This will give the area better service, more activities and buying power. Today the flats belong to a council estate. There is a need for freehold housing. The landowner, Helsingborgshem, is planning to build freehold flats in a new twenty-two-floor tower block in the centre of the area. It will also be a place for service and shops.

Jonna Stewenius

RETROFITTING NÄRLUNDA

s. 50

Quick development of residential areas during the 1960s and 70s was needed for good community progress. It was also representative of the housing norms of the time. Today it is in need of repair and further progress: social, economic and environmental. Närlunda's close connection with the allotments activity and nature is an asset that can be developed towards ecological living. There is a longing to beautify the ugly and make living surroundings more pleasant. The interest here is to claim the big grass-areas that have no meaningful content, and the empty parking lots. The ground can be used for gardening and farming by residents, instead of being boring and abandoned no-man's land. Farming brings people together, engages residents and creates a feeling of responsibility and pride for their neighborhood. The challenge is to connect the district and the people that live there, increasing the feeling of well-being and safety. It is about creating an attractive and beautiful neighborhood, with places where both residential and passers-through can meet spontaneously.

Zuzanna Trebska

GÅSEBÄCK - STADENS BAKGÅRD I NYTT LJUS

s. 54

GÅSEBÄCK - THE CITY'S BACKYARD IN A NEW LIGHT

The industrial area of Gåsebäck is one of those many quite anonymous areas on the outskirts of cities that have an apparently unarranged character where small industries and workshops, in combination with temporarily arranged recreation areas for sport and culture, are located side by side. In other words, this is an area that planners and politicians regard as suitable for new building, where they do not have to take into account the already existing activity. We mean though, that by encouraging joint action between the different participants in place, and by trying to fit new buildings to the already existing, disparate character, one could achieve a varied and attractive district. Such a development would also be a good example in sustainable urban growth. Areas like this have a clear potential to develop into urban districts where living and green spaces can be combined with different types of smaller workshops and a rich selection of cultural activities.

ATT BEVARA KVINNOHISTORIA PRESERVING WOMEN'S HISTORY

Discussions of civil participation, tolerance and equality have increased within the field of cultural heritage conservation, obtaining a more socially stressed direction. In Sweden, but especially in England, the work in the domain of cultural heritage is purposefully trying to achieve a greater knowledge about the modern built cultural heritage. One area that has been especially in focus is women's role in the development of modern society and the importance to preserve women's history in the built environment. The industrial area of Gäseback is one of those areas where the labour of women has played a decisive role concerning the industrial history of Helsingborg.

Cathrine Mellander

VÄXTVERK I EN URSPÅRAD TID GREEN WORKS IN TIMES OFF TRACK

The contrast between the natural landscape and the industrial landscape is sharp in Gäseback. The nature and vegetation seems far from the hard asphalt environment abused by industrial pollution. So how do you approach the industrial landscape with its memory and history without covering up or erasing its traces? Vegetation and greenery can contribute to creating and shaping continuity in the industrial landscape and can accentuate the space as a cultural heritage. Nature is then not alien in this surrounding. Time and space will testify to the memories that ought to be acknowledged and emphasized. Such a development responds to the processes of vegetation where healing, nourishment and production are the conditions that will trigger a spiral of synergic effects.

Louise Rangmark

MOSAIKENS ALFABET! THE ALPHABET OF MOSAICS A TO B!

The expansive block that neighbours the rough and interesting viaduct in Gäseback holds material deposits and workshops in co-existence with the City Fire Brigade Station – here we have an interesting opportunity to develop a real pluralistic multicultural city redevelopment, with direct reference to the Brick Lane area in East End London. Inside the block a new street connects the area with the central parts of Helsingborg.

Peter Hesselgren

TABULA NON RASA

Typology without type? Industrial sites often have a motley character with a seemingly unplanned settlement, typical untypical. Beautiful? An ugly duckling with potential? Or has its motley nature difficulties competing in the homogenous neomodernism and superficial pastiche? It seems easy for economic interests that drive the exploitation to destroy those increasingly rare, if not unique areas.

Without the understanding and responsibility that the municipality should be acting upon, industrial areas with its typical character all over Sweden stand without defense. They are considered dirty, ugly, criminal and unsafe areas in the short-term advice offered by the municipalities as they "analyse" the sites, before they market them with the current utopian vision in order to sell to the highest bidder.

Tommy Carlsson